

Επιλέγοντας να μιλήσουν, μαθαίνοντας να ακούμε:

*Αποκάλυψη περιστατικών έμφυλης βίας σε
συνθήκες ανθρωπιστικής κρίσης*

Περιεχόμενα

1	Συνοπτική παρουσίαση	1
2	Εισαγωγή	3
	Υπόβαθρο του έργου	3
	Έκθεση και εργαλαιοθήκη	5
	Επισκόπηση: Έμφυλη Βία και εκτοπισμός σε Μεξικό, Ελλάδα, Κένυα	5
3	Ευρήματα:	8
	Πότε συμβαίνει η αποκάλυψη της ΕΒ	8
	Ποιοι δέχονται την αποκάλυψη ΕΒ	8
	Λόγοι για την αποκάλυψη της ΕΒ	10
	Εμπόδια για τα επιζώντα άτομα στην αποκάλυψη ΕΒ	11
	Στρατηγικές παρόχων υπηρεσιών	27
4	Συζήτηση	34
	Τύποι αποκάλυψης ΕΒ	34
	Το συνεχές της αποκάλυψης	37
	Κίνητρα, ευκαιρίες, δυνατότητες	39
	Επαναπροσδιορίζοντας την έννοια του ασφαλούς χώρου	39
	Ομαδική προσέγγιση	40
5	Σημειώσεις	41
6	Ευχαριστίες	43

Συνοπτική παρουσίαση

Με σχεδόν 90 εκατομμύρια ανθρώπους στον πλανήτη να έχουν εκτοπιστεί βίαια από τα σπίτια και τις πατρίδες τους, και με την αυξανόμενη αναγνώριση ότι η έμφυλη βία μπορεί να είναι τόσο κινητήριοις μοχλός όσο και συνέπεια αυτής της φυγής, η ανάγκη να διασφαλιστεί η πρόσβαση των επιζώντων ατόμων σε προστασία και υποστήριξη δεν ήταν ποτέ πιο επείγουσα. Η ανθρωπιστική κοινότητα έχει κάνει τεράστια βήματα για τον εντοπισμό και την αντιμετώπιση της έμφυλης βίας σε αυτά τα περιβάλλοντα κρίσης. Και όμως, πάρα πολλές επιζώσες εξακολουθούν να μην μπορούν να έχουν πρόσβαση στη φροντίδα που χρειάζονται.

Η παρούσα μελέτη επικεντρώνεται στην έννοια της «αποκάλυψης» της έμφυλης βίας (ΕΒ) – και συγκεκριμένα, όταν αυτή γίνεται προς παρόχους υπηρεσιών σε ένα περιβάλλον ανθρωπιστικής κρίσης. Η «αποκάλυψη» σχετίζεται με πιο συστηματικές προσπάθειες «αναγνώρισης», οι οποίες ενδέχεται να είναι καθοδηγούμενες από τον εκάστοτε φορέα, αλλά διαφέρει από αυτές. Εστιάζει στις εμπειρίες, τις αντιλήψεις και τις ανάγκες ενός *επιζώντος ατόμου*, οι οποίες μπορεί να επηρεάσουν την απόφαση ή την ικανότητά του να μοιραστεί. Είναι ζωτικής σημασίας να κατανοήσουμε τους παράγοντες που διευκολύνουν την αποκάλυψη ΕΒ και εκείνους που την αναστέλλουν, προκειμένου να δημιουργήσουμε ασφαλείς ευκαιρίες ώστε οι επιζώσες να εκφράσουν την ανάγκη για –και, τελικά, να αποκτήσουν πρόσβαση σε– υποστήριξη και προστασία.

Η παρούσα έρευνα βασίζεται σε συνολικά 63 εις βάθος συνεντεύξεις, 54 εκ των οποίων πραγματοποιήθηκαν το 2021 με παρόχους υπηρεσιών που εργάζονται με βίαια εκτοπισμένους πληθυσμούς στο Μεξικό, την Ελλάδα και την Κένυα. Επιπλέον 9 συνεντεύξεις προήλθαν από τη θεμελιώδη έρευνα που διεξήχθη στο Μεξικό το 2017. Τα ευρήματα επικεντρώνονται σε αρκετά καίριας σημασίας εμπόδια για την αποκάλυψη της ΕΒ, τα οποία αναδείχθηκαν και από τις τρεις χώρες. Σε αυτά περιλαμβάνονται εμπόδια σε ατομικό επίπεδο, όπως η ντροπή, ο φόβος των αντιποίνων ή της κοινωνικής απόρριψης, οι ψυχικές επιπτώσεις της ΕΒ, η έλλειψη ενημέρωσης για τα δικαιώματα ή τη διαθέσιμη υποστήριξη, αλλά και απλώς η ύπαρξη άλλων επείγουσών προτεραιοτήτων στο χάος του εκτοπισμού. Οι συμμετέχοντες και οι συμμετέχουσες στη μελέτη σημείωσαν, επίσης, εμπόδια σε κοινωνικό ή κοινοτικό επίπεδο, όπως το στίγμα, οι κοινωνικές νόρμες γύρω από το φύλο, τη βία ή ακόμη και την οικογένεια, καθώς και μια γενική «κανονικοποίηση της βίας» βάσει εμπειριών από τη χώρα καταγωγής και κατά τον εκτοπισμό. Η αποκάλυψη ΕΒ μπορεί, επίσης, να παρεμποδιστεί από συστημικά, δομικά εμπόδια, όπως είναι η ανεπαρκής διαθεσιμότητα υπηρεσιών σχετικών με την ΕΒ, βιαστικές ή μη ευαισθητοποιημένες διαδικασίες υποστήριξης και προστασίας, αλλά και η έλλειψη βασικών προδιαγραφών λειτουργίας –μεταξύ άλλων, επαρκούς διερμηνείας και χώρου για ιδιωτική συζήτηση. Εκτός από την περιγραφή των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν γενικά οι γυναίκες και τα κορίτσια, οι συμμετέχουσες και οι συμμετέχοντες στη μελέτη σημείωσαν, επίσης, εμπόδια που σχετίζονται με συγκεκριμένα προφίλ επιζώντων ατόμων, συμπεριλαμβανομένων των παιδιών, των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων, των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων και των cis στρέιτ ανδρών.¹

Τα άτομα που συμμετείχαν στη μελέτη ανέφεραν διάφορες ατομικές και θεσμικές στρατηγικές για να ξεπεραστούν αυτά τα ποικίλα εμπόδια. Βασικές, μεταξύ αυτών, ήταν η σκόπιμη δημιουργία «ασφαλών χώρων» για να διευκολυνθεί η αποκάλυψη της ΕΒ, η εφαρμογή προσεγγίσεων συνέντευξης οι οποίες έχουν γνώμονα το επιζών άτομο (survivor-centered) και είναι ενημερωμένες ως προς το τραύμα (trauma-informed), η προπαρασκευαστική εργασία με διερμηνείς, καθώς και στρατηγικές βαθύτερης απεύθυνσης και σύνδεσης με τις κοινότητες ενδιαφέροντος.

Η μελέτη προσφέρει αρκετές ουσιαστικές πληροφορίες. Πρώτον, τα ευρήματα υποδηλώνουν ότι η αποκάλυψη της ΕΒ μπορεί να περιγραφεί ως «αυτό-υποκινούμενη», «υποβοηθούμενη», «προκαλούμενη» ή αποκάλυψη «μέσω τρίτου προσώπου» – επιφέροντας συγκεκριμένες ευθύνες για τους αρμόδιους παρόχους υπηρεσιών. Δεύτερον, η αποκάλυψη της ΕΒ γίνεται σε διαφορετικό βάθος, για διαφορετικούς λόγους –σημειωτέον, ότι η επιλεξιμότητα για τις περισσότερες υπηρεσίες που σχετίζονται με την ΕΒ δεν απαιτεί παρά έναν ελάχιστο βαθμό αποκάλυψης. Τρίτον, οι προσπάθειες για την υποστήριξη της ασφαλούς αποκάλυψης ΕΒ είναι απαραίτητο να κατανοούν και να λαμβάνουν υπόψη τα διαφορετικά κίνητρα, τις ευκαιρίες και τις δυνατότητες των ατόμων να μοιραστούν. Τέταρτον, οι πάροχοι θα πρέπει να σκέφτονται τον «ασφαλή χώρο» ως κάτι περισσότερο από τις τέσσερις γωνίες του γραφείου τους, αλλά και αναλογιζόμενοι/ες τον τρόπο με τον οποίο ενσαρκώνουν προσωπικά την «ασφάλεια» –επιδεικνύοντας σκόπιμα και ρητά ενσυναίσθηση, εχεμύθεια και σεβασμό. Τέλος, τα ευρήματα υπογραμμίζουν τη σημασία του να προσεγγίζεται η αποκάλυψη της ΕΒ από το σύνολο μιας ομάδας. Είναι αδύνατο να προβλεφθεί ποιο άτομο από την ομάδα μπορεί μια επιζώσα να αισθάνεται άνετα να προσεγγίσει. Ομοίως, η απόφαση ενός επιζώντος ατόμου να αποκαλύψει (ή όχι) είναι αποτέλεσμα αμέτρητων προηγούμενων αλληλεπιδράσεων με το προσωπικό, εκείνη την ημέρα. Όλες και όλοι –από τον/τη φύλακα ασφαλείας μέχρι τον μάγειρα/τη μαγείρισσα και τον/την ψυχολόγο– πρέπει να εκπαιδεύονται σε ζητήματα ΕΒ και στο πώς να ανταποκρίνονται κατάλληλα στην αποκάλυψή της.

Η έρευνα αυτή αποτελεί βάση για τη συνοδευτική Εργαλειοθήκη για την Αποκάλυψη Περιστατικών Έμφυλης Βίας: Απόκριση στην Αποκάλυψη Περιστατικών Έμφυλης Βίας σε Συνθήκες Ανθρωπιστικής Κρίσης. Ελπίζουμε πως, μαζί, θα βοηθήσουν τους/ τις παρόχους υπηρεσιών, που εργάζονται σε διαφορετικά πλαίσια, να αναπτύξουν ηθικές, αποτελεσματικές προσεγγίσεις στην αποκάλυψη της ΕΒ και, τελικά, να αυξήσουν την πρόσβαση των επιζώντων ατόμων στη φροντίδα που αναζητούν.

Εισαγωγή

Γιατί, πότε, πώς και σε ποιον/α αποφασίζουν κάποιες επιζώσες να αποκαλύψουν τις εμπειρίες έμφυλης βίας (ΕΒ), καθώς και τις επιπτώσεις και τις ανάγκες που ακολουθούν;

Υπάρχουν ειδικά εμπόδια στην αποκάλυψη της ΕΒ για όσα άτομα εκτοπίζονται από ένοπλες συγκρούσεις, φυσικές καταστροφές και άλλες καταστάσεις έκτακτης ανθρωπιστικής ανάγκης;

Τι μπορούν να κάνουν οι πάροχοι υπηρεσιών σε αυτά τα πλαίσια για να διευκολύνουν άτομα που επιθυμούν να αποκαλύψουν την ΕΒ που έχουν βιώσει;

Υπόβαθρο του έργου

Η παρούσα μελέτη αποτελεί μέρος ενός ευρύτερου έργου που αποσκοπεί στην απάντηση των παραπάνω ερωτημάτων, κυρίως μέσω ποιοτικής έρευνας, και στην παραγωγή τεκμηριωμένης, πρακτικής καθοδήγησης προς παρόχους υπηρεσιών σε περιβάλλοντα ανθρωπιστικών κρίσεων. Το έργο αυτό ξεκίνησε με αναγνωριστική έρευνα στο Μεξικό και τη Γουατεμάλα το 2018, από την οποία προέκυψε μια έκθεση με τίτλο *The Silence I Carry: Disclosing gender-based violence in forced displacement - Mexico, Guatemala*.² Από αυτά τα προκαταρκτικά ευρήματα και κατόπιν αιτήματος των συμμετεχόντων/συμμετεχουσών στην έρευνα, η ερευνητική ομάδα ανέπτυξε, στη συνέχεια, μια εννοιολογική εργαλειοθήκη για χρήση στο μεξικανικό πλαίσιο. Το 2020, με την υποστήριξη του Γραφείου Πληθυσμού, Προσφύγων και Μετανάστευσης του Υπουργείου Εξωτερικών των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής, η ερευνητική ομάδα μπόρεσε να συνεργαστεί με το Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, (UNHCR), Γραφείο Μεξικού, για την πιλοτική εφαρμογή και τη βελτιστοποίηση αυτής της αρχικής εργαλειοθήκης σε διάφορες περιοχές του Μεξικού.³ Οι ερευνήτριες μπόρεσαν, επίσης, να επεκτείνουν την έρευνα σχετικά με την αποκάλυψη της ΕΒ σε ανθρωπιστικά πλαίσια, προσθέτοντας στη μελέτη την Ελλάδα και την Κένυα. Τέλος, η ομάδα διεξήγαγε μια διαδικτυακή έρευνα με επαγγελματίες του ανθρωπιστικού τομέα, η οποία εστίασε στην ΕΒ σε άλλες χώρες, και μια ομάδα εστιασμένης συζήτησης με προσφύγισσες και αιτούσες άσυλο στην Αθήνα, με τη βοήθεια του τοπικού εταίρου, Melissa Network (Δίκτυο Μέλισσα).

Στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας, η «αποκάλυψη» αναφέρεται συγκεκριμένα σε ένα άτομο που αποκαλύπτει μια εμπειρία ΕΒ σε έναν/ μια πάροχο υπηρεσιών σε περιβάλλον ανθρωπιστικής κρίσης. Μπορεί να κυμαίνεται από μια γενική έκφραση ανάγκης για καταφύγιο από έναν κακοποιητή ή για πρόσβαση σε τεστ εγκυμοσύνης, έως μια πιο λεπτομερή αφήγηση για τις πράξεις βίας ή τις επιπτώσεις της.

Η «αποκάλυψη» σχετίζεται με το πιο γνώριμο θέμα της «αναγνώρισης», αλλά διακρίνεται από αυτό. Στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης, η «αναγνώριση» αναφέρεται στις ενεργητικές, συχνά συστηματικές, προσπάθειες που καταβάλλουν κρατικοί φορείς, φορείς του ΟΗΕ και άλλοι οργανισμοί που παρέχουν υπηρεσίες υποστήριξης σε περιβάλλοντα ανθρωπιστικών κρίσεων, για τον εντοπισμό επιζώντων ΕΒ μεταξύ των πληθυσμών που εξυπηρετούν. Κατά κάποιον τρόπο, η «αναγνώριση» είναι η *αναζήτηση* αυτών των πληροφοριών, ενώ η «αποκάλυψη» είναι η *προσφορά* τους.

Το πιο σημαντικό είναι ότι η «αποκάλυψη» επικεντρώνεται στην εμπειρία, τις αντιλήψεις και τις ανάγκες

των επιζώσων ΕΒ, των οποίων η απόφαση να μιλήσουν ενδέχεται να επηρεάζεται από μυριάδες προσωπικές, κοινωνικές και δομικές ή συγκυριακές δυνάμεις. Είναι ζωτικής σημασίας να κατανοήσουμε τους διευκολυντικούς και τους ανασταλτικούς παράγοντες της αποκάλυψης, προκειμένου να δημιουργήσουμε ασφαλείς ευκαιρίες για τα επιζώντα άτομα, ώστε να εκφράσουν την ανάγκη για –και τελικά να αποκτήσουν πρόσβαση σε– υποστήριξη και προστασία.

Μέθοδοι και περιορισμοί

Η παρούσα έκθεση επικεντρώνεται σε βιβλιογραφική έρευνα και συνεντεύξεις που διεξήχθησαν στο Μεξικό, την Ελλάδα και την Κένυα, κυρίως μεταξύ Μαΐου και Δεκεμβρίου 2021. Οι συνεντεύξεις διεξήχθησαν εξ αποστάσεως λόγω της πανδημίας COVID-19. Ακολουθήθηκε λεπτομερές πρωτόκολλο μελέτης για να διασφαλιστεί ο ποιοτικός έλεγχος, η προστασία των δεδομένων και η δεοντολογική μεταχείριση των ατόμων που συμμετείχαν στη μελέτη. Η έγκριση ως προς την ηθική και δεοντολογία της έρευνας εξασφαλίστηκε στο Πανεπιστήμιο της Ουάσινγκτον στο Σαιντ Λούις (Washington University, St. Louis), καθώς και μέσω των κατάλληλων διαδικασιών ελέγχου ηθικής και δεοντολογίας στην Κένυα, το Μεξικό και την Ελλάδα.

Μετά από προπαρασκευαστική έρευνα και διαβούλευση με τα γραφεία της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες σε κάθε χώρα-μελέτη περίπτωσης, ερευνήτριες και ερευνητές, συνεργάτες του CHRGΜ στο κάθε πλαίσιο, διεξήγαγαν συνεντεύξεις με παρόχους υπηρεσιών που εργάζονται με βίαια εκτοπισμένες κοινότητες στο Μεξικό, την Ελλάδα και την Κένυα –μεταξύ αυτών και με επιζώσες ή εν δυνάμει επιζώσες ΕΒ. Οι συνεντεύξεις διεξήχθησαν σε Αγγλικά, Ισπανικά και Ελληνικά, ενώ όλα τα απομαγνητοφωνημένα κείμενα μεταφράστηκαν, τελικά, στα Αγγλικά, όπου χρειαζόταν. Συνολικά, η ερευνητική ομάδα ολοκλήρωσε συνεντεύξεις με (63) παρόχους υπηρεσιών που εργάζονται σε διάφορους τομείς ανθρωπιστικής υποστήριξης, καθώς και σε αστικές, μη αστικές περιοχές, και καταυλισμούς. Σε αυτές περιλαμβάνονται (11) συνεντεύξεις στο Μεξικό (Πόλη του Μεξικού, Monterrey, Ciudad Juárez, Saltillo, Tijuana, Matamoros, Mexicali, Piedras Negras), (26) στην Ελλάδα (Αθήνα και Λέσβος) και (17) στην Κένυα (Ναϊρόμπι και καταυλισμός Kakuma), καθώς και (9) υφιστάμενες συνεντεύξεις από τη θεμελιώδη έρευνα στο Μεξικό το 2017 (Πόλη του Μεξικού, Palenque, Tenosique, Villahermosa).

Αναπτύχθηκε ένα περιεκτικό πλαίσιο κωδικοποίησης των ποιοτικών δεδομένων, το οποίο επέτρεψε την ανάλυση –χρησιμοποιώντας την προσέγγιση της εμπειρικά θεμελιωμένης θεωρίας– πολλαπλών θεμάτων που σχετίζονται με την αποκάλυψη και τα οποία τέθηκαν από τους συμμετέχοντες/ τις συμμετέχουσες στη μελέτη. Για να περιοριστεί πιθανή μεροληψία των ερευνητών/τριών, η κωδικοποίηση επανεξετάστηκε από ανώτερα μέλη της ομάδας έργου πριν από τη μετάβαση στα στάδια της θεματικής ανάλυσης και της συγγραφής.

Η μελέτη αντιμετώπισε διάφορους περιορισμούς. Πρώτον, λόγω της πανδημίας COVID-19, οι ερευνήτριες/ ερευνητές δεν ήταν σε θέση να παρατηρήσουν προσωπικά τις τοποθεσίες της έρευνας και τα επιχειρησιακά πλαίσια. Δεύτερον, όλα τα συνεντευξιαζόμενα άτομα ήταν εκπρόσωποι ή μέλη φορέων παροχής υπηρεσιών, κρατικών υπηρεσιών, διεθνών και εθνικών οργανισμών ή κοινοτικών οργανώσεων. Πρόσφυγες και προσφύγισες, αιτούσες/αιτούντες άσυλο και άλλα βίαια εκτοπισμένα άτομα δεν συμμετείχαν στην παρούσα έρευνα, οπότε οι πολύτιμες γνώσεις και οπτικές τους σχετικά με την αποκάλυψη της ΕΒ δεν αποτέλεσαν διαθέσιμα δεδομένα, όσον αφορά στο σκέλος της μελέτης. Ωστόσο, αρκετές προσφύγισες και αιτούσες άσυλο στην Ελλάδα παρείχαν αργότερα πολύτιμες συμβουλές, για την ανάπτυξη της συνοδευτικής εργαλειοθήκης.

Έκθεση και εργαλειοθήκη

Η παρούσα έκθεση επικεντρώνεται σε ένα υποσύνολο δεδομένων τα οποία συγκεντρώθηκαν από την ομάδα έργου και αφορούν στην αποκάλυψη ΕΒ σε συνθήκες ανθρωπιστικής κρίσης στο Μεξικό, την Ελλάδα και την Κένυα. Αυτά τα δεδομένα των συνεντεύξεων, σε συνδυασμό με τις απαντήσεις σε μια διαδικτυακή έρευνα με επαγγελματίες του ανθρωπιστικού τομέα που εργάζονται με επιζώσες ΕΒ σε παγκόσμιο επίπεδο, καθώς και τη συμβολή μιας ομάδας προσφυγισσών και αιτουσών άσυλο στην Ελλάδα και τη συνδρομή άλλων συμβούλων του έργου, αποτελούν τη βάση για έναν συνοδευτικό πρακτικό οδηγό με τίτλο «Εργαλειοθήκη για την Αποκάλυψη Περιστατικών Έμφυλης Βίας: Απόκριση στην Αποκάλυψη Περιστατικών Έμφυλης Βίας σε Συνθήκες Ανθρωπιστικής Κρίσης».⁴ Η έκθεση και η εργαλειοθήκη είναι αμοιβαία διαφωτιστικές και θα πρέπει να διαβάζονται ως συμπληρωματικές πηγές.

Επισκόπηση: Έμφυλη Βία και εκτοπισμός σε Μεξικό, Ελλάδα, Κένυα

Η παρούσα έρευνα εστίασε σε ποικίλα περιβάλλοντα στην Ελλάδα, την Κένυα και το Μεξικό –αστικές περιοχές, πόλεις στα σύνορα και καταυλισμούς σε ερήμους και σε νησιά. Οι τοποθεσίες επιλέχθηκαν λόγω της ποικιλομορφίας των εξυπηρετούμενων εκτοπισμένων πληθυσμών, του πολιτικού συγκείμενου της χώρας υποδοχής, καθώς και του περιβάλλοντος ανθρωπιστικής ανταπόκρισης.

Μεξικό

Το Μεξικό είναι χώρα προέλευσης, διέλευσης και προορισμού για μετανάστ(ρι)ες, προσφύγισες και πρόσφυγες, αιτούντες και αιτούσες άσυλο και άλλους εκτοπισμένους πληθυσμούς. Ο αριθμός των εκτοπισμένων ατόμων στο Μεξικό συνέχισε να αυξάνεται το 2021,⁵ με την Μεξικανική Επιτροπή για τη Βοήθεια στους Πρόσφυγες (*Comisión Mexicana de Ayuda a Refugiados, COMAR*) να αναφέρει ρεκόρ 131.448 αιτήσεων ασύλου για το έτος αυτό.⁶ Οι περισσότερες προέρχονται από χώρες της Κεντρικής Αμερικής. Από το 2019, ωστόσο, ένας αυξανόμενος αριθμός ατόμων καταφθάνει από την Αφρική, την Καραϊβική και την Ασία,⁷ ιδιαίτερα από την Κούβα, την Αϊτή και τη Βενεζουέλα.⁸ Το γεγονός αυτό έχει θέσει προκλήσεις στους θεσμούς ασύλου και μετανάστευσης του Μεξικού, λόγω της απαιτούμενης προσαρμογής σε νέες γλωσσικές και πολιτισμικές ομάδες.⁹ Στο Μεξικό, οι πληθυσμοί σε κίνηση έχουν, επίσης, έρθει αντιμέτωποι με υψηλότερα επίπεδα συλλήψεων και απέλασης από την κυβέρνηση του Προέδρου López Obrador. Επιπλέον, η κυβέρνηση έχει περιορίσει την πρόσβαση σε θεωρήσεις εισόδου (*visas*) για ανθρωπιστικούς λόγους, έχει ενεργοποιήσει την Εθνική Φρουρά για την επιβολή του ελέγχου της μετανάστευσης κατά μήκος και των δύο συνόρων της χώρας, και έχει θέσει ως στόχο να περιορίσει τα άτομα που αιτούνται άσυλο στο νότιο Μεξικό, παρά τις άσχημες συνθήκες που επικρατούν στην περιοχή.¹⁰

Ιστορικά, οι περισσότεροι άνθρωποι που μετακινούνταν μέσω Μεξικού ήταν μόνοι άνδρες. Ωστόσο, από το 2012 περίπου, ο αριθμός των γυναικών και των παιδιών, τόσο των συνοδευόμενων όσο και των ασυνόδευτων, είναι σε άνοδο. Ο αριθμός των γυναικών που συνελήφθησαν στα σύνορα Μεξικού-ΗΠΑ υπερ-τριπλασιάστηκε μεταξύ 2018 και 2019 σε σχεδόν 300.000, και η αναλογία γυναικών προς άνδρες αυξήθηκε από 32% σε 54%.¹¹ Η συνοριοφυλακή των ΗΠΑ ανέφερε, επίσης, «συναντήσεις» με σχεδόν 145.000 ασυνόδευτα παιδιά (UAC) το 2021, από περίπου 40.000 «συλλήψεις» το 2014.¹²

Η έμφυλη βία (ΕΒ) αποτελεί τόσο αιτία εκτοπισμού όσο και συχνή εμπειρία για τους πρόσφυγες και τις μετανάστριες που διέρχονται από το Μεξικό. Αν και υπάρχουν λίγα αξιόπιστα στατιστικά

στοιχεία σχετικά με τη βία που βιώνεται κατά τη διέλευση από το Μεξικό, ορισμένες εκτιμήσεις δείχνουν ότι τα ποσοστά σεξουαλικής βίας κυμαίνονται γύρω στο 24% για τις γυναίκες, 5% για τους άνδρες και 50% για ομοφυλόφιλους/ες και τρανς μετανάστες και προσφύγιες.¹³ Αναφέρονται ποικίλες μορφές ΕΒ, όπως βιασμός, συναλλακτικό σεξ, σεξουαλική επίθεση, εξαναγκαστική πορνεία, βία μεταξύ συντρόφων (IPV) και εμπορία ανθρώπων για σεξουαλική εκμετάλλευση,¹⁴ με τους δράστες να εκμεταλλεύονται συνήθως τα πρόσφατα αφιχθέντα άτομα στα νότια σύνορα του Μεξικού.¹⁵ Έχουσες επίγνωση των κινδύνων που σχετίζονται με την ΕΒ κατά τη διαδρομή, πολλές γυναίκες λαμβάνουν προφυλάξεις. Μπορεί να ταξιδέψουν με έναν άνδρα συνοδό για προστασία, αν και αυτό ενέχει τον κίνδυνο να υποστούν κακοποίηση ως μέρος της συμφωνίας για το ταξίδι.¹⁶ Πολλές γυναίκες λαμβάνουν, επίσης, ενέσιμα αντισυλληπτικά, πριν από την έναρξη του ταξιδιού τους, για να αποτρέψουν την ωορρηξία –αυτό που αποκαλούν «ένεση κατά του Μεξικού».¹⁷ Για ορισμένες, η σεξουαλική βία κατά τη διέλευση μπορεί να θεωρείται απλώς ως το «τίμημα που πρέπει να πληρώσουν» για το ταξίδι μέσω Μεξικού.¹⁸ Συγκεκριμένες ομάδες προσφύγων/ισών και μεταναστ(ρι)ών αντιμετωπίζουν πρόσθετες ευαλωτότητες στο Μεξικό. Συμμετέχουσες και συμμετέχοντες στην έρευνα ανέφεραν ότι ιδιαίτερα οι μετανάστ(ρι)ες από την Αϊτή, πέρα από ΕΒ, βιώνουν φυλετικές διακρίσεις.¹⁹ Τα ποσοστά σεξουαλικών επιθέσεων, βίας και διακρίσεων είναι εξαιρετικά υψηλά για τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα προσφυγικού και μεταναστευτικού προφίλ,²⁰ ιδιαίτερα για τις τρανς γυναίκες στο Μεξικό.²¹

Ελλάδα

Χώρα διέλευσης ιστορικά, η Ελλάδα έχει πρόσφατα γίνει χώρα προορισμού για μετακινούμενους πληθυσμούς που φτάνουν, μέσω Τουρκίας, στα νησιά του Αιγαίου και στα χερσαία σύνορα του Έβρου. Το 2016 υπογράφηκε η Κοινή Δήλωση ΕΕ-Τουρκίας,²² με στόχο τον περιορισμό των αφίξεων στην Ευρώπη και τη διευκόλυνση των επανεισδοχών στην Τουρκία. Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΚΥΤ) δημιουργήθηκαν σε νησιά, όπου οι αιτούντες/αιτούσες άσυλο υπόκεινται σε «γεωγραφικό περιορισμό» μέχρι να διεκπεραιωθεί η υπόθεσή τους. Εισήχθησαν, επίσης, έκτακτες διαδικασίες ταχείας διεκπεραίωσης με σύντομες προθεσμίες και περιορισμένες εγγυήσεις.²³ Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τον εγκλωβισμό χιλιάδων ανθρώπων σε εξαιρετικά υποβαθμισμένες συνθήκες υποδοχής και την έκθεσή τους σε κίνδυνο να υποστούν βία.²⁴ Μεταξύ άλλων, οι αρχές έχουν επικριθεί για τον παράνομο περιορισμό της πρόσβασης στο άσυλο, τη διενέργεια επαναπροωθήσεων, τη δημιουργία «κλειστών» εγκαταστάσεων και την ποινικοποίηση των επιχειρήσεων έρευνας και διάσωσης.²⁵ Περαιτέρω, η πανδημία COVID-19 επέφερε επιπλέον περιορισμούς σε άτομα που διέμεναν σε καταυλισμούς και ΚΥΤ, οι οποίοι συνέχισαν να παρατείνονται συστηματικά, παρά την πανελλαδική άρση των απαγορεύσεων κυκλοφορίας.

Συχνά, οι αιτούντες και αιτούσες άσυλο στην Ελλάδα έχουν ήδη βιώσει ΕΒ στις χώρες καταγωγής τους ή κατά τη διαδρομή τους, ιδίως στην Τουρκία.²⁶ Επίσης, έχει τεκμηριωθεί επαρκώς η διάχυτη έμφυλη βία σε βάρος ατόμων σε κίνηση, τα οποία βρίσκονται στα ΚΥΤ.²⁷ Οι συμμετέχοντες και οι συμμετέχουσες στη μελέτη τόνισαν το συνεχές της βίας και τη συνύπαρξη διαφορετικών μορφών της, υπογραμμίζοντας ότι η θυματοποίηση, πολλές φορές, λαμβάνει χώρα πριν, κατά τη διάρκεια και μετά τον εκτοπισμό. Η ενδοοικογενειακή και η σεξουαλική βία αναγνωρίστηκαν ως οι μορφές ΕΒ που συναντούν συχνότερα οι πάροχοι υπηρεσιών. Η πρώτη περιγράφηκε ως πιο συχνή σε πληθυσμούς από το Αφγανιστάν, τη Συρία και το Ιράκ, με τις περισσότερες περιπτώσεις να αφορούν επιζώσες οι οποίες υφίστανται πολλαπλές μορφές κακοποίησης από συζύγους και συντρόφους.²⁸ Η σεξουαλική βία εντοπίζεται από τους παρόχους υπηρεσιών συχνότερα σε πληθυσμούς από αφρικανικά κράτη, και φέρεται να συμβαίνει, ιδιαίτερα, πριν και κατά τη διάρκεια του εκτοπισμού, αλλά και μετά την άφιξη στην Ελλάδα –για παράδειγμα, συμμετέχοντες και συμμετέχουσες στη μελέτη, τόνισαν τα εξαιρετικά υψηλά ποσοστά βιασμών σε άνδρες και γυναίκες από τη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό και το Καμερούν. Όπως αναφέρθηκε, οι γυναίκες μπορεί να υφίστανται βιασμούς σε συνδυασμό, αρκετές φορές, με την εμπορία ανθρώπων ή την πώληση/ανταλλαγή σεξ, ενώ οι άνδρες είχαν συχνά υποστεί

σεξουαλική βία στο πλαίσιο βασανιστηρίων πριν από την άφιξή τους.²⁹ Στη Μόρια, το πρώην ΚΥΤ στο νησί της Λέσβου, περιστατικά σεξουαλικής βίας διαπράττονταν κατά ατόμων διαφόρων προφίλ, συμπεριλαμβανομένων ασυνόδευτων ανηλίκων και ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων. Στην Αθήνα, η έλλειψη στέγης και η επισφάλεια εκθέτουν τα επιζώντα άτομα σε περαιτέρω βία.³⁰ Επιπλέον, η εμπορία ανθρώπων αφορά πιο συχνά σε αφρικανικούς πληθυσμούς, παρόλο που υπάρχει περιορισμένη αποκάλυψη τέτοιων εμπειριών, σύμφωνα με συμμετέχοντες/σες στην έρευνα.³¹ Επίσης, το συναλλακτικό σεξ/σεξ επιβίωσης αναφέρθηκε ως συχνό μεταξύ των ασυνόδευτων και χωρισμένων ανηλίκων, ενώ η ΕΒ σε βάρος παιδιών περιελάμβανε και τον παιδικό γάμο στις χώρες καταγωγής και άλλες επιβλαβείς παραδοσιακές πρακτικές, όπως ο ακρωτηριασμός των γυναικείων γεννητικών οργάνων.³² Πάροχοι υπηρεσιών σημείωσαν, επίσης, ότι τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα είχαν συχνά βιώσει βία, συμπεριλαμβανομένης της ΕΒ, πριν από την άφιξή τους στην Ελλάδα, αν και ορισμένες φορές είχαν αντίστοιχα βιώματα στη χώρα υποδοχής –ειδικά στα νησιά.³³

Κένυα

Η Κένυα βιώνει μια εκτεταμένη και πολύπλοκη μεταναστευτική κίνηση που επηρεάζεται από διάφορους παράγοντες –μεταξύ των οποίων βίαιες συγκρούσεις στα περισσότερα γειτονικά κράτη, οι οποίες οδηγούν σε μαζικές μετακινήσεις. Ως εκ τούτου, η χώρα φιλοξενεί μεγάλο πληθυσμό αιτούντων άσυλο και προσφυγισσών. Στο τέλος Ιανουαρίου 2021, ο συνολικός πληθυσμός των προσφύγων και των αιτουσών άσυλο ήταν 508.033³⁴. Η πλειονότητα του προσφυγικού πληθυσμού προέρχεται από τη Σομαλία (53%), ενώ άλλες χώρες καταγωγής περιλαμβάνουν το Νότιο Σουδάν (25%), τη Λ.Δ. Κονγκό (10%) και την Αιθιοπία (5,6%). Άτομα από το Σουδάν, τη Ρουάντα, την Ερυθραία, το Μπουρούντι, την Ουγκάντα και από άλλες εθνικότητες αποτελούσαν το 6,9% του συνολικού πληθυσμού (περίπου 550.817 τον Απρίλιο του 2022).³⁵ Περίπου οι μισοί πρόσφυγες στην Κένυα (43%) διαμένουν στο Dadaab και το 41% στον καταυλισμό της Kakuma. Το 16% διαμένει σε αστικές περιοχές, κυρίως στο Ναϊρόμπι, ενώ υπάρχουν και περίπου 18.500 ανιθαγενείς.³⁶

Αρκετά τμήματα του προσφυγικού πληθυσμού έχουν βιώσει και συνεχίζουν να εκτίθενται σε ΕΒ. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται γυναίκες, νεαρά κορίτσια και αγόρια, ηλικιωμένες γυναίκες και άτομα με αναπηρία. Ένας ερωτώμενος πάροχος υπηρεσιών παρατήρησε ότι, όσον αφορά το φύλο, φαίνεται να στοχοποιούνται συχνά γυναίκες και παιδιά που προέρχονται από τις ίδιες οικογένειες.³⁷ Οι συνηθέστερα αναφερόμενες μορφές ΕΒ στον προσφυγικό πληθυσμό περιλαμβάνουν βιασμό, βία μεταξύ συντρόφων και εξαναγκαστικούς γάμους.³⁸ Παρόλο που ορισμένες κοινότητες προσφύγων εφαρμόζουν πρακτικές ακρωτηριασμού των γεννητικών οργάνων, τα περιστατικά σπανίως αναφέρονται, καθώς η πρακτική φέρεται να είναι πολιτισμικά εγκεκριμένη. Σε μια κλινική για την ΕΒ, τα συχνότερα αναφερόμενα περιστατικά αφορούν ενδοοικογενειακή βία και βία μεταξύ συντρόφων, βιασμό, ασελγεία, σωματική επίθεση, καθώς και συναισθηματική ή ψυχολογική κακοποίηση. Ενώ υπάρχουν περιπτώσεις πρόωρων και εξαναγκαστικών γάμων, δεν έχουν αναφερθεί περιπτώσεις ακρωτηριασμού των γυναικείων γεννητικών οργάνων.³⁹

Ευρήματα

Τα ευρήματα της έρευνας ανέδειξαν ποικίλες πτυχές σχετικά με την αποκάλυψη της έμφυλης βίας σε συνθήκες ανθρωπιστικής κρίσης και σε άλλα πλαίσια αναγκαστικού εκτοπισμού.

Πότε συμβαίνει η αποκάλυψη της ΕΒ

Τα ευρήματα αναδεικνύουν πέντε σενάρια που σχετίζονται με την παροχή υπηρεσιών, κατά τα οποία οι προσφύγισες/πρόσφυγες, οι αιτούντες/αιτούσες άσυλο και οι μετανάστ(ρι)ες συχνά αποκαλύπτουν ΕΒ στην Ελλάδα, το Μεξικό και την Κένυα.

- **Αναζήτηση υγειονομικής περίθαλψης/ ιατρικών υπηρεσιών**, συμπεριλαμβανομένης της περίθαλψης για ζητήματα αναπαραγωγικής και σεξουαλικής υγείας, καθώς και υπηρεσιών έκτακτης ανάγκης (συμπεριλαμβανομένης της περίθαλψης μετά τον βιασμό),
- **Σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης**, όπως σε αστυνομικούς, γιατρούς ή νοσηλευτές/τριες σε ιατρικές εγκαταστάσεις,
- **Αναζήτηση ψυχοκοινωνικής υποστήριξης**, κυρίως σε ψυχολόγους, συμβούλους και άλλους/άλλες παρόχους κοινωνικών υπηρεσιών σε κυβερνητικούς φορείς και ΜΚΟ,
- **Σε πλαίσια νομικών υπηρεσιών ή νομικών διαδικασιών**, κυρίως σε δικηγόρους, νομικούς βοηθούς ή/και υπαλλήλους των αρμόδιων κρατικών υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένων των αρχών ασύλου και μετανάστευσης,
- **Σε κοινοτικά πλαίσια ή στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης**, σε έμπιστα μέλη της κοινότητας ή σε υποστηρικτές/τριες των δικαιωμάτων των γυναικών, των παιδιών και των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων, οι οποίοι/ες μπορούν να παραπέμπουν τα άτομα σε υπηρεσίες υποστήριξης.

Ποιοι δέχονται την αποκάλυψη ΕΒ

Σε όλα τα πλαίσια παροχής υπηρεσιών, οι επιζώσες ΕΒ αποκαλύπτουν σε πολλούς διαφορετικούς ανθρώπους, για διαφορετικούς λόγους. Τα ευρήματα υποδεικνύουν μερικά βασικά χαρακτηριστικά ή μοτίβα.

Εμπιστοσύνη

Δεν αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι οι επιζώσες αποκαλύπτουν εμπειρίες ΕΒ σε άτομα που εμπιστεύονται. Η εμπιστοσύνη εξαρτάται είτε από το πόσο καλά γνωρίζουν οι ίδιες το άτομο είτε από τη φήμη που έχει ένα άτομο στις κοινότητες των επιζώντων. Από στόμα σε στόμα, οι επιζώσες μαθαίνουν για επαγγελματίες που έχουν βοηθήσει άλλα θύματα ή που είναι ευαίσθητοι/ες σε θέματα φύλου. Συμμετέχοντες και συμμετέχουσες στη μελέτη σημείωσαν ότι, για την οικοδόμηση εμπιστοσύνης, είναι σημαντικό να δημιουργηθεί κλίμα αμοιβαίου σεβασμού, να διευκρινιστεί και να διασφαλιστεί ο τρόπος με τον οποίο θα διατηρηθεί η εμπιστευτικότητα και να υπάρχει συνέπεια στη βοήθεια προς τις επιζώσες, ώστε να επιλύσουν τις προκλήσεις τους. Όπως το έθεσε ένας συμμετέχων από την Κένυα: *«Νομίζω ότι ένας πραγματικός παράγοντας-κλειδί είναι το να είσαι συνεχώς δίπλα τους, πραγματικά δίπλα τους, χωρίς να προσπαθείς να τους πεις τι να κάνουν ή να προσπαθείς να καταλάβεις*

ποιο είναι το πρόβλημα. Αλλά απλά να είσαι εκεί κάθε μέρα και να τις ακούς, έχω παρατηρήσει ότι είναι ένας βασικός παράγοντας που τις βοηθά να ανοιχτούν.»⁴⁰

Φύλο

Πάροχοι υπηρεσιών που συμμετείχαν στη μελέτη παρατήρησαν ότι οι επιζώσες συχνά προτιμούν να αποκαλύπτουν σε άτομα του ίδιου φύλου. Αυτό μπορεί να μην ισχύει πάντα για ορισμένα άτομα, συμπεριλαμβανομένων μερικών ανδρών επιζώντων. Συμμετέχουσες και συμμετέχοντες στη μελέτη σημείωσαν ότι πιο σημαντικό από το φύλο του εκάστοτε παρόχου είναι η ευαισθησία του ατόμου αυτού ως προς το φύλο και η ικανότητά του να δημιουργήσει εμπιστοσύνη.

Διαφορετικοί επαγγελματικοί ρόλοι

Όταν απευθύνονται σε επαγγελματίες παρόχους υπηρεσιών, ορισμένες επιζώσες προτιμούν να αποκαλύπτουν σε άτομα με ειδικούς ρόλους –κυρίως ψυχολόγους και κοινωνικούς/κοινωνικές λειτουργούς– που παραδοσιακά έχουν εξειδίκευση και εμπειρία στην αντιμετώπιση περιστατικών ΕΒ. Σε ορισμένες περιπτώσεις, ωστόσο, οι επιζώντες ενδέχεται να επιθυμούν να αποκαλύψουν σε άλλους/ες επαγγελματίες. Για παράδειγμα, ένας συμμετέχων στην Ελλάδα ανέφερε ότι, συχνά, οι νεοαφικθείσες Αφганές γυναίκες αποκαλύπτουν σε γιατρούς (ανεξαρτήτως φύλου) πιο εύκολα από ό,τι σε κοινωνικές λειτουργούς ή ψυχολόγους, επειδή στο Αφγανιστάν οι γιατροί είναι εκείνοι που διαχειρίζονται συχνότερα τα περιστατικά ΕΒ. Αξίζει να σημειωθεί, ότι ορισμένες επιζώσες μπορεί να αισθάνονται άνετα να μοιραστούν τις εμπειρίες τους με άλλα πρόσωπα εντός ενός πλαισίου παροχής υπηρεσιών –για παράδειγμα, με τον μάγειρα/ τη μαγείρισσα του καταφυγίου με τους οποίους ετοιμάζουν τα γεύματα, με έναν ευγενικό και ηλικιωμένο φύλακα ή με άλλες συμμετέχουσες σε μια εβδομαδιαία ομαδική δραστηριότητα. Ίσως είναι δύσκολο να προβλεφθεί ποιος ή ποια μπορεί να κάνει ένα επιζών άτομο να αισθανθεί άνετα ή ασφαλές.

Διερμηνείς

Τα συμμετέχοντα άτομα σημείωσαν πως οι διερμηνείς γίνεται να βοηθήσουν ή να εμποδίσουν την αποκάλυψη της ΕΒ. Ένας θερμός ή μια έμπιστη διερμηνέας μπορεί να βοηθήσει μια πάροχο υπηρεσιών να κερδίσει την εμπιστοσύνη ενός επιζώντος ατόμου –αντιθέτως, ένας αδιάφορος ή μια επικριτική διερμηνέας ενδέχεται να υπονομεύσει την προθυμία μιας επιζώσας να μιλήσει σε έναν, κατά τα άλλα αξιόπιστο, πάροχο υπηρεσιών. Οι διερμηνείς είναι το κλειδί της συνδιαλλαγής. Έτσι, εκτός από τις τεχνικές γλωσσικές δεξιότητες, πρέπει, επίσης, να γίνονται αποδεκτοί/ές από τον επιζώντα ώστε να μπορέσει να αισθανθεί ασφαλής για να αποκαλύψει την ΕΒ.

Άλλα άτομα εκτός παροχής υπηρεσιών

Πέρα από το πλαίσιο παροχής υπηρεσιών, οι επιζώσες μπορεί φυσικά να αποκαλύψουν σε άτομα που εμπιστεύονται –συχνά, σε εκείνα που έχουν δικές τους εμπειρίες ΕΒ ή σε εκείνα που έχουν την ικανότητα να τις στηρίξουν και να τις προστατεύσουν. Αυτό περιλαμβάνει φίλους, μέλη της οικογένειας, γειτόνισσες, θρησκευτικούς ηγέτες ή άλλα μέλη της κοινότητας. Τα άτομα αυτά γίνεται να αποτελέσουν έναν κρίσιμο σύνδεσμο, καθοδηγώντας τα επιζώντα άτομα στις διαθέσιμες υπηρεσίες. Επίσης, περιστασιακά αποκαλύπτουν εκ μέρους ενός επιζώντος –αν και αυτό είναι συνήθως σκόπιμο να γίνεται μόνο με τη συγκατάθεση του ατόμου.

Λόγοι για την αποκάλυψη της ΕΒ

Συχνά, οι επιζώσες δεν βρίσκουν κανέναν καλό λόγο να μιλήσουν για τις προηγούμενες εμπειρίες έμφυλης βίας. Το στίγμα και άλλα εμπόδια συζητούνται παρακάτω. Ωστόσο, τα ευρήματα της μελέτης αναδεικνύουν μερικά βασικά κίνητρα που εξακολουθούν να ωθούν πολλές επιζώσες ΕΒ να αποκαλύψουν τι τους συνέβη.

Ψυχολογική ανακούφιση

Πολλά επιζώντα άτομα μιλούν για τις εμπειρίες τους από την ΕΒ ως μέρος της διαδικασίας ψυχολογικής τους επούλωσης. Ένας Μεξικανός συμμετέχων στη μελέτη περιέγραψε άτομα που είχαν υποστεί πολλές σοβαρές κακουχίες, τόσο στο στη χώρα τους όσο και στο δρόμο: «Τραύμα. Φέρνουν ένα σακίδιο πολύ βαρύ με συναισθήματα. Όταν φτάνουν στην Τιχουάνα, φτάνουν σε ένα σημείο όπου επιτέλους απελευθερώνονται και βγάζουν όλο αυτό το τραύμα από το στήθος τους».⁴¹ Μια άλλη πάροχος υπηρεσιών στην Πόλη του Μεξικού υποδεχόταν, συνήθως, τους πελάτες της με το μήνυμα ότι, όταν μπαίνουν στο γραφείο της, μπορούν να ξαλαφρώσουν από οποιοδήποτε άγχος επιθυμούν. Ρωτούσε: «Πώς είστε σήμερα; Και πώς είναι η καρδιά σας;» Συχνά, αυτό βοηθούσε τις επιζώσες να αισθάνονται ασφαλείς να μοιραστούν τις ανησυχίες τους σχετικά με την ΕΒ –είτε αμέσως είτε με την πάροδο του χρόνου.

Συμμετέχουσες και συμμετέχοντες στη μελέτη υποδεικνύουν ότι η αποκάλυψη ΕΒ μπορεί να είναι ευκολότερη όταν οι επιζώσες έχουν πρόσβαση σε εξειδικευμένες υπηρεσίες νομικής, κοινωνικής και ψυχολογικής υποστήριξης και συμβουλευτικής. Επιζώσες οι οποίες διαμένουν σε καταφύγια ή διαμερίσματα που λειτουργούν από το κράτος ή ΜΚΟ, ενδέχεται να έχουν περισσότερη ενημέρωση και πρόσβαση σε τέτοια προγράμματα, από εκείνες που ζουν σε υπερπλήρεις και μη ασφαλείς καταυλισμούς. Παρόλα αυτά, ακόμη και στους καταυλισμούς, υπάρχουν ευκαιρίες για την αποκάλυψη ΕΒ, όταν είναι διαθέσιμοι ασφαλείς χώροι και δομές προστασίας.

Κοινωνική στήριξη και αλληλεγγύη

Πάροχοι υπηρεσιών που συμμετείχαν στη μελέτη σημείωσαν ότι πολλοί επιζώντες αναζητούν αλληλεγγύη και μια αίσθηση κοινότητας με άτομα που κατανοούν τις εμπειρίες τους –αλλά δεν είναι πάντα σαφές πού να το βρουν αυτό. Όπως σημείωσε μια συμμετέχουσα στη μελέτη, το να μπορεί κάποια να μοιραστεί τις εμπειρίες της με άλλες επιζώσες, είναι δυνατόν να είναι μια πολύ ισχυρή κινητοποιός εμπειρία: «...Αρχίζουν να έρχονται σε επαφή με ... άλλες μετανάστριες που έχουν υπάρξει θύματα και οι οποίες ... βρίσκονται ήδη σε προχωρημένη διαδικασία στην περίπτωση τους και μοιράζονται την εμπειρία τους μαζί τους και αρχίζουν να τους λένε ότι τώρα είναι πολύ καλύτερα».⁴² Οι κοινότητες των προσφύγων και των μεταναστριών, καθώς και οι οργανώσεις για τα δικαιώματα των γυναικών και των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη δημιουργία χώρων όπου επιζώντα άτομα μπορούν να συναντηθούν και να υποστηρίξουν το ένα το άλλο ή απλώς να συμμετάσχουν σε κοινές δραστηριότητες. Η αποκάλυψη συμβαίνει συχνά σε αυτούς τους χώρους.

Πρόσβαση σε ασφάλεια ή περιορισμένες παροχές

Οι επιζώσες είναι πιθανό να αποκαλύψουν προηγούμενες εμπειρίες ΕΒ, προκειμένου να αποκτήσουν πρόσβαση σε προστασία ή και σε περιορισμένα ή ταχύτερα οφέλη που σχετίζονται με το άσυλο ή την μετεγκατάσταση προσφύγων, την καλύτερη στέγαση, την κοινωνική στήριξη ή τη σεξουαλική και αναπαραγωγική υγειονομική περίθαλψη. Για παράδειγμα, στην Ελλάδα, η ταυτοποίηση κάποιας ως επιζώσας ΕΒ ενεργοποιεί ειδική διαδικασία υποδοχής στα νησιά. Επιπλέον, η απόδειξη ότι ένα άτομο έχει υποστεί ΕΒ στην Τουρκία ενδέχεται να βοηθήσει να αποδειχθεί ότι η Τουρκία δεν είναι ασφαλής χώρα για επιστροφή. Ομοίως, στην Κένυα, στις

επιζώσες ΕΒ μπορεί να επιτραπεί να μετακινηθούν από τους καταυλισμούς σε αστικές περιοχές ή να μετεγκατασταθούν σε τρίτη χώρα. Ή, όπως παρατήρησε μια συμμετέχουσα στη μελέτη αναφορικά με τους επιζώντες που ζητούν άσυλο στα σύνορα ΗΠΑ-Μεξικού:

«Δεν αντέχουν άλλο και είναι τρομοκρατημένοι. Βρίσκονται στο σημείο να μπορούν να εισέλθουν στις ΗΠΑ και δεν μπορούν. Έτσι, αποκαλύπτουν τα πάντα για την περίπτωσή τους, ώστε να πάρουμε την υπόθεσή τους στα σοβαρά. Και είναι δύσκολο γι' αυτούς να καταλάβουν: γιατί δεν μπορούν να εισέλθουν αν τα λένε όλα; Έτσι, είναι πολύ συνηθισμένο να μας στέλνουν φωτογραφίες των τραυμάτων τους, μηνύματα κειμένου, ηχητικά που έχουν λάβει, φωτογραφίες από εκθέσεις, άρθρα που κυκλοφόρησαν στον Τύπο σχετικά με τις υποθέσεις τους κ.λπ. –οτιδήποτε για να αποδείξουν ότι είναι θύματα.»⁴³

Εμπόδια για τα επιζώντα άτομα στην αποκάλυψη ΕΒ

Οι επιζώσες αντιμετωπίζουν πολύπλευρες δυσκολίες στην αποκάλυψη της ΕΒ, μεταξύ άλλων, λόγω διακριτών αλλά συνδεδεμένων εμποδίων σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο, καθώς και σε διαρθρωτικό επίπεδο. Συγκεκριμένες ομάδες επιζώντων, όπως τα θύματα εμπορίας ανθρώπων, τα παιδιά και τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα, είναι, επίσης, πιθανό να αντιμετωπίζουν ξεχωριστά εμπόδια.

• Εμπόδια σε ατομικό επίπεδο

Στο επίπεδο του επιζώντος ατόμου, αρκετοί παράγοντες είναι δυνατόν να επηρεάσουν την αποκάλυψη ΕΒ. Οι παράγοντες αυτοί ενδέχεται να είναι διαφορετικοί για διαφορετικούς επιζώντες και μπορεί να ποικίλουν σε διαφορετικές χρονικές στιγμές.

Κίνδυνοι για την ασφάλεια, φόβος για περαιτέρω βία

Οι επιζώσες είναι πιθανό να φοβούνται περαιτέρω βλάβη από τον δράστη σε περίπτωση που καταγγείλουν τη βία, ιδίως όταν ο δράστης είναι ερωτικός σύντροφος, συγγενής, κάποιος που ζει στην ίδια κοινότητα, κάποιος με περισσότερα χρήματα ή δύναμη, ή κάποιος ένοπλος φορέας. Για παράδειγμα, μια πάροχος στην Ελλάδα παρατήρησε,

«(...) υπάρχει μεγάλη πλύση εγκεφάλου: "Αν το αναφέρεις σε οποιονδήποτε, θα το μάθω και θα σε συλλάβουν κι εσένα. Δεν θα πάρεις άσυλο επειδή ήσουν μέρος αυτού που συνέβη". Υπάρχει ένα μεγάλο ιστορικό, πριν φτάσουν οι άνθρωποι σε εμάς –αυτό είναι σημαντικό να το γνωρίζουμε και εμείς. Αν υπάρχει ένα άτομο που έχει υποστεί βασανιστήρια και μετά είναι θύμα εμπορίας ανθρώπων, ... μέχρι να φτάσει στην Ελλάδα του έχουν πει όλοι: "Μην το πεις σε κανέναν διότι μετά η τάδε χώρα ή ο στρατός στη χώρα καταγωγής θα το μάθει, επειδή οι κυβερνήσεις δουλεύουν μαζί", αυτό αποθαρρύνει επίσης την αποκάλυψη.»⁴⁴

Επιπλέον, ορισμένα επιζώντα άτομα μπορεί να φοβούνται αντιδράσεις και αντίποινα από τις ίδιες τους τις οικογένειες ή τις κοινότητές τους, εάν η αποκάλυψή τους θεωρηθεί ότι φέρνει ντροπή ή αναστάτωση στο κοινωνικό δίκτυο.

Σπουδαιότερες προτεραιότητες

Συμμετέχοντες και οι συμμετέχουσες και στα τρία πλαίσια τόνισαν ότι η αποκάλυψη της ΕΒ απλά δεν αποτελεί προτεραιότητα για πολλούς επιζώντες. Συχνά, κατά τη διάρκεια του εκτοπισμού υπάρχουν πιο επείγουσες ανάγκες, όπως η εξασφάλιση πρόσβασης σε καταφύγιο και ασφάλεια. Για τις επιζώσες που αντιμετωπίζουν ανασφάλεια και αγωνίζονται να επανακτήσουν την ασφάλειά τους, το να μιλήσουν για τη βία του παρελθόντος ίσως οδηγήσει σε περαιτέρω αποσταθεροποίηση, όπως μοιράστηκε ένας συμμετέχων που εργάζεται με επιζώντες στην Ελλάδα:

«Μιλώντας για έναν προσφυγικό πληθυσμό, έναν πληθυσμό που δεν έχει σταθερό σημείο αναφοράς, που έχει όλα αυτά τα γνωστά προβλήματα που ξέρουμε ... όσον αφορά τη ζωή του, την αναγνώριση του καθεστώτος του, την ύπαρξή του και το τι θα συμβεί μετά, πού θα καταλήξει –δεν θα ανοίξει ένα τέτοιο θέμα, διότι αυτό το θέμα είναι δύσκολο να το διαχειριστεί. Είναι σαν να έχεις να ανέβεις ένα βουνό και να πεις ότι μετά θα ανέβεις άλλο ένα και άλλο ένα. Δεν τους βολεύει, δεν είναι αυτό που ζητούν.»⁴⁵

Άλλες συμμετέχουσες τόνισαν ότι ορισμένα επιζώντα άτομα δίνουν προτεραιότητα στη μετακίνησή τους προς τα εμπρός, ιδίως σε περιβάλλοντα διέλευσης όπως το Μεξικό, όπου η αποκάλυψη της ΕΒ μπορεί να θεωρηθεί ότι καθυστερεί ή περιπλέκει το ταξίδι προς το βορρά.

«Η κύρια επείγουσα ανάγκη είναι ότι θέλω να περάσω –τίποτα άλλο δεν είναι τόσο σημαντικό...Ακόμα και αν υπάρχει ιατρική ή σεξουαλική και αναπαραγωγική ανάγκη και εγκυμοσύνες υψηλού κινδύνου, ή ... ίσως πρόσφατοι βιασμοί, δεν ήταν κάτι ... στο οποίο δίνουν σημασία. Επειδή η προτεραιότητα είναι να περάσουν, είναι να μπορέσουν να λάβουν άσυλο.»⁴⁶

Πάροχοι υπηρεσιών που έλαβαν μέρος στη μελέτη σημείωσαν, επίσης, ότι οι γυναίκες τείνουν συχνά να δίνουν προτεραιότητα στις ανάγκες των παιδιών τους έναντι των δικών τους. Ανάλογα με τις περιστάσεις, αυτό είναι δυνατόν να παρακινήσει ή να εμποδίσει την αποκάλυψη της ΕΒ.

Ντροπή, ενοχή, αυτό-ενοχοποίηση

Τα συναισθήματα ντροπής, ενοχής και αυτό-ενοχοποίησης των επιζωσών αναφέρθηκαν, συχνά, ως προκλήσεις για την αποκάλυψη της ΕΒ. Κάποιες συμμετέχουσες στη μελέτη θεώρησαν ότι αυτό το εμπόδιο ήταν πιο έντονο σε ορισμένες κοινότητες από ό,τι σε άλλες. Για παράδειγμα, ένας πάροχος στην Ελλάδα ανέφερε ότι, σε σχέση με άλλες ομάδες, ήταν λιγότερο πιθανό για τις αραβόφωνες επιζώσες να αποκαλύψουν ΕΒ, λόγω του αισθήματος ντροπής. Μια συμμετέχουσα στο Μεξικό σημείωσε ότι οι τρανς γυναίκες επιζώσες ΕΒ μπορεί να βιώνουν αισθήματα αυτό-ενοχοποίησης, λόγω ευρύτερων πολιτισμικών και έμφυλων νορμών:

«Πολιτισμικά, είναι δύσκολο για τις τρανς γυναίκες να το αποδεχτούν επειδή, ως βιολογικά άνδρες, πιστεύουν ότι έχουν κάποια δύναμη που θα έπρεπε να τους είχε επιτρέψει να αντισταθούν στην ΕΒ. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τις επιζώσες από το Σαλβαδόρ, οι οποίες αναφέρουν πολλή βία από συμμορίες [maras]. Και οι αφηγήσεις από τις συμμορίες είναι ότι πρέπει να κάνεις τον εαυτό σου άνδρα, οπότε [οι επιζώσες] έχουν αυτό το αίσθημα ενοχής ότι δεν ανταποκρίθηκαν βιολογικά ως άνδρες όταν βίωσαν αυτή τη βία.»⁴⁷

Έλλειψη εμπιστοσύνης

Ένα σημαντικό εμπόδιο, που παρατηρήθηκε σε όλα τα πλαίσια, ήταν η έλλειψη εμπιστοσύνης των επιζώντων ατόμων στους παρόχους υπηρεσιών ή στις αρχές. Σε ένα επίπεδο, ένας ελάχιστος βαθμός εμπιστοσύνης είναι απαραίτητος για να μιλήσει κάποιος/κάποια για εμπειρίες ή ανάγκες που σχετίζονται με την ΕΒ σε ένα άλλο άτομο. Όπως σημειώθηκε προηγουμένως, μπορεί να χρειαστεί αρκετός χρόνος για να εδραιωθεί αυτό –ίσως περισσότερος χρόνος από ό,τι θα έχει μια μεμονωμένη πάροχος υπηρεσιών με κάποιον. Στην Κένυα, άτομα που συμμετείχαν στη μελέτη θεώρησαν ότι ορισμένες επιζώσες φοβούνται πως το προσωπικό θα τις αμφισβητήσει ή θα τις κρίνει αν αποκαλύψουν ΕΒ, ή πως θα παραβιάσει τα δικαιώματά τους στην ιδιωτικότητα ή το απόρρητο. Σε ένα άλλο επίπεδο, πολλοί επιζώντες ΕΒ δεν έχουν εμπιστοσύνη στα ίδια τα συστήματα ή τους θεσμούς –ενδεχομένως λόγω προηγούμενων εμπειριών ή έλλειψης προστασίας από τις αρχές στις χώρες καταγωγής τους. Για παράδειγμα, πρόσφυγες/προσφύγισσες που ζουν στον αστικό ιστό στο Ναϊρόμπι φέρονται να μην επιθυμούν να αποκαλύψουν εμπειρίες ΕΒ στις αρχές, λόγω του φόβου πως θα αντιμετωπιστούν με εχθρότητα από την αστυνομία. Στην Ελλάδα, οι επιζώσες φέρονται να φοβούνται την αστυνομία και τις διαδικασίες ασύλου. Στα Μεξικανικά σύνορα, η αποκάλυψη ΕΒ συνδέεται με τη γενικευμένη ανασφάλεια των επιζώντων ατόμων και τον φόβο τόσο προς τις κρατικές αρχές όσο και προς τις συμμορίες, τα καρτέλ και τους διακινητές.

Ψυχική υγεία, τραύμα και φόβος επανατραυματισμού

Πάροχοι υπηρεσιών στις τρεις χώρες σημείωσαν ότι οι επιπτώσεις στην ψυχική υγεία από τραυματικά γεγονότα του παρελθόντος, συμπεριλαμβανομένης της ΕΒ, επηρεάζουν την προθυμία και την ικανότητα των επιζώνων να μιλήσουν για τις εμπειρίες αυτές. Για παράδειγμα, ένας συμμετέχων στο Μεξικό ανέφερε ότι η κατάθλιψη είναι δυνατόν να επηρεάσει το κίνητρο των επιζώνων να αναζητήσουν οποιαδήποτε βοήθεια, πόσο μάλλον να μιλήσουν για την ΕΒ. Μια άλλη πάροχος δήλωσε ότι ορισμένοι επιζώντες, ιδίως τα άτομα στην εφηβεία, προσπαθούν να αποφύγουν τον πόνο και τη δυσφορία που συνεπάγεται η ανάκληση τέτοιων εμπειριών. Οι επιπτώσεις στην ίδια τη μνήμη ως αποτέλεσμα του τραύματος, είναι, επίσης, πιθανό να δυσχεράνουν την αποκάλυψη.

Γλωσσικά εμπόδια

Σε όλα τα πλαίσια, συμμετέχοντες και συμμετέχουσες στη μελέτη σημείωσαν ότι η αποκάλυψη ΕΒ πλήττεται όταν το επιζών άτομο και ο/η πάροχος υπηρεσιών δεν μιλούν την ίδια γλώσσα. Για παράδειγμα, τα γλωσσικά εμπόδια αναφέρθηκαν ως σημαντική πρόκληση για Αφγανές και γαλλόφωνες Αφρικανές στην Ελλάδα, καθώς και για Μαμ Μάγια και Αϊτινές/ους που διέρχονται από το Μεξικό. Η διερμηνεία δεν είναι πάντα διαθέσιμη. Ακόμα όμως και όταν υπάρχει, ενδέχεται να είναι ανεπαρκής ή οι επιζώσες μπορεί να παρεμποδίζονται από την παρουσία ενός τρίτου προσώπου –ιδίως αν ο/η διερμηνέας δεν φαίνεται να είναι ασφαλής διαμεσολαβητής. Ένας συμμετέχων που εργάζεται στον καταυλισμό Kakuma, στην Κένυα, εξήγησε,

«... Βλέπετε, αν είμαι από αυτή την κοινότητα και το άτομο που υποτίθεται ότι θα διερμηνεύσει είναι από άλλη κοινότητα ή από την ίδια κοινότητα, δεν θα ήθελα να ακούσει τα παράπονά μου ή τις κραυγές μου. Οπότε θα φροντίσω να μη μιλήσω, γιατί δεν θέλω να μάθει ένας τρίτος τι πέρασα»⁴⁸

Φύλο των παρόχων (και των διερμηνέων)

Το φύλο των παρόχων υπηρεσιών (και των διερμηνέων) μπορεί να εμποδίσει την αποκάλυψη της ΕΒ για ορισμένες επιζώσες. Συμμετέχοντες και συμμετέχουσες στη μελέτη θεωρούσαν ότι οι γυναίκες ίσως να είναι απρόθυμες να μοιραστούν εμπειρίες ΕΒ με άνδρες επαγγελματίες, προτιμώντας να ανοιχτούν σε μια άλλη γυναίκα. Η προτίμηση αυτή ήταν λιγότερο σαφής για τους άνδρες επιζώντες, γεγονός που υποδηλώνει την ανάγκη περαιτέρω έρευνας. Τελικά, όμως, η ευαισθησία σχετικά με την ΕΒ και η ικανότητα να κερδίσει κανείς την εμπιστοσύνη του επιζώντος ατόμου πιθανώς να είναι πιο σημαντικές από το φύλο των παρόχων υπηρεσιών.

Πολιτισμικές ή θρησκευτικές νόρμες

Οι πολιτισμικές ή θρησκευτικές νόρμες σχετικά με το σεξ, το κοινωνικό φύλο, τη βία, ακόμη και την οικογενειακή ιδιωτικότητα είναι δυνατόν να επηρεάσουν το αν, πώς και σε ποιο βαθμό μια επιζώσα αποκαλύπτει εμπειρίες ΕΒ. Για παράδειγμα, στην Ελλάδα αναφέρθηκε πως οι γυναίκες επιζώσες από το Αφγανιστάν ήταν λιγότερο πιθανό να αποκαλύψουν, λόγω των κανόνων γύρω από τη συζήτηση για θέματα φύλου ή οικογένειας. Ομοίως, μια άλλη συμμετέχουσα στη μελέτη περιέγραψε πώς οι συντηρητικές θρησκευτικές νόρμες μπορεί να περιορίζουν τη γλώσσα και την έκταση της αποκάλυψης:

«Κοπέλες που μπορεί να είναι πιο θρησκευόμενες θα το πουν με έναν τρόπο που μπορεί να μην καταλάβεις ότι ήταν βία... Θυμάμαι χαρακτηριστικά μια κοπέλα από τη Σομαλία, μεγαλωμένη στο Τζιμπουτί, η οποία ταξίδευε μόνη της και στην Τουρκία υπέστη βία και ένα είδος αναγκαστικού γάμου με έναν διακινητή, ώστε να μπορέσει να συνεχίσει το ταξίδι της. Έλεγε συνεχώς: "Με έκανε γυναίκα του, αλλά εγώ δεν ήθελα". Και δεν ήθελε να πει κάτι άλλο. Μετά από ερωτήσεις, θυμάμαι ότι και πάλι δεν μπορούσε να πει τις λέξεις: "Με βίασε". Και ήταν πολύ μορφωμένη κοπέλα. Το αποκάλυψε αμέσως, αλλά οι λέξεις που διάλεξε ήταν πολύ προσεκτικά διατυπωμένες.»⁴⁹

Φόβος για τυχόν αντίκτυπο στην πρόσβαση σε στέγη, παροχές ή νομικό καθεστώς

Και στις τρεις μελέτες περιπτώσεων, πάροχοι υπηρεσιών υπογράμμισαν ότι οι επιζώσες ίσως διστάζουν να αποκαλύψουν ΕΒ από φόβο ότι κάτι τέτοιο θα επηρεάσει την πρόσβασή τους σε υπηρεσίες κάλυψης βασικών αναγκών ή ανθρωπιστική βοήθεια. Στο Μεξικό, για παράδειγμα, πολλές επιζώσες ενδοοικογενειακής βίας εξαρτώνται οικονομικά από τους βίαιους συντρόφους τους, οι οποίοι, ως αρχηγοί του νοικοκυριού, μπορεί να είναι τα επιλέξιμα μέλη της οικογένειας για οικονομική στήριξη. Στην Κένυα, οι επιζώσες μπορεί να φοβούνται ότι η αποκάλυψη της ΕΒ ίσως τους κοστίζει το καταφύγιο ή την πρόσβαση σε βασικές ανάγκες –αυτό ίσχυε και για τα χωρισμένα ανήλικα που

υφίστανται ΕΒ από συγγενείς που τα φιλοξενούν. Στον καταυλισμό της Kakuma, ένας πάροχος υπηρεσιών δήλωσε:

«(...) Κάποιες φοβούνται ότι: αν καταγγείλω, τότε ... θα χάσω το σπίτι μου; Θα βγω στους δρόμους; Και ναι, έτσι φοβούνται. Και, επίσης, υπάρχει ένα [ανθρωπιστικό] σύστημα, υπάρχει συγκεκριμένη κατανομή για το σπίτι, σε αυτό το νοικοκυριό, υπάρχει κατανομή για το φαγητό σου, κατανομή για τα βασικά, όπως σαπούνι και ούτω καθεξής. Οπότε υπάρχει αυτός ο φόβος ότι όταν καταγγείλω τότε χάνω την άνεση του σπιτιού μου, χάνω την πρόσβασή μου σε τρόφιμα, ... σε βασικές ανάγκες.»⁵⁰

Οι επιζώσες μπορεί, επίσης, να φοβούνται επιπτώσεις στις πιθανότητές τους να λάβουν διεθνή προστασία ή νομικό καθεστώς. Άτομα που συμμετείχαν στη μελέτη στην Ελλάδα παρατήρησαν ότι οι επιζώσες συχνά δεν αποκαλύπτουν ΕΒ ενώ βρίσκεται σε εξέλιξη η διαδικασία ασύλου τους, από φόβο μήπως δημιουργηθούν επιπλοκές και καθυστερήσεις. Στο Μεξικό, οι επιζώσες που έχουν αναγνωριστεί ως προσφύγισες μέσω οικογενειακής αίτησης ασύλου ενδέχεται να αρνηθούν να αποκαλύψουν τη βία μεταξύ συντρόφων, από φόβο μήπως χάσουν το καθεστώς τους σε περιπτώσεις που ο βίαιος σύντροφος ήταν ο πρωτεύων αιτών στην οικογένεια.

(Θεωρούμενη) έλλειψη υποστήριξης ή ανεπιθύμητες συνέπειες

Και στα τρία πλαίσια, η αποκάλυψη ΕΒ ίσως παρεμποδιστεί όταν τα επιζώντα άτομα δεν πιστεύουν ότι υπάρχουν υπηρεσίες υποστήριξης ή θεωρούν ότι αυτές δεν είναι αποτελεσματικές. Αυτό περιλαμβάνει την έλλειψη εμπιστοσύνης σχετικά με τη δυνατότητα να λάβουν προστασία από την αστυνομία, καθώς και τον φόβο ότι οι οργανώσεις δεν θα είναι χρήσιμες. Φήμες από στόμα σε στόμα γίνεται να είναι ισχυρές, από αυτή την άποψη. Όπως το έθεσε μια συμμετέχουσα στη μελέτη: «Ακούς στην κοινότητα: "Η γυναίκα έφυγε και μετά γύρισε πίσω, εγώ γιατί να μιλήσω γι' αυτό; Δεν υπήρχε τίποτα. Την πήγαν εκεί πέρα, ήταν μόνη της, δεν είχε υποστήριξη."».⁵¹ Οι επιζώσες μπορεί να αναπτύξουν τα δικά τους μέτρα προστασίας, φοβούμενες ότι η αποκάλυψη ΕΒ σε έναν επίσημο φορέα θα προκαλέσει μια σειρά από ανεπιθύμητες ή αποσταθεροποιητικές παρεμβάσεις –όπως η τοποθέτηση σε ξενώνα – επί των οποίων θα έχουν περιορισμένο έλεγχο. Για παράδειγμα, στο Μεξικό περιγράφηκε ότι κάποιοι επιζώντες ήταν απρόθυμοι να ζητήσουν εξετάσεις για τον ιό HIV σε δημόσια κέντρα υγείας, επειδή υπέθεταν ότι θα ερωτηθούν σχετικά με την ΕΒ, γεγονός που θα μπορούσε να θέσει σε κίνηση ανεπιθύμητες διαδικασίες καταγγελίας.

Έλλειψη ενημέρωσης ή ευαισθητοποίησης

Η έλλειψη γνώσεων των επιζώντων ατόμων σχετικά με τα δικαιώματά τους και τον τρόπο αντιμετώπισης της ΕΒ, καθώς και η έλλειψη πληροφόρησης σχετικά με τις διαθέσιμες υπηρεσίες, μπορούν να εμποδίσουν την αποκάλυψη ΕΒ. Στην Ελλάδα, η έλλειψη πληροφόρησης ή οι αρνητικές αντιλήψεις για ορισμένα επαγγέλματα, όπως είναι οι ψυχολόγοι και οι κοινωνικοί/ές λειτουργοί, αναδύθηκαν ως περαιτέρω εμπόδια.

• Κοινωνικά/κοινοτικά εμπόδια

Εκτός από τα ατομικά εμπόδια, η αποκάλυψη ΕΒ επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από κοινωνικούς ή κοινοτικούς παράγοντες, όπως το στίγμα, οι έμφυλες νόρμες, η κανονικοποίηση της βίας και κοινοτικές πρακτικές συμφιλώσης και διαμεσολάβησης.

Στίγμα, κοινωνική κρίση

Ο φόβος να στιγματιστούν, να αμφισβητηθούν, να δεχτούν επικρίσεις ή να κατηγορηθούν από την οικογένεια ή την κοινότητα αναγνωρίστηκε ως σημαντικός κοινωνικός παράγοντας που εμποδίζει την αποκάλυψη. Στη Λέσβο, καθώς και στην Kakuma και το Ναϊρόμπι, ορισμένοι συμμετέχοντες σημείωσαν ότι κάποιοι άνθρωποι φοβούνται ακόμη και να τους δουν να προσεγγίζουν ιατρικές υπηρεσίες που θα μπορούσαν οδηγήσουν στο συσχετισμό τους με την ΕΒ. Μια πάροχος υπηρεσιών στην Κένυα εξήγησε,

«Διαπιστώνεις ότι και οι γυναίκες εξοστρακίζουν τις επιζώσες. Δηλαδή, δεν θα σε καλέσουν σε κοινωνικές εκδηλώσεις, δεν θα καθίσουν μαζί σου σε τελετές. Έτσι, οι περισσότερες γυναίκες, αν μιλήσεις μαζί τους, λένε: "Με βίασαν, αλλά δεν το κατήγγειλα πουθενά. Δεν θα μπορούσα να το πω στην κοινότητα, στον πρόεδρο του camp μας ή στον πρόεδρο της ομάδας Rongai Banyatulenge ή της κοινότητας των Oromo, δεν θα το έλεγα, γιατί μόλις το μάθει ο κόσμος, τότε οι γυναίκες δεν θα είναι μαζί μου πουθενά ή θα κάθομαι κάπου και ο κόσμος θα μιλάει και θα γελάει μαζί μου".»⁵²

Τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Κένυα, οι φόβοι στιγματισμού φαίνεται να επιδεινώνονται από την εξάρτηση από διερμηνείς, οι οποίοι συχνά προέρχονται από τις ίδιες τις προσφυγικές κοινότητες.

«Εκεί, πάρα πολλές φορές, γυναίκες που ήταν δικά μου περιστατικά, έλεγαν: "Δεν τολμώ να το πω, γιατί αυτός (ο διερμηνέας) ήταν φίλος του συζύγου μου" ή "φίλος του βιαστή μου" ή "ήταν εκεί όταν με βίασαν". Αυτό το είδα σε μεγάλο βαθμό: πολιτισμική διαμεσολάβηση να γίνεται από ανθρώπους μέσα από το camp που βιώνουν τις ίδιες καταστάσεις, που ξέρουν όλη την κοινότητα.»⁵³

Στην Ελλάδα, άτομα που συμμετείχαν στην έρευνα θεωρούν τους άνδρες επιζώντες, τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα και τις γυναίκες από τη Μέση Ανατολή ως ομάδες τις οποίες απασχολεί ιδιαιτέρως το στίγμα μετά την αποκάλυψη. Στην Κένυα, ορισμένοι/ες συμμετέχοντες/σες ανέφεραν ότι άνδρες και ΛΟΑΤΚΙ+ επιζώντα άτομα αποθαρρύνονται συχνότερα και δεν αποκαλύπτουν ΕΒ λόγω πιθανής απόδοσης ευθυνών στο ίδιο το επιζών άτομο, αλλά και εξαιτίας του κινδύνου σοβαρών αντιποίνων ή αποκλεισμού από την κοινότητα.

Έμφυλες και πολιτισμικές νόρμες

Συμμετέχουσες/ντες και στις τρεις χώρες εντόπισαν διαφοροποιήσεις στα μοτίβα αποκάλυψης, οι οποίες συνδέονται με έμφυλες και πολιτισμικές νόρμες, συμπεριλαμβανομένων των ταμπού, της ομοφοβίας/τρανσφοβίας και της ανοχής στη βία μεταξύ συντρόφων (IPV). Για παράδειγμα, κάποιοι

πάροχοι υπηρεσιών στην Κένυα εξήγησαν πως η αποκάλυψη ΕΒ ίσως να παρεμποδίζεται από μια «κουλτούρα μη μοιράσματος» εντός των κοινοτήτων ή από την αντίληψη ότι η σεξουαλικότητα είναι ιδιωτικό ζήτημα και δεν θα πρέπει να συζητείται ανοιχτά. Στο Μεξικό, οι πολιτισμικές και έμφυλες νόρμες που επηρεάζουν την αποκάλυψη αφορούν ιδιαιτέρως τους πληθυσμούς των Μάγια, οι οποίοι, σύμφωνα με συμμετέχοντες, είναι λιγότερο πιθανό να αυτό-προσδιοριστούν ως επιζώντες ΕΒ, και τις γυναίκες από την Αϊτή, οι οποίες είναι λιγότερο πιθανό να προσεγγίσουν από μόνες τους, τους παρόχους υπηρεσιών. Παρομοίως στην Ελλάδα, οι γυναίκες από τη Συρία, το Αφγανιστάν ή τη Σομαλία περιγράφηκαν ως λιγότερο πρόθυμες να αποκαλύψουν, ιδίως σε περιπτώσεις βίας μεταξύ συντρόφων, όταν τυχόν τοποθέτηση σε ξενώνα ως αποτέλεσμα της αποκάλυψης θα μπορούσε να θεωρηθεί ντροπή για τις οικογένειες των επιζώνων και να οδηγήσει σε κοινωνικό αποκλεισμό. Περαιτέρω, οι έμφυλες νόρμες μπορεί να εμποδίζουν άνδρες επιζώντες να αποκαλύψουν ΕΒ:

«Και πάλι από την πλευρά των ανδρών, η κοινότητα ή η κοινωνία πιστεύει ότι οι άνδρες είναι οι αρχηγοί της οικογένειας – τώρα που κάποιος ίσως τους βίασε, φοβούνται να το μοιραστούν, επειδή πιστεύουμε ότι οι άνδρες είναι οι αρχηγοί της οικογένειας, θα πρέπει να παρέχουν την ασφάλεια. Τώρα που είναι αδύναμοι, ποιος θα πάει σε αυτούς;»⁵⁴

«Κανονικοποίηση της βίας»

Και στα τρία πλαίσια όπου διεξήχθη η έρευνα, η συλλογική αποδοχή ή η κανονικοποίηση της ΕΒ επισημάνθηκε ως ένας κοινός λόγος για τον οποίο οι γυναίκες δεν αποκαλύπτουν την ΕΒ που έχουν υποστεί. Άτομα που συμμετείχαν στη μελέτη ανέφεραν αρκετές φορές ότι οι επιζώσες που είχαν βιώσει ή παρατηρήσει υψηλά επίπεδα έμφυλης βίας στις χώρες καταγωγής τους, συχνά θεωρούσαν την ΕΒ «φυσιολογική» ή «μη άξια αναφοράς». Στην Ελλάδα, αυτό θα μπορούσε να περιλαμβάνει τη βία μεταξύ συντρόφων, καθώς και τον βιασμό εντός γάμου, τον εξαναγκαστικό γάμο και τον ακρωτηριασμό των γυναικείων γεννητικών οργάνων –τα οποία, συχνά, γίνονται αντιληπτά ως φυσιολογικά οικογενειακά ζητήματα. Ένας συμμετέχων περιέγραψε κάτι παρόμοιο στο Μεξικό:

«Πιστεύω ότι η άλλη μεγάλη πρόκληση που αντιμετωπίζουμε είναι ότι οι άνθρωποι, στην προκειμένη περίπτωση οι γυναίκες, ιδίως οι Κεντροαμερικανές και οι Μεξικανές από τον Νότο, προέρχονται από μια ζωή καθημερινής βίας, την οποία γνωρίζουν και ξέρουν ότι θα πρέπει να ζουν με αυτή σε όλη τους τη ζωή. ... Το βλέπουν ως κάτι τόσο τυπικό, σαν “το βιώνουν οι άλλες φίλες μου, οι άλλες συντρόφισσές μου, η οικογένειά μου”, το κανονικοποιούν και θεωρούν ότι απλά και μόνο επειδή δεν την χτυπούν σοβαρά ή δεν την οδηγούν στο νοσοκομείο, δεν την κακοποιούν.»⁵⁵

Για ορισμένες επιζώσες στο Μεξικό, παρατηρήθηκε μια αφήγηση για «ανάληψη του κινδύνου»: Η ΕΒ γινόταν αντιληπτή ακόμη και ως το τίμημα που θα πρέπει να πληρώσει κάποια για να μεταναστεύσει στον βορρά.

Κοινοτικοί/οικογενειακοί μηχανισμοί επίλυσης συγκρούσεων

Είναι ενδιαφέρον ότι οι κοινοτικές πρακτικές επίλυσης συγκρούσεων μπορεί να εμποδίζουν την

προθυμία των επιζώντων να μοιραστούν τις εμπειρίες ή τις ανάγκες τους που σχετίζονται με την ΕΒ. Για παράδειγμα, στον καταυλισμό της Kakuma, οι οικογένειες των επιζώντων συχνά επιλέγουν να επιλύουν τις καταγγελίες για ενδοοικογενειακή ή σεξουαλική βία εσωτερικά ή με τοπικούς ηγέτες, με αποτέλεσμα συχνά να καταλήγουν σε συμφωνίες, εξωδικαστικούς διακανονισμούς ή εξαναγκαστικούς γάμους ως αποζημίωση. Ένας συμμετέχων στη μελέτη εξήγησε:

«Θα έδινα, ίσως, ένα παράδειγμα μιας μαθήτριας που έχει υποστεί βία. Τείνουν να μιλούν στους γονείς τους και, λόγω της κουλτούρας, οι γονείς δεν θα το πουν πουθενά αλλού και, ακόμα και αν τυχόν πιεστούν να το κάνουν, θα μιλήσουν στους πρεσβύτερους της συγκεκριμένης κοινότητας, επειδή προσπαθούν να προστατεύσουν την κουλτούρα τους και δεν θέλουν αυτή η γυναίκα να βγει έξω από τις πολιτισμικές τους πεποιθήσεις και τις πολιτισμικές τους νόρμες. Θα τείνουν να το ξεκαθαρίσουν σε αυτά τα τοπικά κοινοτικά συμβούλια, σε σημείο που θα πουν ότι "αφού παραβιάσες αυτή την κυρία, θα πρέπει να την παντρευτείς", και μια ανήλικη με έναν πολύ ηλικιωμένο άνδρα θα καταλήξουν να παντρευτούν.»⁵⁶

• Διαρθρωτικά/συστημικά εμπόδια

Σε συνδυασμό με τα ατομικά εμπόδια, οι συμμετέχοντες και οι συμμετέχουσες στη μελέτη σημείωσαν ότι υπάρχουν πολλές διαρθρωτικές και συστημικές προκλήσεις που εμποδίζουν την αποκάλυψη της ΕΒ σε αυτά τα περιβάλλοντα.

Ανεπαρκείς υπηρεσίες σχετικά με την ΕΒ

Ποικίλα συστημικά κενά στην αντιμετώπιση της ΕΒ αναγνωρίστηκαν ως σημαντικά εμπόδια που επηρεάζουν την αποκάλυψη και στα τρία πλαίσια. Στην Ελλάδα, η έλλειψη μακροπρόθεσμων παρεμβάσεων και η ανελαστικότητα της θεσμικής ανταπόκρισης ενισχύουν τους φόβους για την κατάσταση αβεβαιότητας που ακολουθεί μετά την αποκάλυψη και, τελικά, εμποδίζουν την αποκάλυψη, ιδίως για τις επιζώσες βίας μεταξύ συντρόφων και τα ασυνόδευτα ανήλικα. Για παράδειγμα, οι ανεπαρκείς συστημικές αποκρίσεις και οι καθυστερήσεις επισημάνθηκαν ως προκλήσεις από έναν συμμετέχοντα που εργάζεται με νέους στην Αθήνα:

«Αλλά όταν εγώ δεν έχω να σου προσφέρω κάτι περισσότερο γιατί η αρμόδια υπηρεσία ή η εισαγγελία ή δεν ξέρω ποιος, θα χρειαστεί μια εβδομάδα για να αντιδράσει, τι μπορώ να κάνω; Να σε πάρω στο σπίτι μου; Θέλω να πω, πρέπει να δούμε και το ευρύτερο πλαίσιο σε όλα αυτά. Οι δομές μας είναι εντάξει, ας πούμε; Το referral pathway είναι οκ; Είναι εντάξει; Ξέρουμε τι θα κάνουμε;»⁵⁷

Επιπλέον, η έλλειψη ασφαλών καταφυγίων επισημάνθηκε ως σημαντικό αντικίνητρο για την αποκάλυψη ΕΒ. Μπορεί απλώς να μην υπάρχει πουθενά αλλού να μεταφερθεί κάποια επιζώσα. Μια συμμετέχουσα στη μελέτη περιέγραψε την κατάσταση στα ελληνικά νησιά:

«Μια γυναίκα που δέχεται βία, είτε από τον σύζυγό της είτε από κάποιον άλλον, ξέρει ότι αυτή τη στιγμή δεν υπάρχει τρόπος να μετακινηθεί σε ασφαλέστερες συνθήκες διαβίωσης. Πρόκειται για ένα κενό. Πλέον το νέο camp έχει κλείσει τον ένα χρόνο λειτουργίας και αυτό το κενό δεν έχει καλυφθεί. Κατά τη γνώμη μου, αυτός είναι ο μεγαλύτερος ανασταλτικός παράγοντας όταν πρόκειται για την αποκάλυψη τέτοιων περιστατικών.»⁵⁸

Στην Κένυα, συμμετέχοντες και συμμετέχουσες υποστήριξαν ότι η αποκάλυψη παρεμποδίζεται από το περίπλοκο σύστημα ανταπόκρισης στην ΕΒ, τον κακό χειρισμό των υποθέσεων, συμπεριλαμβανομένων των μεγάλων χρόνων αναμονής και της έλλειψης ανατροφοδότησης ή ολιστικών προσεγγίσεων για τις περιπτώσεις που παραπέμπονται –στοιχεία που επιδεινώνουν την έλλειψη εμπιστοσύνης προς τα θεσμικά όργανα. Ομοίως στην Ελλάδα, η έλλειψη ή η ανεπάρκεια μηχανισμών παραπομπής και πρωτοκόλλων αποτελούν πρόσθετα εμπόδια, ιδίως όσον αφορά τον δημόσιο τομέα.

Αξίζει να σημειωθεί πως άτομα που συμμετείχαν στη μελέτη από την Ελλάδα και το Μεξικό τόνισαν ότι οι περισσότερες υπηρεσίες που σχετίζονται με την ΕΒ απευθύνονται σε γυναίκες, αφήνοντας συχνά τους άλλους επιζώντες χωρίς υπηρεσίες ή ευκαιρίες για αποκάλυψη:

«Σκέφτομαι τον τρόπο με τον οποίο περιγράφεται η σεξουαλική βία στο νόμο στο Μεξικό. Ο ίδιος ο νόμος διαγράφει τη σεξουαλική βία κατά των ανδρών και των αγοριών. Τα πάντα είναι "Centro de Justicia para Mujeres", "INMUJERES", "CONAVIM" –έχει παντού «γυναίκες» [mujeres]. Έτσι, οι άνδρες ΛΟΑΤΚΙ, τα μη δυαδικά άτομα και οι στρέιτ cisgender άνδρες –μπορεί να είναι απρόθυμοι να αποκαλύψουν για λόγους φύλου/πολιτισμικούς– αλλά ακόμα και αν θέλουν να αποκαλύψουν, σε ποιον να αποκαλύψουν; Ακόμα και οι ΜΚΟ –είναι για τις γυναίκες. Υπάρχει γενικά μια μαζική αποσιώπηση της βίας που συμβαίνει σε άνδρες, αγόρια, μη δυαδικά άτομα. Φοβάμαι να σκεφτώ –ξέρω ότι είναι δύσκολο για τους Μεξικανούς τρανς άνδρες να κλείσουν γυναικολογικό ραντεβού, και δεν μπορώ να φανταστώ πώς είναι αυτό για έναν μετανάστη/πρόσφυγα. Αυτοί είναι αόρατοι επιζώντες.»⁵⁹

Ελλιπής ευαισθητοποίηση ή πολιτισμική επάρκεια

Στην Ελλάδα και το Μεξικό, η έλλειψη ευαισθητοποίησης και επάρκειας σχετικά με την ΕΒ, ιδίως στον δημόσιο τομέα, επισημάνθηκαν ως παράγοντες που συμβάλλουν στη μη αποκάλυψη ή στον επανατραυματισμό των επιζωσών. Για παράδειγμα, στην Ελλάδα, μια συμμετέχουσα υπογράμμισε τη σημασία της ευαισθητοποίησης του προσωπικού στις διάφορες μορφές και επίπεδα της ΕΒ:

«[?]σως να λέγεται με άλλους τρόπους και ο άνθρωπος που είναι απέναντί τους να μην μπορεί να καταλάβει ... ότι πρόκειται για βία. Οπότε, μιλάμε για την εκπαίδευση των ατόμων που ασχολούνται με αυτά τα θέματα. Η βία είναι, επίσης, σε πολλά επίπεδα, δεν είναι μόνο το ότι έρχομαι ξυλοδαρμένη.»⁶⁰

Άτομα που συμμετείχαν στη μελέτη σημείωσαν, επίσης, ως εμπόδιο για την αποκάλυψη και στις τρεις χώρες, την έλλειψη πολιτισμικής επάρκειας και τις διακρίσεις εκ μέρους του προσωπικού των φορέων παροχής υπηρεσιών και των αρχών. Για παράδειγμα, στο Μεξικό, οι εκτεταμένες διακρίσεις κατά των Αιτινών από τις τοπικές κοινότητες, καθώς και από το προσωπικό των νοσοκομείων και άλλους παρόχους υπηρεσιών, θεωρήθηκε ότι εμποδίζουν την πρόσβαση στις υπηρεσίες και επιδεινώνουν την έλλειψη εμπιστοσύνης. Περαιτέρω, συμμετέχοντες εξέφρασαν την ανησυχία ότι ορισμένοι θρησκευτικοί ξενώνες είναι πιθανό να αγνοούν ή ακόμη και να εμποδίζουν την αποκάλυψη λόγω της μη αποδοχής τους για ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα ή για όσες αναζητούν αντισύλληψη ή άμβλωση. Στην Ελλάδα, αρκετοί/ες πάροχοι υπηρεσιών ανέφεραν την έλλειψη ευαισθησίας ή τη δυσπιστία με την οποία μπορεί να γίνεται δεκτή η αποκάλυψη από επιζώντες ΕΒ, ιδίως σε δημόσιους φορείς. Τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Κένυα, συμμετέχοντες και συμμετέχουσες έκαναν λόγο για νοοτροπίες απόδοσης ευθυνών στα επιζώντα άτομα, διακρίσεις, πολιτισμικές προκαταλήψεις και μια γενική έλλειψη ευαισθησίας απέναντι σε πιθανό επανατραυματισμό εντός της αστυνομίας, η οποία, σύμφωνα με όσα περιγράφηκαν, αποθαρρύνει ορισμένες φορές ενεργά επιζώσες από το να καταγγείλουν.

«Αυτό είναι γεγονός, ότι γνωρίζουν πως ακόμη και όταν καταγγέλλουν, νομίζω, ότι δεν πρόκειται να συμβεί τίποτα ιδιαίτερο –ξέρετε, για παράδειγμα, αν καταγγείλουν στην αστυνομία ότι αντιμετωπίζουν κάποια μορφή βίας, είναι πιθανό να δεχτούν ακόμη πιο βίαιη συμπεριφορά από τις αστυνομικές αρχές. Έτσι, αυτό είναι ένα άλλο πράγμα που εμποδίζει τα θύματα να βγουν και να πουν ότι «αυτό μου συνέβη».(...) Νομίζω ότι ακόμη και για τις γυναίκες γενικά, ξέρετε, το ευρύ κοινό ή ακόμη και το σύστημα επιβολής του νόμου και ακόμη και το σύστημα ποινικής δικαιοσύνης δεν παίρνει σοβαρά το ζήτημα της ΕΒ. Θέλω να πω, πηγαίνεις στο αστυνομικό τμήμα, για παράδειγμα, στο σημείο σου και λες ότι έχεις υποστεί σεξουαλική επίθεση. Η αστυνομία σου λέει, ξέρετε, ότι πρέπει να πας να λύσεις το θέμα με το συγκεκριμένο άτομο. Κατάλαβες, ότι αυτό είναι ένα προσωπικό θέμα, αλλά δεν είναι ένα θέμα που μπορείς να φέρεις στο αστυνομικό τμήμα. Οπότε νομίζω ότι είναι αυτά τα δύο ζητήματα».⁶¹

Χρόνος

Ο εξαιρετικά περιορισμένος χρόνος που παρέχεται στα επιζώντα άτομα για να διηγηθούν την ιστορία τους κατά τη διάρκεια των διαδικασιών αξιολόγησης ευαλωτότητας και καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα ενδέχεται, επίσης, να εμποδίσει την αποκάλυψη.

«Όταν κάποιος κάνει συνέντευξη όταν φτάνει στα νησιά, έχοντας μόλις διασωθεί από ένα ναυάγιο ή από μια δύσκολη κατάσταση, και έχει μόλις φτάσει σε μια χώρα, συνήθως δεν έχει τη δυνατότητα να επεξεργαστεί ακριβώς τι έχει γίνει, τι είναι ουσιαστικές και τι επουσιώδεις. Οπότε, θεωρώ ότι οι συνεντεύξεις που γίνονται στα νησιά και την παραμεθόριο είναι πολύ προβληματικές, διότι εκεί οι άνθρωποι συνήθως δεν έχουν το χρόνο να επεξεργαστούν και να κατανοήσουν πού βρίσκονται και τι τους έχει συμβεί ακριβώς (...).»⁶²

Ο χρόνος αναδείχθηκε ως κρίσιμος παράγοντας στις περιπτώσεις εμπορίας ανθρώπων. Ο εγκλεισμός και η παρατεταμένη βία που συνδέονται με την εμπορία ανθρώπων μπορούν, επίσης, να εμποδίσουν την αποκάλυψη, γεγονός το οποίο απαιτεί σημαντική ανάκαμψη και εμπιστοσύνη για να ξεπεραστεί. Η αποκάλυψη δεν μπορεί και δεν πρέπει να αναμένεται να γίνει αμέσως. Για ορισμένα άτομα μπορεί να

μην συμβεί ποτέ. Όπως σημείωσε μια συμμετέχουσα στο Μεξικό:

«Ο χρόνος είναι ο παράγοντας για τις γυναίκες που είναι θύματα εμπορίας ανθρώπων, ο οποίος δεν είναι ακριβώς ίδιος για τις άλλες γυναίκες, και αποτελεί περισσότερο εμπόδιο για την αποκάλυψη. Φέρνουν τόσα πολλά πράγματα, τόση βλάβη, σωματική αλλά και συναισθηματική, και η προσπάθεια να ανακοπεί αυτή η βλάβη ώστε να μπορέσει να μιλήσει γι' αυτό, απαιτεί πολύ περισσότερο χρόνο. Μαζί με την εμπιστοσύνη και όλα τα άλλα που συζητήσαμε, αλλά κυρίως χρόνο. Και επίσης να αποσυνδεθούν από την κατάσταση / το δίκτυο διακίνησης στο οποίο βρίσκονται. Μερικές φορές είναι θύματα για πολλά χρόνια, μπορεί να είναι περίπλοκο να σπάσει η σύνδεση με αυτή τη βλάβη. Έτσι, νομίζω ότι είναι ο χρόνος, περισσότερο από οτιδήποτε άλλο.»⁶³

Έλλειψη ιδιωτικότητας

Σε πολλές χώρες, πάροχοι υπηρεσιών σημείωσαν ότι η έλλειψη ιδιωτικότητας κατά την παροχή υπηρεσιών δυσχεραίνει ή πιθανότατα εμποδίζει την αποκάλυψη για πολλά άτομα, λόγω του στιγμιαστικού χαρακτήρα της ΕΒ. Ομοίως, η έλλειψη ιδιωτικότητας κατά τη διάρκεια των διαδικασιών απόδοσης του καθεστώτος διεθνούς προστασίας στα ελληνικά νησιά αναδύθηκε ως διαρθρωτικό εμπόδιο. Επιπλέον, στο Μεξικό, κάποιες απαιτήσεις ορισμένων παρόχων υπηρεσιών, όπως η ανάγκη εγγραφής πριν από την παροχή υπηρεσιών, μπορεί να ενισχύουν τους φόβους σχετικά με την ιδιωτικότητα και την εμπιστευτικότητα, ελλείψει σαφών διαβεβαιώσεων σχετικά με την εμπιστευτικότητα και την ασφάλεια των δεδομένων.

Νομικές διαδικασίες, αρχές επιβολής του νόμου και ελέγχου της μετανάστευσης

Και στις τρεις χώρες, συμμετέχουσες και συμμετέχοντες ανέφεραν πως η έλλειψη έρευνας, η κουλτούρα ατιμωρησίας και οι μη προσβάσιμες ή εκθρικές νομικές διαδικασίες εμποδίζουν την αποκάλυψη της ΕΒ. Επίσης, εξέφρασαν ανησυχίες σχετικά με το κατά πόσον ορισμένες νομικές διαδικασίες και πρακτικές επιβολής του νόμου ενδέχεται στην πραγματικότητα να προκαλέσουν ψυχολογική βλάβη, λόγω της έλλειψης μιας προσέγγισης που να έχει γνώμονα τις επιζώσες. Στην Ελλάδα, για παράδειγμα, η νομοθεσία και οι διαδικασίες ασύλου μπορεί να εμποδίσουν την αποκάλυψη στην υπηρεσία ασύλου και σε φορείς νομικής βοήθειας, λόγω αιφνιδιαστικών διαδικασιών ταχείας εξέτασης και ελέγχου του παραδεκτού. Διαδικαστικά ζητήματα που δημιουργούν, επίσης, εμπόδια στην αποκάλυψη, είναι η εξ αποστάσεως συνέντευξη, η παρουσία των παιδιών των επιζωσών κατά τη διάρκεια της συνέντευξης και η δυσκολία διαχωρισμού του φακέλου μιας επιζώσας ενδοοικογενειακής βίας από εκείνον ενός βίαιου συζύγου.

Παρομοίως, από συνεντευξιαζόμενα άτομα στην Κένυα περιγράφηκε πώς οι επιζώσες εκτίθενται σε – και ενδεχομένως επανατραυματίζονται από– τις μακροχρόνιες νομικές διαδικασίες, οι οποίες συχνά δεν τους προσφέρουν καν την αίσθηση της δικαιοσύνης ή της ασφάλειας. Πιο συγκεκριμένα, η αδράνεια και η διαφθορά της αστυνομίας επισημάνθηκαν ως αποθαρρυντικές για τα επιζώντα άτομα, το οποία πιστεύουν ότι, ακόμη και αν προχωρήσουν σε καταγγελία, οι αστυνομικοί θα ζητήσουν δωροδοκίες για να προωθήσουν την υπόθεσή τους ή ότι χωρίς δωροδοκία ο δράστης θα αφεθεί ελεύθερος. Επίσης, είναι πιθανό να υπάρχουν και άλλες συνέπειες της καταγγελίας στην αστυνομία:

«Έτσι, όταν μιλήσαμε με τους αστυνομικούς, η αστυνομία είπε ότι μόλις συλλάβει αυτά τα άτομα στο Dadaab, το βάρος της σίτισης του δράστη βαρύνει την καταγγέλλουσα. Έτσι, αν η καταγγέλλουσα δεν φέρει φαγητό μία ή δύο φορές, θα αναγκαστούν να απελευθερώσουν τον δράστη. Και το άλλο ζήτημα ήταν ότι το δικαστικό σύστημα εκεί ήταν κινητό. Μπορεί να ερχόταν κάθε δύο μήνες. Έρχονταν για μία ή δύο εβδομάδες για να συνεδριάσουν. Έτσι, το να συλλαμβάνουν ένα άτομο για έναν ολόκληρο μήνα, περιμένοντας να έρθουν τα δικαστήρια να συνεδριάσουν, και εξαρτώμενοι από την καταγγέλλουσα για να ταΐσουν το άτομο, δεν ήταν βιώσιμο. Έτσι, διαπιστώνεις ότι οι δράστες μπορούσαν εύκολα να αφεθούν ελεύθεροι και να συνεχίζουν να κάνουν ό,τι έκαναν.»⁶⁴

Ο κίνδυνος περαιτέρω βλάβης από τις αρχές επιβολής του νόμου αναφέρθηκε, επίσης, από ορισμένους/ες παρόχους υπηρεσιών στην Κένυα και το Μεξικό:

«[Το] Εθνικό Ινστιτούτο Μετανάστευσης, η κυβέρνηση, η αστυνομία, αποτελεί απειλή γι' αυτούς. Αντί να προστατεύει τους μετανάστες και τις μετανάστριες, συμβαίνει το αντίθετο. Έτσι, υπάρχει μια πολύ συγκεκριμένη βία και πολλές φορές οι πελάτες δεν θέλουν να μιλήσουν για τις υποθέσεις τους, όταν φτάνουν σε εμάς. (...) Έχουμε δει γυναίκες που υποβλήθηκαν σε σεξουαλική δουλεία. Τον τελευταίο μήνα, είδα κάποιες που είχαν υποδουλωθεί από την ομοσπονδιακή αστυνομία και τη δίωξη ναρκωτικών. Τις απαγάγουν και τις κλειδώνουν στα σπίτια τους για δική τους "χρήση".»⁶⁵

Τέλος, οι αρνητικές εμπειρίες αποκάλυψης ενώπιον των αρχών επιβολής του νόμου γίνεται να εμποδίσουν μια επιζώσα από την περαιτέρω αποκάλυψη σε άλλους φορείς. Ένας συμμετέχων στη μελέτη στο Μεξικό σημείωσε:

«... Τα περισσότερα φυσικά σημεία για την αποκάλυψη δεν δουλεύουν. Αν μπορέσουν να έχουν πρόσβαση στο σύστημα υγείας, αυτό είναι εχθρικό. Αν αποκαλύψουν στις αρχές, θα περάσουν από εχθρική διαδικασία η οποία θα εμποδίσει περαιτέρω αποκαλύψεις ή δεν θα οδηγήσει πουθενά. Μπορεί να επανα-θυματοποιηθούν τόσο πολύ που θα σταματήσουν να αναζητούν βοήθεια.»⁶⁶

Έλλειψη / ανεπαρκής υποστήριξη με διερμηνεία

Η έλλειψη διερμηνέων εμφανίστηκε ως σημαντικό διαρθρωτικό εμπόδιο και στα τρία πλαίσια. Στην Ελλάδα, όπου καταφθάνουν εδώ και χρόνια άνθρωποι από περισσότερες από δώδεκα χώρες, αυτή είναι μια μακροχρόνια πρόκληση. Οι συμμετέχοντες και οι συμμετέχουσες στη μελέτη σημείωσαν ότι το εμπόδιο αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό στην αστυνομία και τις δημόσιες υπηρεσίες, όπου σπάνια υπήρχε διαθέσιμη διερμηνεία. Εκεί οι επιζώσες, συχνά, δεν μπορούσαν να έχουν πρόσβαση σε υπηρεσίες, εκτός αν υπήρχε συνοδεία ή παρέμβαση από ΜΚΟ. Στο Μεξικό, όπου στις ιστορικές ισπανόφωνες μικτές ροές, έχει τώρα προστεθεί η άφιξη και χιλιάδων Αϊτινών, οι συμμετέχουσες/συμμετέχοντες συζήτησαν πως η γενική έλλειψη διερμηνείας στα κρεολικά σε κρατικούς φορείς σήμαινε ότι οι πρόσφατα αφιχθέντες Αϊτινοί πρόσφυγες και προσφύγισες δεν είχαν καμία ουσιαστική ευκαιρία να μιλήσουν για τις εμπειρίες τους στην εισαγγελία ή σε παρόχους υγειονομικής περίθαλψης. Αυτό ίσχυε ιδιαίτερα στο νότιο τμήμα του Μεξικού, όπου ακόμη και οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών παλεύουν με την έλλειψη διερμηνέων κρεολικά, όταν προσπαθούν να

γνωστοποιήσουν σε άτομα από την Αϊτή τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους.

Υλικοτεχνικά και διοικητικά θέματα

Εκτός από τις ανησυχίες που αναφέρθηκαν προηγουμένως σχετικά με την πρόσβαση στις υπηρεσίες, εντοπίστηκαν, επίσης, πιο συγκεκριμένα διαρθρωτικά εμπόδια που περιορίζουν την αποκάλυψη. Για παράδειγμα, στην Κένυα, τα άτομα χωρίς ταυτότητα δεν μπορούν να έχουν πρόσβαση σε ορισμένες δημόσιες υπηρεσίες ή αντιμετωπίζουν διακρίσεις και, σε ορισμένες περιπτώσεις, οι επιζώσες πρέπει να καταβάλλουν τέλη για να λάβουν ιατρική φροντίδα. Στον καταυλισμό Kakuma, η απόσταση από τους παρόχους υπηρεσιών και η μη προσβασιμότητα κατά την περίοδο των βροχών αποτελούν σημαντική διαρθρωτική πρόκληση –ομοίως, η απόσταση από το αστυνομικό τμήμα αναφέρθηκε ως εμπόδιο στη Λέσβο.

• Εμπόδια που σχετίζονται με τον COVID-19

Η πανδημία COVID-19 φέρεται να επιδείνωσε τόσο τα ατομικά όσο και τα δομικά εμπόδια για την αποκάλυψη. Συνολικά, οι πάροχοι υπηρεσιών που συμμετείχαν στη μελέτη θεώρησαν ότι η πρόσβαση σε υπηρεσίες υποστήριξης μειώθηκε. Ορισμένοι/ες σημείωσαν ότι η μετάβαση στην εξ αποστάσεως παροχή υπηρεσιών φάνηκε να επηρεάζει τις ευκαιρίες αποκάλυψης για όσα άτομα ζουν σε επισφαλείς συνθήκες ή για επιζώσες ενδοοικογενειακής βίας –ίσως λόγω της έλλειψης πρόσβασης στην τεχνολογία ή της μειωμένης αίσθησης ιδιωτικότητας κατά την εξ αποστάσεως επικοινωνία. Στην Κένυα, η έλλειψη εισοδήματος κατά τη διάρκεια της πανδημίας σήμαινε ότι ορισμένες επιζώσες δεν μπορούσαν να καλέσουν τους παρόχους υπηρεσιών λόγω έλλειψης χρόνου ομιλίας κινητής τηλεφωνίας, ενώ άλλες δεν μπορούσαν να έχουν πρόσβαση σε καταφύγια έκτακτης ανάγκης λόγω των περιορισμών κινητικότητας του Covid-19 ή των μέτρων κοινωνικής αποστασιοποίησης. Στο Μεξικό, η απομακρυσμένη παροχή υπηρεσιών φάνηκε να εμποδίζει την αποκάλυψη, ενώ ο COVID-19 επιδείνωσε τις διακρίσεις και την έλλειψη πρόσβασης στο δημόσιο σύστημα υγείας για για τα άτομα από την Αϊτή, τα οποία πάσχιζαν να γίνουν ορατά. Παρομοίως, στην Ελλάδα, ο COVID-19 χρησίμευσε συχνά ως δικαιολογία για να από-προτεραιοποιούνται προσφύγες/ισσες σε δημόσιες υπηρεσίες και να περιοριστεί η πρόσβασή τους στην υπηρεσία ασύλου. Οι επιζώσες στους καταυλισμούς τέθηκαν υπό παρατεταμένο αποκλεισμό, γεγονός που εμπόδισε περαιτέρω τις ευκαιρίες αποκάλυψης. Αυτό επηρέασε ιδιαίτερα τους ανθρώπους που βρίσκονταν στη Λέσβο.

• Ομάδες επιζωσών και επιζώντων με ιδιαίτερα εμπόδια

Οι συμμετέχοντες και οι συμμετέχουσες στη μελέτη σημείωσαν την ποικιλομορφία των επιζώντων ατόμων και παρατήρησαν πως ορισμένες ομάδες ή προφίλ επιζώντων μπορεί να αντιμετωπίζουν συγκεκριμένα εμπόδια στην αποκάλυψη της ΕΒ. Αυτή η ενότητα μοιράζεται ευρήματα που αφορούν προφίλ όπως τα παιδιά, οι επιζώσες της βίας μεταξύ συντρόφων, τα θύματα εμπορίας ανθρώπων και τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα.

Παιδιά, συμπεριλαμβανομένων των ασυνόδευτων και χωρισμένων ανηλίκων

Πάροχοι υπηρεσιών που συμμετείχαν στη μελέτη και στα τρία πλαίσια συζήτησαν πώς η αποκάλυψη είναι πιθανό να αποτελέσει πρόκληση για παιδιά με διαφορετικά προφίλ. Για παράδειγμα, τα μικρά παιδιά ή τα παιδιά με αναπτυξιακές αναπηρίες μπορεί να έχουν εξαιρετική δυσκολία να εκφράσουν τις εμπειρίες ή τους φόβους τους που σχετίζονται με την ΕΒ. Περαιτέρω, τα ασυνόδευτα ανήλικα μπορεί να μην προσεγγίζουν τους/τις παρόχους υπηρεσιών λόγω έλλειψης εμπιστοσύνης, λόγω επιθυμίας να αποφύγουν δύσκολες ερωτήσεις σχετικά με προσωπικές προκλήσεις ή εξαιτίας φόβου για ορισμένες συνέπειες που ενδέχεται να έχει η αναφορά των αναγκών προστασίας, όπως η τοποθέτηση σε «προστατευτικά» προγράμματα που θα εμποδίζουν την κινητικότητά τους ή τη συναναστροφή τους

με άλλα άτομα. Στην Ελλάδα, ορισμένα ασυνόδευτα παιδιά βρίσκονται σε εξαιρετικά ευάλωτες καταστάσεις, ζώντας, για παράδειγμα, σε μικρά διαμερίσματα με δεκάδες ενήλικες άνδρες από τις χώρες καταγωγής τους, χωρίς να μπορούν να καλύψουν βασικές ανάγκες και συχνά χωρίς πρόσβαση σε άσυλο. Επίσης, στην Κένυα ένας συμμετέχων σημείωσε ότι η αποκάλυψη ΕΒ από ασυνόδευτα ή χωρισμένα ανήλικα μπορεί να εμποδίζεται εξαιτίας της εξάρτησής τους από τους δράστες:

«(...) Είναι ένας θεός που ασελγεί σε ένα κορίτσι ή ίσως μια θεία που ασελγεί σε ένα αγόρι, και αυτός ο θεός ή η θεία είναι ο αρχηγός αυτής της οικογένειας, διότι κατά καιρούς διαπιστώνουμε ότι τα παιδιά πρόσφυγες φιλοξενούνται από μια θεία ή έναν θεό. Έτσι, διαπιστώνουμε ότι αυτό το κορίτσι ή το αγόρι μπορεί να μην είναι σε θέση να το αποκαλύψει, επειδή φοβούνται ότι αν το αποκαλύψουν, θα τους διώξουν από το σπίτι τους και δεν έχουν άλλο μέρος να πάνε να ζήσουν.»⁶⁷

Ορισμένα παιδιά παραμένουν εντελώς αόρατα, καθώς υφίστανται εργασιακή εκμετάλλευση στον αγροτικό τομέα. Άλλα είναι μη ορατά λόγω της χρήσης ουσιών. Δεδομένου ότι η ΕΒ παραμένει ταμπού σε πολλές κοινότητες, τα κακοποιημένα παιδιά συχνά δεν εμπιστεύονται ούτε τους φίλους τους, πόσο μάλλον τους παρόχους υπηρεσιών –εκτός αν η βία που υφίστανται φτάσει στο αποκορύφωμά της.

Επιζώσες βίας μεταξύ συντρόφων

Ορισμένες/οι συμμετέχουσες και συμμετέχοντες στην Ελλάδα και το Μεξικό περιέγραψαν ότι οι επιζώσες της βίας μεταξύ συντρόφων αντιμετωπίζουν πολλαπλά εμπόδια λόγω του ελέγχου που ασκούν πάνω τους οι δράστες, συμπεριλαμβανομένου του εξαναγκασμού, του εκφοβισμού, του ελέγχου των οικονομικών, της κινητικότητας και της επικοινωνίας τους, καθώς και λόγω φόβων για τις επιπτώσεις που δύναται να έχει η αποκάλυψη στην ικανότητα βιοπορισμού τους ή, ενδεχομένως, στην υπόθεση ασύλου τους. Πάροχοι υπηρεσιών στην Ελλάδα παρατήρησαν ότι οι γυναίκες που είναι μόνες τους ή ανύπαντρες τείνουν, συχνά, να αποκαλύπτουν ευκολότερα τις εμπειρίες τους, ενώ παντρεμένες γυναίκες, ιδίως εκείνες που προέρχονται από τη Μέση Ανατολή ή άλλες κοινωνικά συντηρητικές περιοχές, είναι λιγότερο πιθανό να μιλήσουν για εμπειρίες ΕΒ, λόγω του φόβου για τις αντιδράσεις των συζύγων ή των κοινοτήτων. Ομοίως, στο Μεξικό, οι γυναίκες που συνοδεύονται ή εκείνες εκ μέρους των οποίων μιλούν σύζυγοι ή άλλοι συγγενείς, ίσως να είναι λιγότερο ορατές στους παρόχους υπηρεσιών. Αυτό σημαίνει λιγότερες πιθανότητες να καταφέρουν να συζητήσουν αυτόνομα για παρελθοντικές βλάβες. Σε καταστάσεις βίας μεταξύ συντρόφων, όπου ο βίαιος σύντροφος ελέγχει τις αλληλεπιδράσεις με παρόχους υπηρεσιών και άλλους/άλλες, μπορεί να είναι σχεδόν αδύνατο για μια κακοποιημένη σύντροφο να επικοινωνήσει για την κατάσταση βίας.

Προσφύγισες και πρόσφυγες που ζουν στον αστικό ιστό και εκτός καταυλισμών

Άτομα που ζουν σε πόλεις και εκείνα που διαμένουν εκτός καταυλισμών ενδέχεται να είναι λιγότερο ορατά σε παρόχους υπηρεσιών και, συνεπώς, να έχουν λιγότερες ευκαιρίες να εξηγήσουν τις ανάγκες τους που σχετίζονται με την ΕΒ. Περιγράφηκαν ως πιο απομονωμένα και με λιγότερη πρόσβαση σε υπηρεσίες. Ακόμα και στις πόλεις όπου υπάρχουν υπηρεσίες σχετικές με την ΕΒ, μπορεί να είναι δύσκολο να καταλάβει κανείς/καμία πού να απευθυνθεί για βοήθεια ή πώς να περιηγηθεί σε ένα άγνωστο αστικό περιβάλλον. Όταν τα άτομα στις μεγάλες αστικές περιοχές βρίσκονται σε παράτυπο ή χωρίς έγγραφα καθεστώς, μπορεί να διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο βίας και εκμετάλλευσης. Αυτό, επίσης, γίνεται να δυσχεράνει σημαντικά την ικανότητά τους να μιλήσουν για την ΕΒ με ασφάλεια. Για παράδειγμα, στην Ελλάδα, πολλοί πρόσφυγες στον αστικό ιστό είναι μη καταγεγραμμένοι,

οι υποθέσεις ασύλου τους έχουν απορριφθεί ή βρίσκονται στις πόλεις κατά παράβαση των γεωγραφικών περιορισμών που τους επιβάλλουν να παραμείνουν στα νησιά. Ορισμένα άτομα που συμμετείχαν στην έρευνα σημείωσαν ότι αυτό το ευάλωτο νομικό καθεστώς μειώνει την προθυμία των επιζώσων να εμφανιστούν για να ζητήσουν βοήθεια ή προστασία. Παρομοίως, στο Ναϊρόμπι, προσφύγισσες και πρόσφυγες που έχουν φύγει από τους καταυλισμούς χωρίς άδεια, φοβούνται ότι η αναφορά βίας θα οδηγήσει σε προβλήματα με τις κρατικές αρχές, ιδίως σε περιπτώσεις που εμπλέκονται με τη σεξουαλική βία:

«... Οι ίδιοι οι πρόσφυγες φοβούνται να καταγγείλουν, επειδή γνωρίζουν ότι αυτό που κάνουν είναι παράνομο. Αλλά ακόμη πιο θεμελιωδώς, επειδή βρίσκονται στην Κένυα. Επιτρέψτε μου να πω, επειδή η Κένυα έχει μια πολιτική εγκλεισμού σε καταυλισμούς, σύμφωνα με την οποία οι πρόσφυγες πρέπει να μένουν σε καταυλισμό. Ειδικά οι αστυνομικές αρχές, είναι συνήθως πολύ εχθρικές προς ... προς τους πρόσφυγες των πόλεων, ξέρετε, πιστεύουν ότι όλοι οι πρόσφυγες πρέπει να βρίσκονται στον καταυλισμό. Επειδή αυτοί οι πρόσφυγες φοβούνται ότι θα τους πάνε πίσω στον καταυλισμό, έτσι αποφασίζουν να μείνουν κρυμμένοι και να υπομείνουν το είδος της βίας που αντιμετωπίζουν, τόσο τη σεξουαλική όσο και τη σωματική βία.»⁶⁸

Θύματα εμπορίας ανθρώπων

Τα θύματα εμπορίας ανθρώπων περιγράφηκαν από παρόχους υπηρεσιών ως εξαιρετικά απίθανο να αποκαλύψουν ΕΒ ή άλλες βλάβες. Ο κίνδυνος είναι απλά πολύ μεγάλος. Σε περιπτώσεις συνεχιζόμενης εκμετάλλευσης, τα περισσότερα θύματα δεν μπορούν καν να κινηθούν ελεύθερα, οπότε οι πιθανότητες να συναντήσουν ένα άτομο ή μια οργάνωση που προσφέρει βοήθεια είναι εξαιρετικά χαμηλές. Μια συμμετέχουσα στην Ελλάδα σημείωσε ότι, ακόμη και όταν μπορούν να έχουν πρόσβαση σε υπηρεσίες, πολλά θύματα εμπορίας ανθρώπων είναι πιθανό να έχουν παραπλανηθεί από ψεύτικες υποσχέσεις των διακινητών για μελλοντική απόκτηση νομιμοποιητικών εγγράφων κάπου αλλού στην Ευρώπη, οπότε είναι απρόθυμα να εκτροχιάσουν αυτά τα σχέδια. Στο Μεξικό περιγράφηκε ότι τα θύματα εμπορίας ανθρώπων βιώνουν έντονα αισθήματα ντροπής όταν καλούνται να μιλήσουν για τις εμπειρίες τους, ακόμη και όταν αυτό θα τα βοηθούσε να εξασφαλίσουν προστατευτικό μεταναστευτικό καθεστώς.

Επιπλέον, μια πάροχος υπηρεσιών στην Ελλάδα αναφέρθηκε στο πόσο συνδεδεμένα είναι τα κυκλώματα εμπορίας ανθρώπων με τις κοινότητες, και έκανε λόγο για το πόσο η εγγύτητα των διακινητών μπορεί να περιορίσει τις ευκαιρίες των θυμάτων τους να αναζητήσουν βοήθεια. Για παράδειγμα, εξήγησε ότι οι διακινητές κατά καιρούς συνοδεύουν τα θύματά τους όταν αυτά υποβάλλουν αίτηση ασύλου, καθώς είναι προς το συμφέρον του κυκλώματος να αποκτούν τα άτομα νομιμοποιητικά έγγραφα που γίνεται να διευκολύνουν την περαιτέρω μετακίνηση. Μια άλλη ανησυχία που εκφράστηκε στην Ελλάδα αφορούσε το γεγονός ότι, ακόμη και αν τα θύματα αποκαλύψουν τι τους έχει συμβεί, οι αιτήσεις τους για προστασία ενδέχεται να απορριφθούν λόγω έλλειψης παροχής εξειδικευμένων πληροφοριών για τις συνθήκες και τα ονόματα των διακινητών. Είναι πιθανόν να μην αναγνωριστούν νομικά ως θύματα εμπορίας ανθρώπων και, χωρίς νομικό καθεστώς, να γίνουν και πάλι ευάλωτα.

Ακόμα και αν καταφέρουν να απελευθερωθούν από την εκμετάλλευση, τα θύματα εμπορίας ανθρώπων, συχνά, δεν έχουν επιλογές για ασφάλεια, ιατρική περίθαλψη, υποστήριξη ψυχικής υγείας, κοινωνική επανένταξη και υποστήριξη για τη διαβίωσή τους. Αυτό μπορεί να τα δυσκολέψει να ξαναχτίσουν μια σταθερή ζωή μετά την έξοδο από την κατάσταση εμπορίας ανθρώπων. Εκτός του ότι

αντιμετωπίζουν σημαντικό στίγμα που συνδέεται με την εμπορία ανθρώπων, αυτή η παρατεταμένη επισφάλεια ίσως κάνει την αποκάλυψη της ΕΒ να μην αποτελεί προτεραιότητα για τα επιζώντα άτομα –και μπορεί να τα καταστήσει ευάλωτα στην εκ νέου εμπορία.

ΛΟΑΤΚΙ+ επιζώντα άτομα

Οι πάροχοι υπηρεσιών που συμμετείχαν στη μελέτη μίλησαν αρκετές φορές για τη βία και τις διακρίσεις που βιώνουν τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα στις χώρες υποδοχής τους. Για παράδειγμα, συμμετέχοντες σημείωσαν τη βία κατά των ατόμων αυτών στους ελληνικούς καταυλισμούς, ενώ στην Κένυα περιγράφηκε πως ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα ενδέχεται να κακοποιούνται τόσο από μέλη της κοινότητας καταγωγής όσο και της κοινότητας υποδοχής, τα οποία τα θεωρούν «δαιμονικά». Υπήρχαν διαφορετικές απόψεις σχετικά με το πόσο εύκολα τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα αποκαλύπτουν εμπειρίες ΕΒ. Για παράδειγμα, ορισμένοι/ες πάροχοι υπηρεσιών στην Ελλάδα θεώρησαν ότι κοινωνικά εμπόδια, όπως ο φόβος, τα θρησκευτικά ήθη και ο στιγματισμός, είναι έντονα για αυτή την ομάδα επιζώντων και, έτσι, εμποδίζουν την αποκάλυψη της ΕΒ, ενώ άλλοι/ες θεώρησαν ότι τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα δεν αντιμετωπίζουν σημαντικά πρόσθετα εμπόδια στην αποκάλυψη, σε σύγκριση με άλλες ομάδες επιζώντων. Άλλοι και άλλες σημείωσαν ότι τα επιζώντα άτομα είναι λιγότερο πιθανό να αποκαλύψουν την ΕΒ όσο βρίσκονται σε καταυλισμούς και περιβάλλονται από μέλη της κοινότητάς τους –η αποκάλυψη ΕΒ σε παρόχους εκτός καταυλισμού ίσως γίνεται αντιληπτή ως πιο ασφαλής.

ΛΟΑΤΚΙ+ επιζώντα άτομα θεωρήθηκε ότι αντιμετωπίζουν ιδιαίτερες προκλήσεις στην αποκάλυψη ΕΒ, όταν οι επαγγελματίες εργάζονται μέσω διερμηνέα. Για παράδειγμα, μια συμμετέχουσα στη μελέτη στην Ελλάδα εξήγησε πώς μπορεί να προσπαθούν να αποφύγουν να επικοινωνήσουν με διερμηνέα:

«Σε ποιον διερμηνέα θα το πω; Και αν ο διερμηνέας το καταλάβει και το πει; ... Συνήθως, τα περιστατικά που μου έχουν αποκαλυφθεί και έχουμε συζητήσει για την ομοφυλοφιλία είναι εκείνα που μπορούσαν τουλάχιστον να μιλήσουν κάποια αγγλικά. Οπότε, μου έλεγαν: "Μπορούμε να μιλήσουμε οι δυο μας, σε παρακαλώ;"»⁶⁹

Στην Κένυα, παρόλο που αναφέρθηκε ότι τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα είναι πιθανό να αποκαλύψουν εμπειρίες ΕΒ, ειπώθηκε πως συχνά διστάζουν να αναζητήσουν δικαιοσύνη για τη βία που υπέστησαν. Τρανς επιζώντες και επιζώσες είναι ιδιαίτερα απίθανο να εμφανιστούν, καθώς αντιμετωπίζουν πρόσθετα στρώματα διακρίσεων και εμπόδια που σχετίζονται με το στίγμα. Στην Κένυα, η μη αποδοχή παρατηρήθηκε ότι είναι ιδιαίτερα έντονη στον δημόσιο τομέα –συμπεριλαμβανομένων των αρχών επιβολής του νόμου και των δημόσιων υγειονομικών υπηρεσιών. Στο Μεξικό, ένας συμμετέχων σημείωσε:

«Έχουμε μηδενική αποκάλυψη ΛΟΑΤΚΙ ταυτότητας μεταξύ του πληθυσμού της Αϊτής. Όχι επειδή δεν υπάρχουν ΛΟΑΤΚΙ άτομα από την Αϊτή, αλλά λόγω της εντελώς ενσωματωμένης πολιτισμικής ομοφοβίας και τρανσφοβίας. Έχω βελτιώσει την εκπαίδευση, ώστε οι συνάδελφοι να μην ρωτούν άμεσα την ταυτότητα φύλου κάποιου. Αλλά όταν η COMAR έκανε μερικές φορές αυτή την ερώτηση στο παρελθόν, είδαμε περιπτώσεις Αϊτινών να προσβάλλονται με το ότι θα μπορούσαν να είναι ΛΟΑΤΚΙ. Αυτό είναι αόρατο για εμάς αυτή τη στιγμή. Είναι ένα είδος βίας που υποθέτουμε ότι υπάρχει,

αλλά δεν τη βλέπουμε. Δεν υπάρχει δυνατότητα αποκάλυψης ... για τα ΛΟΑΤΚΙ άτομα από την Αϊτή.»⁷⁰

Cis στρέιτ άνδρες επιζώντες

Και στις τρεις χώρες, ορισμένα άτομα που συμμετείχαν στη μελέτη σημείωσαν ότι οι cis στρέιτ άνδρες επιζώντες δεν αποκαλύπτουν εύκολα εμπειρίες ΕΒ. Για παράδειγμα, στην Κένυα, οι άνδρες επιζώντες μπορεί να φοβούνται ότι θα χαρακτηριστούν «αδύναμοι» αν αποκαλύψουν, λόγω των κυρίαρχων νορμών γύρω από τον ανδρισμό. Ωστόσο, οι άνδρες επιζώντες ενδέχεται, επίσης, να είναι αόρατοι λόγω έλλειψης διαθέσιμων υπηρεσιών για αυτούς, γεγονός που περιορίζει τις ευκαιρίες τους να μιλήσουν με κάποιο άτομο. Επιπλέον, στην Ελλάδα και το Μεξικό, τα προγράμματα που σχετίζονται με την ΕΒ παραβλέπουν τους μόνους άνδρες, οι οποίοι –ακόμη χειρότερα– μπορεί μερικές φορές να θεωρούνται επικίνδυνοι.

Αλλα «αόρατα» επιζώντα άτομα

Συμμετέχοντες και συμμετέχουσες ανέφεραν πρόσθετα προφίλ επιζώντων που φαίνεται να αντιμετωπίζουν ιδιαίτερες προκλήσεις στην αναζήτηση βοήθειας και στην εξεύρεση ευκαιριών για να μιλήσουν σε παρόχους υπηρεσιών για την ΕΒ. Για παράδειγμα, ορισμένοι/ες ανέφεραν ότι τα άτομα με ζητήματα ψυχικής υγείας ή με αναπηρίες αφενός είναι ιδιαίτερα ευάλωτα στην ΕΒ και, αφετέρου, μπορεί να είναι πιο αόρατα και λιγότερο ικανά να έχουν πρόσβαση σε υπηρεσίες. Επιπλέον, οι επιζώσες που δεν έχουν υποστηρικτικό σύστημα, όσοι δεν είναι εξοικειωμένοι με την τεχνολογία, όσες έχουν χαμηλό επίπεδο αλφαριθμητισμού, είναι πιθανό να αντιμετωπίζουν αυξημένες δυσκολίες στην πρόσβαση σε υπηρεσίες και στην αναζήτηση βοήθειας.

Στρατηγικές παρόχων υπηρεσιών

Κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων, όλα τα άτομα που συμμετείχαν στη μελέτη αναστοχάστηκαν τις στρατηγικές που εφαρμόζουν για να βοηθήσουν στην άμβλυνση των προκλήσεων που συναντούν κατά την αποκάλυψη της ΕΒ.

Ασφαλείς χώροι

Ίσως η πιο θεμελιώδης προϋπόθεση για να καταστεί δυνατή μια ασφαλής αποκάλυψη που να έχει γνώμονα τις επιζώσες, είναι η δημιουργία ενός ασφαλούς χώρου. Οι χώροι που είναι ήρεμοι, ήσυχοι και ανενόχλητοι από εξωτερικά ερεθίσματα δίνουν μια αίσθηση προστασίας. Οικεία και γνωστά αντικείμενα, μυρωδιές και ήχοι που δημιουργούν την αίσθηση του «σπιτιού» μπορούν να προσφέρουν παρηγοριά σε επιζώσες που έχουν υπάρξει σε κίνηση για μεγάλα χρονικά διαστήματα. Μια οργάνωση την οποία διευθύνουν γυναίκες μετανάστριες στην Αθήνα παρέχει ένα εξαιρετικό παράδειγμα – βρίσκεται σε ένα ηλιόλουστο διαμέρισμα με, κατά βάση, ανοιχτή διαρρύθμιση και με ελεύθερη πρόσβαση σε καφέ, τσάι, μπισκότα για τις επισκέπτριες, έχει έργα τέχνης μελών της κοινότητας στον τοίχο και παρέχει εύκολη πρόσβαση σε υπηρεσίες φροντίδας για τα παιδιά, όσο οι γυναίκες που επισκέπτονται το χώρο συμμετέχουν σε μαθήματα, εργαστήρια ή ατομικές συνεδρίες υποστήριξης. Το προσωπικό θεωρεί ότι το περιβάλλον αυτό παρέχει άνεση και μια αίσθηση κανονικότητας στις γυναίκες που έρχονται αναζητώντας υποστήριξη.

Φυσικά, δεν γίνεται όλα τα γραφεία να μοιάζουν και να δίνουν την αίσθηση σπιτιού. Και όμως,

ακόμη και στις πιο περιορισμένες ή δύσκολες συνθήκες, ένας χώρος για ιδιωτικές συζητήσεις είναι απαραίτητος.

Συμμετέχοντες και συμμετέχουσες στη μελέτη πρόσθεσαν ότι μπορούν να ληφθούν μέτρα για να μειωθεί η ανησυχία ή το αίσθημα άγχους, ακόμη και σε έναν τυπικό χώρο γραφείου. Για παράδειγμα, θα πρέπει να ελαχιστοποιούνται οι ενέργειες ή τα χαρακτηριστικά που μπορεί να δημιουργήσουν αίσθηση φυλάκισης, περιορισμού ή ανάκρισης (π.χ. απότομα κλεισίματα πόρτας ή αμυδρός/ υπερβολικά έντονος φωτισμός). Ένας συμμετέχων υπενθύμισε τη σημασία του να δίνεται προσοχή στην τοποθέτηση και τη γλώσσα του σώματος, προτείνοντας ένα χώρο «[χ]ωρίς ανθρώπους να κάθονται σε θέσεις εξουσίας πίσω από ένα γραφείο· με τις καρέκλες τοποθετημένες στο χώρο σε κύκλο, με ηρεμία και έλεγχο από το άτομο –το θύμα– του ποιος μπαίνει και ποιος βγαίνει από το δωμάτιο...».⁷¹

Οι απαντήσεις των παρόχων που συμμετείχαν στη μελέτη έδειξαν ότι η έννοια του ασφαλούς, διευκολυντικού χώρου μπορεί να σημαίνει πολλά πράγματα. Δεν πρόκειται απλώς για ένα δωμάτιο. Μπορεί, επιπλέον, να σημαίνει τη δυνατότητα να μιλήσει κάποια ιδιαιτέρως, μακριά από παιδιά, αγνώστους ή έναν βίαιο σύντροφο. Ή μπορεί να σημαίνει την εξασφάλιση χώρου και χρόνου για άτυπες δραστηριότητες αλληλεγγύης και ενίσχυσης της αίσθησης κοινότητας, όπου η έμφαση δίνεται στην υποστήριξη και την οικοδόμηση εμπιστοσύνης που ενδεχομένως με τον καιρό να βοηθήσει τις επιζώσες να αισθανθούν ασφαλείς για να μιλήσουν για τις εμπειρίες τους. Για παράδειγμα, ορισμένες πάροχοι υπηρεσιών στην Ελλάδα συναντούσαν επιζώσες σε μαθήματα γυναικείας υγείας και ψυχολογίας, σε εργαστήρια κατασκευής κοσμημάτων ή αισθητικής. Αφότου εργάστηκαν μαζί τους σε τέτοια ανεπίσημα πλαίσια, μπόρεσαν να οικοδομήσουν σχέσεις που κατέστησαν δυνατή την αποκάλυψη. Χώροι φιλικόι προς γυναίκες, ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα ή παιδιά, καθώς και ομάδες συζητήσεων σε καταυλισμούς ή κοινότητες προσφύγων/προσφυγισσών είναι, επίσης, δυνατόν να βοηθήσουν στην οικοδόμηση μιας αίσθησης άνεσης, η οποία μπορεί να υποστηρίξει τη μετέπειτα αποκάλυψη ΕΒ.

Δίνοντας χρόνο στις επιζώσες

Τα περισσότερα άτομα που ερωτήθηκαν στα πλαίσια της μελέτης συμφώνησαν ότι, ιδανικά, οι πάροχοι υπηρεσιών θα πρέπει να αφήνουν περιθώριο ώστε η αποκάλυψη ΕΒ να συμβεί με το πέρασμα του χρόνου, χωρίς να περιμένουν να γίνει σε μια πρώτη ή δεύτερη συνάντηση. Αυτό απαιτεί, πρώτα, να υπάρχει χρόνος για να εξηγηθούν με σαφήνεια στους επιζώντες τα δικαιώματά τους και να οικοδομηθεί μια σχέση εμπιστοσύνης και συμμετοχικότητας, καθώς αυτή είναι μια σημαντική στρατηγική για να εκμαιευτεί η αποκάλυψη. Η απόφαση μιας επιζώσας να αποκαλύψει, συχνά, διαμορφώνεται αργά και ως απόκριση σε πολλούς παράγοντες, συμπεριλαμβανομένου του βαθμού εμπιστοσύνης που αναπτύσσει με συγκεκριμένα άτομα σε μια οργάνωση. Για να δοθεί αυτός ο χρόνος, τα μεμονωμένα ραντεβού δεν πρέπει να είναι βιαστικά και είναι σημαντικό να προσφέρονται συναντήσεις παρακολούθησης, όπου είναι δυνατόν. Ιδανικά, υπάρχουν διάφοροι τρόποι συνεργασίας με μια επιζώσα, πέραν των ατομικών ραντεβού –όπως προαναφέρθηκε, η συμμετοχή της σε τακτικές ομαδικές δραστηριότητες σε έναν ασφαλή χώρο μπορεί να θέσει τις βάσεις για την αποκάλυψη ΕΒ αργότερα, αν η ίδια το επιλέξει.

Δημιουργία ευκαιριών για αλληλεπίδραση με άλλα επιζώντα άτομα

Ομοίως, ορισμένες συμμετέχουσες και συμμετέχοντες στη μελέτη σημείωσαν ότι ίσως να είναι χρήσιμο για τις επιζώσες να έχουν ασφαλείς συναντήσεις με άλλες που έχουν παρόμοιες εμπειρίες και έχουν καταφέρει να προχωρήσουν στη ζωή τους. Όταν τα επιζώντα άτομα συναντούν θύματα βίας –ιδιαίτερα εκείνα που είναι επίσης προσφύγισσες/πρόσφυγες, αιτούντες/αιτούσες άσυλο ή άλλα εκτοπισμένα άτομα– είναι μια ευκαιρία να δουν ότι δεν είναι μόνα. Το να βλέπουν ότι άλλα άτομα σαν και τα ίδια έχουν ξεπεράσει τις οδυνηρές εμπειρίες τους και έχουν προχωρήσει σε μια ανεξάρτητη ζωή, μπορεί να ενισχύσει την ανάρρωση των επιζώντων και να τους δώσει ελπίδα.

Τέτοιες συναντήσεις δεν αποτελούν μόνο πηγή ψυχοκοινωνικής υποστήριξης, αλλά δίνουν, επίσης, στις επιζώσες την ευκαιρία να μάθουν περισσότερα για τα δικαιώματά τους και τις εναλλακτικές τους, σε περίπτωση που επιλέξουν να αποκαλύψουν εμπειρίες ΕΒ. Αυτό ενδέχεται να τις βοηθήσει να διαμορφώσουν την απόφασή τους σχετικά με το αν θα το πράξουν.

Αποφεύγοντας την απόδοση ευθυνών και την κριτική στα θύματα

Για να καταστεί δυνατή η αποκάλυψη, πολλά άτομα που συμμετείχαν στη μελέτη θεώρησαν ότι οι πάροχοι υπηρεσιών πρέπει να έχουν εκπαιδευτεί επαρκώς ώστε να αποφεύγεται η απόδοση ευθυνών στα θύματα, καθώς αυτό μπορεί να επιδεινώσει τα αισθήματα ενοχής και ντροπής των επιζώντων ατόμων. Η δημιουργία αίσθησης εμπιστοσύνης και ασφάλειας προϋποθέτει την «ακρόαση» χωρίς να ασκείται κριτική. Επιπλέον, για την ενίσχυση της εμπιστοσύνης, οι πάροχοι υπηρεσιών πρέπει να έχουν επίγνωση των δικών τους προκαταλήψεων και να διασφαλίζουν ότι αυτές δεν παρεμποδίζουν την ικανότητά τους να ακούνε με δεκτικότητα τα άτομα που επιδιώκουν να εξυπηρετήσουν, ακόμη και όταν οι κοσμοθεωρίες τους διαφέρουν δραματικά. Για παράδειγμα, στην Ελλάδα, μια ψυχολόγος τόνισε ότι, όταν κάποιες επιζώσες εμπορίας ανθρώπων μιλούν για το ότι αναγκάστηκαν μέσω βουντού ή μαγείας να υπακούσουν τους διακινητές τους, εκείνη δείχνει πάντα κατανόηση, παρόλο που τέτοιες αντιλήψεις δεν αποτελούν μέρος του δικού της συστήματος πεποιθήσεων.

«Οι γυναίκες στην πραγματικότητα αποκαλύπτουν σε ανθρώπους που κάπως θα νιώσουν ότι δεν τις αμφισβητούν. Για μένα αυτό είναι πολύ βασικό και υπάρχει και σαν κουλούρα στην ομάδα μας. Δεχόμαστε αυτό που λέει σαν να είναι πραγματικό, χωρίς να την κρίνουμε. Απλώς το ακούμε –επιβεβαιώνουμε ότι αυτό είναι βία. Για μένα είναι πολύ σημαντικό να το λέμε για να το ακούσουν.»⁷²

Μη λεκτική ή δευτερεύουσα επικοινωνία

Επιπλέον, ορισμένες/οι πάροχοι υπηρεσιών έχουν διαπιστώσει ότι τα μη λεκτικά εργαλεία, συμπεριλαμβανομένων των τεχνικών της δραματοθεραπείας και της εικαστικής θεραπείας, μπορούν να βοηθήσουν τις επιζώσες να ανοιχτούν –ακόμη και μέσω των παιδιών τους.

«Μπορείς να εμπνεύσεις εμπιστοσύνη χωρίς να πεις πολλά, να φτιάξεις ένα πλαίσιο ασφάλειας χωρίς να μιλήσεις. Τώρα έχω μια οικογένεια, δεν έχουμε αποφασίσει με το θύμα πώς θα προχωρήσουμε, δεν είναι έτοιμη να πάρει την απόφαση να διαχωρίσει την υπόθεση και να καταθέσει αίτηση διαζυγίου. Θυμάμαι, το μικρό της παιδί ήταν εκεί στην πρώτη συνεδρία. Μιλούσαμε γενικά για το Αφγανιστάν, γενική συζήτηση για το τι γίνεται εκεί κλπ. Είχα δώσει χαρτί στο κοριτσάκι να ζωγραφίσει και είχε φτιάξει τη μαμά, τη διερμηνέα, την ίδια και τον αδελφό της, κι εμένα, πολύ ψηλή, που στεκόμουν δίπλα τους. Ο μπαμπάς δεν υπήρχε πουθενά. Τη ρώτησα να μου πει ποιοι ήταν όλοι αυτοί και την ευχαρίστησα που συμπεριέλαβε κι εμάς. Εκείνη τη στιγμή πιάνω τη μητέρα να χαμογελάει και λέω «α, ώστε μπορεί να υπάρχει οικογένεια μόνο με γυναίκες ε;» και η μαμά πάλι χαμογέλασε και είπα στη μικρή ότι χαίρομαι πολύ που είμαι μέσα. Κράτησα τη ζωγραφιά και την είχαμε εκεί και στις επόμενες συναντήσεις. Δεν ξέρω αν λειτούργησε, αλλά, ενώ πριν είχαμε μια σχέση πιο διεκπεραιωτική, μετά ήταν αλλιώς.»⁷³

Εκτός από τη χρήση μη λεκτικών εργαλείων, πάροχοι υπηρεσιών που συμμετείχαν στη μελέτη σημείωσαν διαφορές στην κατάρτιση και την προσέγγιση μεταξύ επαγγελματιών από διαφορετικούς κλάδους. Για παράδειγμα, ανέφεραν ότι οι ψυχολόγοι και οι κοινωνικές/κοινωνικοί λειτουργοί μαθαίνουν συχνά να «αφουγκράζονται» τα σωματικά, σιωπηλά σημάδια βίας και κακοποίησης, ιδίως όταν οι επιζώσες συνοδεύονται από ενήλικες άνδρες, συγγενείς ή συντρόφους. Σημείωσαν, επίσης, ότι οι μη λεκτικές τεχνικές δεν φαίνεται να χρησιμοποιούνται ευρέως από τις/τους επαγγελματίες του νομικού κλάδου, που, ορισμένες φορές, δεν έχουν εκπαιδευτεί στο να εκφράζουν ενσυναίσθηση ή να χρησιμοποιούν τεχνικές συνέντευξης που έχουν επίκεντρο το επιζών άτομο.

Εστιάζοντας στη δύναμη και την ανθεκτικότητα των επιζώντων ατόμων

Ορισμένες/οι πάροχοι υπηρεσιών εφαρμόζουν πρακτικές που επικεντρώνονται όχι μόνο στην παροχή βασικής προστασίας και υποστήριξης, αλλά και στην ενθάρρυνση των επιζωσών να έχουν ελπίδα και να ανακτήσουν μια αίσθηση εμπρόθετης δράσης.

«Προσπαθούμε να εστιάσουμε στις δυνάμεις τους, στην ανθεκτικότητά τους, στις δικές τους επιθυμίες –τι θέλετε, πού θέλετε να πάτε, πώς βλέπετε τον εαυτό σας σε τρία χρόνια; Μερικά πράγματα που θα κάναμε με τις δικές μας κόρες. Φέρνοντας αυτό το στοιχείο της «επιθυμίας» στη συνολική συζήτηση, ανοίγει μια μεγαλύτερη πόρτα. Είναι σαν, όταν ρωτάς αυτό το ένα πράγμα, ένα μικρό παράθυρο φωτός μπαίνει μέσα και μπορούμε να δούμε μερικά ακόμα πράγματα από τα οποία μπορούμε να αρχίσουμε να χτίζουμε, να δουλεύουμε. Κάποιοι το θεωρούν σαν κουτί της Πανδώρας, από το οποίο βγαίνουν μόνο άσχημα πράγματα, αλλά μπορεί να είναι και το αντίθετο.» ⁷⁴

Αυτή η συμμετέχουσα στη μελέτη πρότεινε την ανάπτυξη μιας διαδικασίας κατά την οποία μια επιζώσα ΕΒ υποστηρίζεται να αναλάβει σταδιακά το προβάδισμα σε διάφορες πτυχές της ζωής της, από αποφάσεις σχετικά με το αν θα πιει τσάι ή καφέ, μέχρι αποφάσεις σχετικά με το πότε και με ποιο άτομο θα μοιραστεί τους φόβους και τις ελπίδες της. Πρόκειται για επιλογές που δεν παρέχονται, συχνά, σε άλλα θεσμικά πλαίσια.

Εξήγηση και διασφάλιση της εμπιστευτικότητας

Οι συμμετέχουσες και οι συμμετέχοντες στη μελέτη αναγνώρισαν ότι πολλά επιζώντα άτομα διστάζουν να μοιραστούν τις εμπειρίες τους από ΕΒ, φοβούμενα ότι οι δράστες θα μάθουν πως αποκάλυψαν –ειδικά όταν οι επιζώσες ζουν σε μικρές, απομονωμένες κοινότητες ή σε καταυλισμούς, όπου τα νέα ταξιδεύουν γρήγορα. Για το λόγο αυτό, αρκετά άτομα που ερωτήθηκαν και στις τρεις μελέτες περίπτωσης τόνισαν τη σημασία του να εξηγούνται τα επίπεδα ιδιωτικότητας και εμπιστευτικότητας που είναι εφικτό να διασφαλιστούν στους επιζώντες, και τη σπουδαιότητα, στη συνέχεια, της υλοποίησης αυτών των υποσχέσεων μέσω σαφών και συνεπών διαδικασιών. Αυτό είναι καίριας σημασίας σε περιπτώσεις που μέλη της κοινότητας της επιζώσας απασχολούνται ως διερμηνείς ή πολιτισμικοί διαμεσολαβητές/ πολιτισμικές διαμεσολαβήτριες.

Δουλεύοντας μέσω διερμηνέων

Στις περιπτώσεις όπου μια πιθανή επιζώσα και ένας/μία επαγγελματίας δεν μιλούν την ίδια γλώσσα, οι πάροχοι υπηρεσιών τόνισαν πόσο σημαντική είναι η υποστήριξη με διερμηνεία υψηλής ποιότητας, και η οποία έχει γνώμονα το επιζών άτομο, προκειμένου να υπάρχει η ευκαιρία να μοιραστούν τα άτομα

τις εμπειρίες ΕΒ. Για παράδειγμα, στην Κένυα, η παροχή μετάφρασης σε γλώσσες πέραν των αγγλικών ή των σουαχίλι, που είναι οι επίσημες γλώσσες, έχει αποδειχθεί ότι αποτελεί βασικό παράγοντα για τη διευκόλυνση της αποκάλυψης σε περιπτώσεις επιζώσων από τις κοινότητες της Τουρκάνα και του Κονγκό. Ωστόσο, η διερμηνεία είναι περίπλοκη και απαιτεί προσεκτική προετοιμασία του/της εκάστοτε διερμηνέα (π.χ. ευαισθησία σε θέματα ΕΒ, εξοικείωση με όρους της καθομιλουμένης που σχετίζονται με το σεξ, τα μέρη του σώματος και με διάφορες προσβολές, αλλά και κατανόηση και τήρηση των προσδοκιών σχετικά με την εμπιστευτικότητα), καθώς και διασφάλιση ότι το φύλο ή το πολιτικό, εθνοτικό, θρησκευτικό ή άλλο υπόβαθρο των διερμηνέων δεν είναι τέτοιο που θα μπορούσε να προκαλέσει στον πιθανό επιζώντα δυσφορία ή ανησυχία. Θα πρέπει, επίσης, να σημειωθεί ότι οι διερμηνείς ενδέχεται να επηρεάζονται από τις έντονες ιστορίες που καλούνται να μεταφέρουν.

Κοινοτικοί σύνδεσμοι

Εταίροι που δραστηριοποιούνται στην κοινότητα και κοινοτικοί σύνδεσμοι γίνεται να έχουν καθοριστική σημασία για τη διευκόλυνση της επαφής με επιζώσες ΕΒ που αναζητούν βοήθεια. Για παράδειγμα, πάροχοι υπηρεσιών στην Κένυα ανέφεραν ότι ορισμένες επιζώσες είναι πιο πιθανό να αποκαλύψουν εμπειρίες ΕΒ σε μέλη της κοινότητάς τους, επειδή μοιράζονται τους ίδιους γλωσσικούς και πολιτισμικούς κώδικες και τα εμπιστεύονται περισσότερο από το προσωπικό των ΜΚΟ και τους κυβερνητικούς αξιωματούχους. Σε αυτές τις περιπτώσεις, οι ηγέτες ή οι εκπρόσωποι μιας κοινότητας μπορούν να λειτουργήσουν ως σύνδεσμοι μεταξύ των παρόχων υπηρεσιών και των επιζώντων, διευκολύνοντας τις προσπάθειες να έρθουν σε επαφή τα άτομα με βοηθητικούς και έμπιστους παρόχους, ακόμη και συνοδεύοντας τα άτομα σε γραφεία όταν χρειάζεται. Αυτή η υποστήριξη σε επίπεδο κοινότητας γίνεται, επίσης, να εκφραστεί με επισκέψεις παρακολούθησης ή συνοδεία κατά τη διαδικασία περαιτέρω παραπομπής ενός ατόμου. Είναι, φυσικά, υψίστης σημασίας η κατανόηση και ο σεβασμός της εμπιστευτικότητας από όλα τα μέρη.

Απεύθυνση στην κοινότητα και διάχυση πληροφοριών

Αναγνωρίζοντας ότι η συντριπτική πλειονότητα των ατόμων σε κίνηση –συμπεριλαμβανομένων των επιζώσων ΕΒ– μπορεί να μην έρθει ποτέ στα γραφεία τους, οι συμμετέχοντες και οι συμμετέχουσες στη μελέτη ανέφεραν τη σημασία της κοινοποίησης πληροφοριών σχετικά με την ΕΒ και τις διαθέσιμες υπηρεσίες στην κοινότητα, σε περίπτωση που φτάσουν σε άτομα που τις χρειάζονται. Οι προσφερόμενες πληροφορίες θα μπορούσαν να στοχεύουν σε συγκεκριμένες ερωτήσεις που είναι συναφείς για τα επιζώντα άτομα και τα μέλη της κοινότητας που τα περιβάλλει. Για παράδειγμα, τι είναι η ΕΒ; Τι είδους βοήθεια είναι διαθέσιμη και πώς μπορούν να έχουν πρόσβαση σε αυτήν; Ποια είναι τα δικαιώματα των επιζώσων σε προστασία, υποστήριξη, ακόμη και νομικό καθεστώς;

Οι μέθοδοι διάχυσης ποικίλλουν και θα πρέπει, ιδανικά, να είναι αρκετά διαφοροποιημένες ώστε να καλύπτουν μέλη της κοινότητας με διαφορετικά φύλα, επίπεδα αλφαριθμητισμού και βαθμούς πρόσβασης σε κινητά τηλέφωνα και μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει τηλεφωνικές γραμμές έκτακτης ανάγκης, φυλλάδια σχετικά με την ΕΒ και τις κοντινές οργανώσεις, ασφαλείς ομάδες συνομιλίας στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, ή ακόμη και σήμανση σε περιοχές με μεγάλη επισκεψιμότητα, όπως σιδηροδρομικοί σταθμοί ή πάρκα όπου συγκεντρώνονται άτομα των πληθυσμών ενδιαφέροντος. Επιπλέον, ορισμένοι πάροχοι υπηρεσιών έχουν βρει χρήσιμο το να οργανώνουν ενημερωτικές συνεδρίες για την ΕΒ ώστε να διευκολύνουν την αποκάλυψη, ιδίως μεταξύ των γυναικών, των παιδιών και των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων, τα οποία μπορεί να αισθάνονται περιορισμένα από τις κοινότητες και τις οικογένειές τους. Τέλος, για ορισμένα άτομα που συμμετείχαν στη μελέτη, η απεύθυνση στην κοινότητα συνδυάζεται με πιο εξατομικευμένες προσεγγίσεις. Για παράδειγμα, ορισμένες ΜΚΟ στην Ελλάδα χρησιμοποιούν δραστηριότητες προσέγγισης της κοινότητας (π.χ. «ημέρες για την ΕΒ» ή/και παρουσιάσεις στην κοινότητα σε διάφορες γλώσσες) ώστε να συναναστρέφονται τις επιζώσες εντός ενός κοινοτικού πλαισίου ορισμένες μέρες, ενώ παράλληλα τις

βλέπουν και στο γραφείο σε ξεχωριστές, ατομικές επισκέψεις. Αυτές οι παράλληλες συναναστροφές μπορούν να ενισχύσουν τα αισθήματα εμπιστοσύνης, καθώς και να δημιουργήσουν πολλαπλές ευκαιρίες για την αποκάλυψη ΕΒ.

Σκέψεις σχετικά με την προκαλούμενη αποκάλυψη

Γενικά, τα άτομα που έλαβαν μέρος στην έρευνα αναγνώρισαν ότι η αποκάλυψη ΕΒ είναι αποκλειστικά απόφαση μιας επιζώσας και δεν πρέπει ποτέ να επιβάλλεται ή έστω να επιδιώκεται ενεργά. Ωστόσο, οι πάροχοι υπηρεσιών αναγνώρισαν ότι, σε ορισμένες σπάνιες περιπτώσεις, μπορεί να είναι χρήσιμο για ορισμένους φορείς να γνωρίζουν πιθανές εμπειρίες που σχετίζονται με ΕΒ, προκειμένου να παράσχουν την υποστήριξη που επιδιώκει η επιζώσα. Η κατάσταση αυτή αφορούσε συνηθέστερα σε όσες/όσους εκπροσωπούν αιτούντες και αιτούσες άσυλο ή θύματα εμπορίας ανθρώπων, ή σε όσους/όσες αποφαινόμενοι σχετικά με τις αιτήσεις τους. Παρόλο που δεν θα πρέπει απαραίτητα να ζητείται μεγάλος βαθμός λεπτομέρειας, πολλοί πάροχοι υπηρεσιών αναγνώρισαν ότι, όσες και όσοι ασχολούνται με την προετοιμασία ή την αξιολόγηση των αιτήσεων επιζωσών ΕΒ, πρέπει να κατανοήσουν το γενικό περίγραμμα των ισχυρισμών, προκειμένου να μπορούν να θεμελιώσουν, όσο το δυνατόν καλύτερα, την επιλεξιμότητα μιας αίτησης χορήγησης καθεστώτος. Περαιτέρω, όσοι και όσες βοηθούν επιζώντες ΕΒ σε αυτές τις διαδικασίες, συχνά, θέλουν να βεβαιωθούν ότι τα άτομα θα κριθούν αξιόπιστα σε περίπτωση συνέντευξης, οπότε οι διευκρινιστικές ερωτήσεις πιθανώς να είναι απαραίτητες. Όπως το έθεσε μια δικηγόρος από την Ελλάδα:

«Η αξιοπιστία σε περιπτώσεις ΕΒ είναι ένα από τα πιο δύσκολα ζητήματα. Αν δεν έχουμε την κατάλληλη εκπαίδευση, είναι μονόδρομος το να τραυματίσουμε το άτομο. Έχουμε δείκτες και τους ακολουθούμε για να μην επανα-τραυματίσουμε, τόσο σε περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας όσο και σε περιπτώσεις εμπορίας ανθρώπων.»⁷⁵

Σε αυτές τις σπάνιες περιπτώσεις, οι πάροχοι πρέπει να έχουν εκπαιδευτεί καταλλήλως ώστε να κάνουν ανοιχτές ερωτήσεις και να διεξάγουν μια συζήτηση με επίκεντρο την επιζώσα και ενημερωμένη ως προς το τραύμα, προκειμένου να συλλέξουν βασικές πληροφορίες σχετικά με τα είδη βλάβης που έχει βιώσει ή που φοβάται το άτομο στο μέλλον. Πρέπει, επίσης, να υπάρχουν ισχυρά δίκτυα παραπομπών για την παροχή της απαραίτητης φροντίδας και παρακολούθησης, μετά την αποκάλυψη ΕΒ σε αυτό το πλαίσιο.

Συμμετέχουσες και συμμετέχοντες στη μελέτη σημείωσαν, επίσης, ότι ίσως είναι σημαντικό οι κρατικές αρχές που αποφαινόμενοι επί οικογενειακών αιτήσεων προστασίας (π.χ. άσυλο) να μιλούν με τη σύζυγο ξεχωριστά –όταν υπάρχει λόγος να υποπτεύονται βία εντός της οικογένειας – παρότι ο σύζυγος μπορεί να είναι ο κύριος αιτών. Ωστόσο, η δυνατότητα ενός/μιας υπαλλήλου να διαχωρίσει, στη συνέχεια, μια οικογενειακή υπόθεση χωρίς να προκαλέσει, παράλληλα, κίνδυνο αντιποίνων στο ευάλωτο άτομο, αποτελεί μια ακόμη διοικητική πρόκληση.

Τέλος, ορισμένα από τα άτομα που έλαβαν μέρος στη μελέτη πρότειναν να ακολουθείται μια ολιστική προσέγγιση, ιδιαιτέρως σε περιπτώσεις προκαλούμενης αποκάλυψης. Αυτό σημαίνει κάτι περισσότερο από την ύπαρξη ενός ισχυρού δικτύου παραπομπών μεταξύ των παρόχων υπηρεσιών. Σημαίνει την εφαρμογή μιας προσέγγισης συνεργασίας κατά την άμεση εργασία με επιζώσες ΕΒ, με ομάδες που αποτελούνται από δικηγόρους, ψυχολόγους και κοινωνικές/ούς λειτουργούς. Ορισμένοι συμμετέχοντες θεώρησαν ότι μια τέτοια προσέγγιση μπορεί να προωθήσει τη διεξαγωγή συνεντεύξεων οι οποίες να έχουν γνώμονα το επιζών άτομο –δεδομένου ότι, οι ψυχολόγοι ή οι κοινωνικές λειτουργοί μπορούν να βοηθήσουν τους/τις δικηγόρους να εργαστούν

με πιο ενημερωμένους ως προς το τραύμα τρόπους κατά τη διάρκεια μιας συνέντευξης ή έχουν τη δυνατότητα να παρέχουν άμεση παρέμβαση και συνοδεία στις επιζώσες κατά τη διάρκεια ή μετά από αυτές τις συναντήσεις. Όπως εξήγησε ένας συμμετέχων από το Μεξικό,

«... Προσπαθούμε να συνεργαζόμαστε ανά πάσα στιγμή με τους συναδέλφους μας ... έτσι ώστε αν εντοπίσουμε εμείς οποιοδήποτε είδος παραβίασης ή περίπτωση εξειδικευμένης φροντίδας που έχει νομικές επιπτώσεις, να μπορούμε να παραπέμπουμε ή ακόμα και αν το πλαισιώνουν και το εντοπίσουν εκείνοι, μπορούμε επίσης να εργαστούμε ως ομάδα και να φτάσουμε σε ένα σημείο όπου το εξυπηρετούμενο άτομο, θα αισθάνεται πιο άνετα και θα το επηρεάζουμε όσο το δυνατόν λιγότερο.»⁷⁶

Άλλοι, ωστόσο, θεώρησαν ότι ορισμένες συνεργατικές προσεγγίσεις θα μπορούσαν να οδηγήσουν ψυχολόγους και κοινωνικές/ούς λειτουργούς να διακινδυνεύσουν τις θεραπευτικές επιταγές διασφάλισης της ψυχολογικής ασφάλειας και αποκατάστασης της επιζώσας, προκειμένου να μπορέσουν να βοηθήσουν συναδέλφους/ισσες δικηγόρους στο αποτελεσματικό «χτίσιμο» μιας υπόθεσης.

Σε γενικές γραμμές, όμως, συμμετέχοντες και συμμετέχουσες στη μελέτη θεώρησαν ότι μια ολιστική αντιμετώπιση είναι καίριας σημασίας, ώστε, μετά την αποκάλυψη ΕΒ, μια ομάδα να έχει τη δυνατότητα να παρέχει στο άτομο υποστήριξη –άμεσα ή μέσω παραπομπής– για ψυχολογική και κοινωνικοοικονομική αποκατάσταση, αλλά και προστασία σε φυσικό επίπεδο, όταν χρειάζεται. Από αυτή την άποψη, η ολιστική προσέγγιση που περιλαμβάνει στενή συνεργασία μεταξύ νομικών, ψυχοκοινωνικών επαγγελματιών και εργαζόμενων υπεύθυνων για τη διαχείριση περιστατικών μπορεί να βοηθήσει σημαντικά τις επιζώσες ΕΒ μετά την αποκάλυψη.

Συζήτηση

Η μελέτη βασίστηκε στην παραδοχή ότι η αποκάλυψη ΕΒ είναι το κλειδί για την ικανότητα ενός ατόμου να αποκτήσει πρόσβαση σε όλη την υποστήριξη και την προστασία που ενδέχεται να χρειάζεται. Ωστόσο, το κλειδί αυτό το κατέχει το επιζών άτομο. Η αποκάλυψη εξαρτάται από το κατά πόσο είναι πρόθυμο ή ικανό να ανοιχτεί για να μοιραστεί εμπειρίες ή ανησυχίες που σχετίζονται με την ΕΒ. Ευρήματα αυτής της μελέτης φωτίζουν τα εμπόδια και τις στρατηγικές που σχετίζονται με την αποκάλυψη ΕΒ σε παρόχους υπηρεσιών σε περιβάλλοντα ανθρωπιστικών κρίσεων. Έτσι, μπορούν να βοηθήσουν στη βελτίωση της προσέγγισης και της ανταπόκρισης των παρόχων –όπως και στην πρόσβαση των επιζώσων σε φροντίδα.

Τύποι αποκάλυψης ΕΒ

Πρώτον, ο συγκεκριμένος τύπος αποκάλυψης που προκύπτει σε αυτά τα πλαίσια γίνεται να υπαχθεί, κατά προσέγγιση, σε μια τυπολογία (4) διαφορετικών, αλλά συναφών μορφών. Αυτές μπορούν να κατηγοριοποιηθούν, σε γενικές γραμμές, ως «αυτό-υποκινούμενη», «υποβοηθούμενη», «προκαλούμενη» και αποκάλυψη «μέσω τρίτου προσώπου». Ο συνοδευτικός πίνακας παρέχει επεξηγήσεις. Μεταξύ των χρήσιμων συμπερασμάτων που προκύπτουν από αυτή την εννοιολόγηση των «τύπων» αποκάλυψης είναι ότι, ενώ η «αυτό-υποκινούμενη» και η «προκαλούμενη» αποκάλυψη είναι – ή στην περίπτωση της τελευταίας, *θα έπρεπε να είναι* – αρκετά σπάνιες, η «υποβοηθούμενη» αποκάλυψη είναι υπόθεση όλων. Τα πάντα, από τον τρόπο με τον οποίο είναι διατεταγμένα τα έπιπλα γραφείου μέχρι το πόσο θερμά υποδέχεται μια φύλακας ασφαλείας ή ένας υπάλληλος υποδοχής μια επιζώσα κατά την άφιξή της, μπορούν είτε να διευκολύνουν είτε να εμποδίσουν την αποκάλυψη ΕΒ –το εξειδικευμένο προσωπικό, όσο καλά εκπαιδευμένο κι αν είναι, βρίσκεται στο τέλος μιας σειράς αμέτρητων προηγούμενων αλληλεπιδράσεων και περιβαλλοντικών παραγόντων που ενδέχεται να επηρεάσουν το κατά πόσο μια επιζώσα αισθάνεται ασφαλής ή άνετα να μιλήσει για την παρελθούσα βλάβη σε μια συνάντηση. Για το λόγο αυτό, μια προσέγγιση με γνώμονα την επιζώσα και με συμμετοχή του συνόλου της ομάδας είναι απαραίτητη από την πρώτη κιόλας αλληλεπίδραση και εντύπωση.

ΑΠΟΚΑΛΥΨΗ ΕΜΦΥΛΗΣ ΒΙΑΣ ΣΕ ΠΛΑΙΣΙΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ: ΜΙΑ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΤΥΠΟΛΟΓΙΑ				
Τύπος Αποκάλυψης	Ενδεικτικά Σενάρια	Συνήθως Εμπλεκόμενοι Πάροχοι Υπηρεσιών	Προσεγγίσεις και προβληματισμοί	
Αυτο-υποκινούμενη αποκάλυψη	Το επιζών άτομο έχει αυτοτελή λόγο ή πρόθεση να αποκαλύψει την ΕΒ, ανεξάρτητα από το περιβάλλον ή τη δράση του παρόχου.	Η επιζώσα θέλει να κάνει τεστ εγκυμοσύνης σε ιατρική κλινική μετά την εμπειρία βιασμού. Η επιζώσα ζητά παραπομπή σε καταφύγιο λόγω εμπειρίας ή φόβου ΕΒ.	Πάροχοι υγειονομικής περίθαλψης (ιατρική, ψυχοκοινωνική υποστήριξη) Στελέχη των αστυνομικών αρχών Προσωπικό δομών φιλοξενίας Σημείωση: Όλοι οι πάροχοι θα πρέπει να είναι προετοιμασμένοι για την αυτο-υποκινούμενη αποκάλυψη ΕΒ, όσο σπάνια και αν συμβαίνει.	• Ικανότητα παροχής πρώτων βοηθειών ψυχικής υγείας. • Ευαισθητοποίηση όλου του προσωπικού για την ΕΒ, συμπεριλαμβανομένων των προσεγγίσεων με γνώμονα την επίζωσα και τα δικαιώματα. • Χώρος για διεξαγωγή συνεντεύξεων με εμπιστευτικό χαρακτήρα. • Απόρρητα και επικαιροποιημένα συστήματα παραπομπής, διαχείρισης πληροφοριών και διαχείρισης υποθέσεων. • Ποικιλομορφία, στο μέτρο του δυνατό, φύλου, εθνικότητας, ηλικίας, γλώσσας και σεξουαλικού προσανατολισμού/ταυτότητας μεταξύ του προσωπικού.
Υποβοηθούμενη αποκάλυψη	Η επιζώσα ενθαρρύνεται να αποκαλύψει την ΕΒ λόγω της ύπαρξης υποστηρικτικού περιβάλλοντος ή μιας γενικής εκδήλωσης δεκτικότητας εκ μέρους του παρόχου.	Επιζών άτομο που αισθάνεται ευπρόσδεκτο στο κέντρο φιλοξενίας μεταναστών απευθύνεται σε μέλος του προσωπικού κουζίνας. Επιζώσα που συμμετέχει σε γενικές δραστηριότητες ομαδικής θεραπείας τελικά αισθάνεται άνετα να αποκαλύψει μια προσωπική εμπειρία ΕΒ.	Πάροχοι υγειονομικής περίθαλψης (ιατρική, ψυχοκοινωνική υποστήριξη) Στελέχη των αστυνομικών αρχών Προσωπικό δομών φιλοξενίας Σημείωση: Όλοι οι πάροχοι θα πρέπει να στοχεύουν στη δημιουργία ενός ασφαλούς, διευκολυντικού περιβάλλοντος για όσα άτομα επιθυμούν να συζητήσουν τις εμπειρίες ή τις ανησυχίες τους σχετικά με την ΕΒ.	Όλες οι προσεγγίσεις που εφαρμόζονται στην περίπτωση της «αυτο-υποκινούμενης αποκάλυψης», συν: • Δημιουργία ασφαλούς, φιλόξενου χώρου. • Εμπλοκή των μεταναστών(ριών) και των προσφύγων/προσφυγισσών σε δραστηριότητες ρουτίνας, καθημερινές δουλειές κ.λπ. για τη δημιουργία σχέσης εμπιστοσύνης και τακτικών ευκαιριών για ελεύθερη συζήτηση. • Παροχή ποικίλων ευκαιριών αλληλεπίδρασης, συμπεριλαμβανομένων ομαδικών δραστηριοτήτων, (εκπαιδεύσεις για τη γνώση των δικαιωμάτων, ομαδικές θεραπευτικές συνεδρίες κ.λπ.). • Ανάρτηση αφισών και άλλου υλικού σχετικά με την ΕΒ και τις διαθέσιμες υπηρεσίες υποστήριξης. • Υπαρξη ατόμου «υπευθύνου για την ΕΒ», «υπευθύνου για τις γυναίκες» κ.λπ.

ΑΠΟΚΑΛΥΨΗ ΕΜΦΥΛΗΣ ΒΙΑΣ ΣΕ ΠΛΑΙΣΙΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ: ΜΙΑ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΤΥΠΟΛΟΓΙΑ				
Τύπος Αποκάλυψης	Ενδεικτικά Σενάρια	Συνθήκες Εμπλεκόμενοι Πάροχοι Υπηρεσιών	Προσεγγίσεις και προβληματισμοί	
Προκαλούμενη αποκάλυψη	Το επιζών άτομο αποκαλύπτει την ΕΒ ως απόκριση σε άμεση ερώτηση σχετικά με παρελθούσα ή μελλοντική βλάβη.	Ο επιζών απαντά σε ερωτήσεις σχετικά με τις βλάβες που υπέστη στη χώρα καταγωγής του, στα πλαίσια διερεύνησης του αιτήματος ασύλου. Η αστυνομία ενημερώνεται για ένα έγκλημα ΕΒ και πρέπει να ανακρίνει την επιζώσα, τους μάρτυρες.	Φορείς που πρέπει να κατανοήσουν την παρελθούσα βλάβη προκειμένου να παράσχουν το επιδιωκόμενο αγαθό (π.χ. άσυλο ή ανταπόκριση σε εγκληματικές ενέργειες).	- Σε γενικές γραμμές, οι πάροχοι υπηρεσιών ΔΕΝ πρέπει να ρωτούν άμεσα για την ΕΒ. - Εκπαιδευμένοι/εκπαιδευμένες εμπειρογνώμονες που έχουν την εντολή να μάθουν για τη βλάβη θα πρέπει να χρησιμοποιούν τεχνικές ενημερωμένες ως προς το τραύμα, για να κάνουν περαιτέρω ερωτήσεις, εάν η επιζώσα αναφέρει ΕΒ. - Πρέπει να εξηγηθεί στο επιζών άτομο γιατί υπάρχει ανάγκη για αυτές τις πληροφορίες καθώς και ο τρόπος με τον οποίο θα χρησιμοποιηθούν και θα διατηρηθούν εμπιστευτικές.
Αποκάλυψη μέσω τρίτου προσώπου	Ένα τρίτο πρόσωπο αναφέρει την εμπειρία ΕΒ μιας επιζώσας, με ή χωρίς τη γνώση ή τη συναινέση της επιζώσας.	Ο γονέας ενημερώνει τον πάροχο υπηρεσιών σχετικά με τη σεξουαλική κακοποίηση ενός παιδιού, προκειμένου να εξασφαλίσει ιατρική φροντίδα ή προστασία για το παιδί. Μέλος της κοινότητας αναφέρει στο προσωπικό προστασίας βία μεταξύ συντρόφων που συμβαίνει σε γειτονία στον καταυλισμό προσφύγων. Επιζώσα σεξουαλικής βίας που προκλήθηκε στο πλαίσιο συγκρούσεων, αναγνωρίζει άλλα άτομα που δέχθηκαν επίθεση κατά τη διάρκεια της δοκιμασίας της.	Πάροχοι υγειονομικής περίθαλψης (ιατρική, ψυχοκοινωνική υποστήριξη) Στελέχη των αστυνομικών αρχών Δικηγόροι νομικής βοήθειας Οι ηγέτες της κοινότητας ή οι εργαζόμενοι/εργαζόμενες στην προσέγγιση της κοινότητας	Όλες οι προσεγγίσεις που εφαρμόζονται στην περίπτωση της «αυτο-υποκινούμενης αποκάλυψης», συν: - Σαφείς πληροφορίες σχετικά με τις διαθέσιμες υπηρεσίες για επιζώσες ΕΒ, για να διαμοιραστούν στην επιζώσα. - Αυστηρά πρωτόκολλα ασφάλειας δεδομένων σχετικά με την ΕΒ και την ταυτότητα των επιζώντων ατόμων. - Υπενθύμιση της εμπιστευτικότητας, ιδίως μεταξύ των μελών της κοινότητας. - Πρόσβαση σε εμπειρογνώμονες που έχουν εκπαιδευτεί σε συνεντεύξεις/αποκάλυψη ΕΒ από επιζώντες/επιζώσες κάτω των 18 ετών.

Το συνεχές της αποκάλυψης

Δεύτερον, τα ευρήματα αναδεικνύουν πως η αποκάλυψη ΕΒ μπορεί να πραγματοποιείται σε διαφορετικούς βαθμούς. Με αυτόν τον τρόπο, η αποκάλυψη γίνεται να θεωρηθεί ως μια συνεχής διαδικασία, η οποία μπορεί ενδεχομένως να βαθιάίνει. Πρώτον, στο πιο επιφανειακό επίπεδο αποκάλυψης, ένα άτομο μπορεί να εκφράσει γενικόλογα μια ανάγκη για προστασία ή την επιθυμία να έχει πρόσβαση σε υπηρεσίες υποστήριξης –ένα, δηλαδή, κατά προσέγγιση ισοδύναμο της φράσης «Φοβάμαι να μείνω σε αυτό το καταφύγιο» ή «Κάτι κακό συνέβη και χρειάζομαι ένα τεστ εγκυμοσύνης», χωρίς πολλά περισσότερα. Αυτός ο βαθμός αποκάλυψης θα πρέπει, στις περισσότερες περιπτώσεις, να αρκεί για να εξασφαλίσει το άτομο πρόσβαση στις υπηρεσίες που αναζητά –ενδεχομένως, με περιορισμένες συμπληρωματικές ερωτήσεις εκ μέρους του επαγγελματία. Δεύτερον, σε ένα ελαφρώς βαθύτερο επίπεδο αποκάλυψης, ένα άτομο μπορεί να φανερώσει το βασικό περίγραμμα της εμπειρίας ΕΒ –για παράδειγμα, να κάνει μια σύντομη αναφορά στην ηλικία του εκείνη την περίοδο, μια βασική περιγραφή των περιστάσεων ή των δραστών, ή μια αναφορά για το ότι έχει ζητήσει ιατρική περίθαλψη ή αστυνομική βοήθεια. Τρίτον, σε βαθύτερο επίπεδο, ένα επιζών άτομο μπορεί να προσφέρει ουσιαστικές λεπτομέρειες σχετικά με τη φύση, τη σοβαρότητα, τα κίνητρα και τις επιπτώσεις της παρελθούσας ΕΒ –συμπεριλαμβανομένων συγκεκριμένων στιγματισμένων πράξεων, λέξεων των δραστών και τυχόν παρελθοντικών ή συνεχιζόμενων σωματικών ή ψυχολογικών επιπτώσεων της βλάβης.

Αυτό το συνεχές έχει τουλάχιστον τρεις σημαντικές επιπτώσεις. Πρώτον, είναι ζωτικής σημασίας οι πάροχοι υπηρεσιών να είναι σαφείς σχετικά με το τι πραγματικά πρέπει να γνωρίζουν για την εμπειρία ΕΒ ενός ατόμου, προκειμένου να το βοηθήσουν. Για τη συντριπτική πλειοψηφία των καταστάσεων, δεν χρειάζεται –ούτε αρμόζει– να ζητηθεί κάτι περισσότερο από το πιο επιφανειακό επίπεδο, που προκύπτει και μόνο με την υπόδειξη, εκ μέρους του ατόμου, αναγκών που σχετίζονται με την ΕΒ. Δεύτερον, η βαθιά αποκάλυψη ενδέχεται να επιφέρει μεγαλύτερο κίνδυνο επανατραυματισμού και οι περισσότεροι/ες πάροχοι υπηρεσιών δεν έχουν καμία δουλειά να ενθαρρύνουν ή να οδηγήσουν μια επιζώσα ΕΒ σε αυτό το βάθος. Και όμως, όλοι και όλες πρέπει να είναι προετοιμασμένοι/ες γι' αυτό, σε περίπτωση που ένας επιζών απροσδόκητα τολμήσει να φτάσει εκεί. Αυτό περιλαμβάνει τόσο τους ειδικούς, όσο και κάθε μέλος του προσωπικού με το οποίο μια επιζώσα ενδέχεται να αναπτύξει εμπιστοσύνη και να προσεγγίσει μόνη της. Σημαίνει, επίσης, ότι οι διερμηνείς πρέπει να είναι προετοιμασμένοι/ες –και να λαμβάνεται μέριμνα και για τη δική τους φροντίδα– όταν «συνοδεύουν» το άτομο στην αποκάλυψη σε βάθος. Τρίτον, η εμβάθυνση μιας αποκάλυψης είναι πιθανό να πάρει χρόνο. Ένα επιζών άτομο μπορεί να αποκαλύψει κάνοντας μια απλή αναφορά σε εμπειρία ΕΒ μια μέρα, και να μην επιθυμεί να ξαναμιλήσει γι' αυτήν. Ή, μπορεί να θελήσει να προσθέσει περισσότερα σε μεταγενέστερο χρόνο, καθώς η εμπιστοσύνη ή η επούλωση προχωρούν. Στο μέτρο του δυνατού, οι πάροχοι υπηρεσιών θα πρέπει να «αφήνουν την πόρτα ανοιχτή», προσκαλώντας τις επιζώσες να αισθάνονται πάντα ελεύθερες να μιλήσουν περισσότερο στο μέλλον, εφόσον το επιλέξουν.

Αποκάλυψη Έμφυλης Βίας: Ένα συνεχές

Επιφανειακή αποκάλυψη

Εάν η αποκάλυψη βαθαίνει:

- *Να είστε εκπαιδευμένες/οι*
- *Να είστε εξοπλισμένες/οι*
- *Να είστε προετοιμασμένες/οι*
- *Να κατέλθετε και να επιστρέψετε στην επιφάνεια με φροντίδα*

Βαθιά αποκάλυψη

Κίνητρα, ευκαιρίες, δυνατότητες

Όπως και με άλλες ενέργειες και συμπεριφορές, η απόφαση να αποκαλύψει ένα άτομο εμπειρίες ΕΒ εξαρτάται, σε μεγάλο βαθμό, από το αν διαθέτει επαρκή κίνητρα, δυνατότητες και ευκαιρίες.⁷⁷ Και, αν αυτό δε συμβαίνει, ποια είναι τα εμπόδια; Τι είδους παρεμβάσεις μπορούν να βοηθήσουν στη μείωση αυτών των εμποδίων;

Πρώτον, τα ευρήματα υποδεικνύουν πολλαπλά κίνητρα για την αποκάλυψη ΕΒ, τα οποία μπορούν να ομαδοποιηθούν σε τρεις ευρείες κατηγορίες. Πρώτον, υπάρχουν **ψυχολογικά κίνητρα**. Οι επιζώσες είναι πιθανό να αποκαλύψουν ΕΒ ως μέρος της επούλωσης τους από τα τραυματικά γεγονότα, της επαναβεβαίωσης μιας αίσθησης εμπρόθετης δράσης ή στα πλαίσια της αναζήτησης σύνδεσης με άλλους επιζώντες ή μέλη της κοινότητας. Δεύτερον, υπάρχουν **κίνητρα σχετικά με την προστασία**, όπως όταν μια επιζώσα επιδιώκει την άμεση αντίδραση της αστυνομίας ή ζητά άσυλο. Τρίτον, υπάρχουν **κίνητρα σχετικά με την υποστήριξη**, όπως όταν η αποκάλυψη ΕΒ μπορεί να αποτελέσει βάση για την επιλεξιμότητα για καταφύγιο, χρηματική βοήθεια ή υπηρεσίες υγείας, ιδίως σεξουαλικής και αναπαραγωγικής υγείας. Αυτά τα κίνητρα είναι σημαντικά. Τα δύο τελευταία γίνεται να ενισχυθούν με την πρόσβαση σε πληροφορίες –ποια δικαιώματα έχει κανείς; Πού μπορεί κάποια να βρει βοήθεια; Η απεύθυνση στην κοινότητα και η δημιουργία αξιόπιστων και συνεπών πηγών πληροφόρησης είναι ζωτικής σημασίας για την παροχή κινήτρων.

Όταν υπάρχει *κίνητρο* για να αποκαλύψει, η επιζώσα χρειάζεται, επίσης, *ευκαιρία και δυνατότητα*. Τα ευρήματα ανέδειξαν διάφορες σημαντικές ευκαιρίες για την αποκάλυψη ΕΒ, οι οποίες προκύπτουν σε ένα πλαίσιο παροχής υπηρεσιών. Ενώ η αποκάλυψη μπορεί σίγουρα να προκύψει στο πλαίσιο μιας κατ' ιδίαν συζήτησης ή συνέντευξης με έναν ψυχολόγο ή μια δικηγόρο, ενδέχεται εξίσου –αν όχι περισσότερο– να προκύψει σε πιο ανεπίσημους χώρους και στιγμές, όπως σε έναν εβδομαδιαίο κύκλο τέχνης ή ραπτικής, ή κατά την προετοιμασία του δείπνου με τη μαγείρισσα στην καντίνα ενός καταφυγίου. Ιδανικά, ένα επιζών άτομο θα έχει πολλαπλούς τρόπους συναναστροφής με μια ομάδα παροχής υπηρεσιών – έτσι μπορεί να αναπτύξει μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στην ομάδα, ενώ, παράλληλα, να έχει πολλαπλές, ποικίλες ευκαιρίες να αλληλεπιδράσει με το προσωπικό και να μοιραστεί την ιστορία του. Η δυνατότητα είναι κάτι το διακριτό. Είναι, επίσης, μερικές φορές κάτι που οι πάροχοι υπηρεσιών μπορούν να επηρεάσουν – π.χ., διαθέτουμε ποιοτικούς/ποιοτικές διεργασίες για να ξεπεράσουμε το γλωσσικό εμπόδιο; Προσφέρουμε καταλύματα ή επιλογές εξ αποστάσεως υποστήριξης για όσες έχουν περιορισμένη κινητικότητα ή δεν έχουν τα χρήματα ή τον χρόνο να έρθουν σε εμάς; Μπορούμε να διασυνδέσουμε αυτό το άτομο με ψυχολογική υποστήριξη ώστε να αποκατασταθεί η ευημερία του, πριν προσπαθήσουμε να κατανοήσουμε το παρελθόν του; Προκειμένου να βοηθήσουν στη μείωση των εμποδίων που επηρεάζουν την ευκαιρία και τη δυνατότητα ενός συγκεκριμένου επιζώντος να αποκαλύψει, οι πάροχοι υπηρεσιών πρέπει να κατανοήσουν ποια είναι αυτά τα εμπόδια. Για να το μάθουν αυτό, απαιτείται χρόνος και μέριμνα. Το να δοθεί αυτός ο χρόνος μπορεί, στην πορεία, να επιτρέψει την οικοδόμηση καίριας εμπιστοσύνης.

Επαναπροσδιορίζοντας την έννοια του ασφαλούς χώρου

Γίνεται πολύς λόγος για τη «δημιουργία ενός ασφαλούς χώρου», ως στοιχείο των υπηρεσιών φροντίδας, οι οποίες θέτουν ως γνώμονα τις επιζώσες και είναι ενημερωμένες ως προς το τραύμα. Οι περισσότεροι πάροχοι κατανοούν ότι ο υλικός, δομημένος περιβάλλον χώρος τους ενδέχεται να ενισχύσει ή να μειώσει την αίσθηση ασφάλειας –υπάρχουν αφίσες που να σηματοδοτούν καλωσόρισμα σε ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα; Υπάρχει άπλετος φωτισμός; Είναι τα καθίσματα τοποθετημένα έτσι, ώστε μια επιζώσα να μπορεί να δει την πόρτα ή τα παιδιά της; Υπάρχουν καφές, τσάι και μπισκότα διαθέσιμα, χωρίς να χρειάζεται η επιζώσα να τα ζητήσει; Όλες αυτές οι πτυχές του χώρου είναι σημαντικές. Και όμως, οι απαντήσεις των συμμετεχουσών/συμμετεχόντων στη μελέτη ανέδειξαν τρόπους με τους οποίους οι ίδιες και οι ίδιοι προσπαθούσαν να «ενσαρκώσουν» την

έννοια του ασφαλούς χώρου –ανεξάρτητα από τους τέσσερις τοίχους του γραφείου τους. Για την κοινωνική λειτουργό στην Πόλη του Μεξικού, η ερώτηση «Πώς είσαι; Και πώς είναι η καρδιά σου;» σημαίνει «Είμαι εδώ για να ακούσω». Είναι πολύ ισχυρή η συνειδητοποίηση ότι, είτε εργάζεται σε ένα ηλιόλουστο διαμέρισμα, είτε σε μια δημόσια κλινική υγείας, ή κάτω από ένα δέντρο σε έναν καταυλισμό στην έρημο, μια ενσυναισθητική πάροχος υπηρεσιών μπορεί να δημιουργήσει όλο τον χώρο που ίσως να χρειάζεται ένα επιζών άτομο.

Ομαδική προσέγγιση

Ένα τελικό συμπέρασμα από τα ευρήματα της μελέτης είναι ότι η αποκάλυψη ΕΒ απαιτεί μια ομαδική προσέγγιση. Πρώτον, ενώ μπορεί (και πρέπει) να καταβληθεί μεγάλη προσπάθεια για τη δημιουργία ενός ευνοϊκού περιβάλλοντος για την αποκάλυψη, είναι αδύνατο να προβλεφθεί πότε και με ποιο άτομο μπορεί μια επιζώσα να θελήσει να μοιραστεί τις εμπειρίες της. Μέσα σε ένα οικοσύστημα παροχής υπηρεσιών, οι πάροχοι υγειονομικής περίθαλψης ενδέχεται να λαμβάνουν περισσότερες αποκαλύψεις από ό,τι η αστυνομία. Μέσα σε μια συγκεκριμένη οργάνωση, ενδέχεται το φιλικό τρίγωνο στο ρεσεψιόν ή ο ηλικιωμένος φύλακας να δέχονται αποκάλυψη συχνότερα από το καλά εκπαιδευμένο πρόσωπο αναφοράς για την ΕΒ ή τον/την ψυχολόγο. Είναι δύσκολο να γνωρίζουμε. Για το λόγο αυτό, όλες και όλοι όσοι εργάζονται σε μια οργάνωση που εξυπηρετεί προσφύγισες/πρόσφυγες, αιτούντες/αιτούσες άσυλο και άλλα εκτοπισμένα άτομα πρέπει να έχουν βασική εξοικείωση με την ΕΒ και με το τι πρέπει να κάνουν σε περίπτωση που κάποιο άτομο θίξει το ζήτημα. Αυτό θα μπορούσε να είναι μια ανεπίσημη παραπομπή σε μια άλλη, εξειδικευμένη συνάδελφο της ομάδας, ή θα μπορούσε να σημαίνει το να γνωρίζουν πού να καλέσουν σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης. Εντός ενός δικτύου παρόχων, ζήτημα-κλειδί είναι οι σαφείς και αποτελεσματικές παραπομπές για περίθαλψη, καθώς και η σαφήνεια όσον αφορά ζητήματα συγκατάθεσης και εμπιστευτικότητας μεταξύ των οργανισμών. Δεύτερον, η ικανότητα πραγματοποίησης αποτελεσματικών και αξιόπιστων παραπομπών σε ποικίλες υπηρεσίες φροντίδας είναι σημαντική για να διασφαλιστεί ότι οι επιζώντες επωφελοούνται από ολιστική υποστήριξη, σε περίπτωση αποκάλυψης. Η ψυχολογική φροντίδα είναι σημαντική, ακόμη και αν δεν πρόκειται για περίπτωση ξεκάθαρα επανατραυματισμού. Η ενημέρωση σχετικά με τις νομικές επιλογές και το πιθανό καθεστώς ενδέχεται να εκτιμηθεί, ακόμη και αν η επιζώσα δεν είναι σίγουρη ότι θέλει να προχωρήσει εκείνη τη στιγμή. Είναι απλώς σημαντικό να γνωρίζει κανείς τις επιλογές του. Τέλος, το έργο αυτό είναι δύσκολο και είναι πιθανό να επιβαρύνει τα άτομα που παρέχουν υπηρεσίες. Το να μπορούν να παραμείνουν στον κλάδο αυτό για μεγάλο διάστημα, και να έρχονται κάθε μέρα στη δουλειά νιώθοντας ότι αναπληρώνουν τις δυνάμεις τους και λαμβάνουν υποστήριξη, σημαίνει να αισθάνονται ότι έχουν ενισχύσεις, ότι είναι μέλη μιας ομάδας. Η οικοδόμηση ενδο-οργανωσιακής υποστήριξης και πρακτικών αμοιβαίας φροντίδας είναι απαραίτητη για τα ίδια τα άτομα που παρέχουν υπηρεσίες, καθώς και για τη διατήρηση και την ποιότητα της φροντίδας που λαμβάνουν τα επιζώντα άτομα.

Σημειώσεις

- 1 ΣΤΜ: Ο όρος χρησιμοποιείται για να περιγράψει άτομο του οποίου η ταυτότητα φύλου δεν διαφέρει από το φύλο που του αποδόθηκε κατά τη γέννησή του. Ο όρος χρησιμοποιείται ως αντίθετος του όρου τρανς.
- 2 Αυτή η αναγνωριστική έρευνα διεξήχθη όσο η ερευνητική ομάδα είχε ως βάση της το Πρόγραμμα για τη Σεξουαλική Βία του Κέντρου για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα στο Πανεπιστήμιο της Καλιφόρνιας στο Μπέρκλεϊ. Υποστηρίχθηκε από την Περιφερειακή Νομική Μονάδα για την Αμερικανική Ήπειρο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR), με συμπληρωματικά κονδύλια από ανώνυμο δωρητή. Η έκθεση, με τίτλο "The silence I carry: Disclosing gender-based violence in forced displacement - Mexico, Guatemala" (2018), είναι διαθέσιμη στη διεύθυνση www.acnur.org/publications/pub_prot/5c081eae4/the-silence-i-carry-disclosing-gender-based-violence-in-forced-displacement.html.
- 3 Center for Human Rights, Gender and Migration [Κέντρο για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, το Φύλο και τη Μετανάστευση], The Silence I Carry: Disclosing gender-based violence in forced displacement Practitioners' Toolkit for Mexico (αναθεωρημένη, 2020), Ινστιτούτο Δημόσιας Υγείας του Πανεπιστημίου της Ουάσινγκτον (Washington University) στο St. Louis, διαθέσιμο στη διεύθυνση: <https://cpb-us-w2.wpmucdn.com/sites.wustl.edu/dist/1/2391/files/2020/12/SGBV-Disclosure-Revised-Toolkit-2020-EN.pdf>.
- 4 Center for Human Rights, Gender and Migration [Κέντρο για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, το Φύλο και τη Μετανάστευση], «Εργαλειοθήκη για την Αποκάλυψη Περιστατικών Έμφυλης Βίας: Απόκριση στην Αποκάλυψη Περιστατικών Έμφυλης Βίας σε Συνθήκες Ανθρωπιστικής Κρίσης», Ινστιτούτο Δημόσιας Υγείας του Πανεπιστημίου της Ουάσινγκτον (Washington University) στο St. Louis (2022), διαθέσιμο στη διεύθυνση: <https://publichealth.wustl.edu/centers/chrgm/chrgm-publications/>.
- 5 Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR), "Unprecedented displacement in Central America and Mexico calls for urgent regional responsibility sharing," 2 Σεπτεμβρίου 2021, διαθέσιμο στο: <https://www.unhcr.org/en-us/news/press/2021/9/6130b14e4/unprecedented-displacement-central-america-mexico-calls-urgent-regional.html>.
- 6 Maritza Perez, "Solicitudes de refugio rompen récord", El Economista, 3 Ιανουαρίου 2022, διαθέσιμο στο: <https://www.eleconomista.com.mx/politica/Mexico-cerro-2021-con-cifra-record-en-el-numero-de-solicitudes-de-refugio-Comar-20220103-0067.html>.
- 7 Andrew Selee και Ariel G. Ruiz Soto, "Building a New Regional Migration System: Redefining U.S. Cooperation with Mexico and Central America", Migration Policy Institute, Νοέμβριος 2020, https://www.migrationpolicy.org/sites/default/files/publications/rethinking-regional-migration_final.pdf.
- 8 Gramlich και Sheller, "What's happening at the U.S.-Mexico border in 7 charts", Pew Research Center, 9 Νοεμβρίου 2021, <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2021/11/09/whats-happening-at-the-u-s-mexico-border-in-7-charts/>.
- 9 DSC_MX 11 (Δεκέμβριος 2021). Σημειώσεις αυτής καθώς και των λοιπών συνεντεύξεων που αναφέρονται μετέπειτα, βρίσκονται στην κατοχή των συγγραφέων.
- 10 "Mexico's Immigration Control Efforts," Congressional Research Service, 3 Ιανουαρίου 2022, <https://sgp.fas.org/crs/row/IF10215.pdf>.
- 11 Julia Westbrook, "How Mexico and Central America's femicide epidemic drives and complicates the migrant crisis," The New Humanitarian, 27 Φεβρουαρίου 2020, <https://www.thenewhumanitarian.org/news-feature/2020/02/27/Femicide-migration-Central-America-Mexico-US-Mexico-women-violence>.
- 12 Gramlich και Sheller, "What's happening at the U.S.-Mexico border in 7 charts", Pew Research Center, 9 Νοεμβρίου 2021, <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2021/11/09/whats-happening-at-the-u-s-mexico-border-in-7-charts/>.
- 13 Gabriela Díaz Prieto και Gretchen Kuhner, Un Viaje Sin Rastros: Mujeres migrantes que transitan por México en situación irregular (Mexico City: H. Cámara de Diputados, LXII Legislatura- Consejo Editorial, Instituto para las Mujeres en la Migración A.C., 4ta.- Editores S.A. de C.V., 2014), 85-86.
- 14 Inter-American Commission on Human Rights and the Organization of American States, Human Rights of Migrants and Other Persons in the Context of Human Mobility in Mexico (OEA/Ser.L/V/II, Doc. 48/13), 30 Δεκεμβρίου 2013, 90-92,
- 15 U.S. Department of State, Office to Monitor and Combat Trafficking in Persons, "2019 Trafficking in Persons Report," Ιούνιος 2019, <https://www.state.gov/reports/2019-trafficking-in-persons-report/>.
- 16 DSC_MX 09 (Δεκέμβριος 2021).
- 17 Alberto Nájjar, "Qué Es La 'Inyección Anti-México' Que Toman Las Migrantes Centroamericanas," BBC Mundo, 19 Οκτωβρίου 2015, https://www.bbc.com/mundo/noticias/2015/10/151019_inyeccion_anti_mexico_migracion_centroamerica_mexico_an
- 18 DSC_MX_01, DSC_MX_02, DSC_MX_03 και DSC_MX_09 (2021-2022).
- 19 DSC_MX_09, DSC_MX_10, DSC_MX_11 (2021-2022).
- 20 Inter-American Commission on Human Rights, Violence against Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex Persons in the Americas, OEA/Ser.L/V/II.rev.1, Νοέμβριος 2015, 161-168, <https://www.oas.org/en/iachr/reports/pdfs/ViolenceLGBTIPersons.pdf>, Shaine Stuhlmuller, "How the Migrant Protection Protocols Policy Compounds Persecution Against LGBTQ+ Asylum Seekers," Asylum Connect, 14 Αυγούστου 2020, <https://asylumconnect.org/how-the-migrant-protection-protocols-policy-compounds-persecution-against-lgbtq-asylum-seekers/>.
- 21 DSC_MX 04 (Δεκέμβριος 2021) και DSC_MX 11.
- 22 ΕΕ, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο: "Δήλωση ΕΕ-Τουρκίας, 18 Μαρτίου 2016", <https://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2016/03/18/eu-turkey-statement/>
- 23 Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες (GCR), AIDA Greece: Country Report, ECRE, αναφορικά με Ν. 4375/2016 και μετέπειτα τροποποιήσεις, <https://asylumineurope.org/reports/country/greece/>
- 24 Γιατροί Χωρίς Σύνορα (MSF), Θεμελιώνοντας την Κρίση στα Ευρωπαϊκά Σύνορα, Ιούνιος 2021, https://msf.gr/sites/default/files/msfpublications/msf_greece_report_gr_02.pdf
- 25 Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR), "News Comment: UNHCR warns of increasing violence and human rights violations at European borders", 21 Φεβρουαρίου 2022, <https://www.unhcr.org/en-us/news/press/2022/2/62137a284/news-comment-unhcr-warns-increasing-violence-human-rights-violations-european.html>, ECRE, "Greece: Tabled Bill Continues Erosion of Protection – Greek Authorities Imposing Fees and Fines on Asylum Seekers and NGOs", 21 Αυγούστου 2021, <https://ecre.org/greece-tabled-bill-continues-erosion-of-protection-greek-authorities-imposing-fees-and-fines>

- on-asylum-seekers-and-ngos/, ECRE, "Greece: Deadly End to 2021, Pushbacks Prevent Arrivals and Drive People Towards More Deadly Routes, Closed Controlled Camps Again Face Legal Scrutiny and Criticism", 14 Ιανουαρίου 2022, <https://ecre.org/greece-deadly-end-to-2021-pushbacks-prevent-arrivals-and-drive-people-towards-more-deadly-routes-closed-controlled-camps-again-face-legal-scrutiny-and-criticism/>.
- 26 Διεθνής Αμνηστία, "I want to decide about my future" – Uprooted women in Greece speak out", 05 Οκτωβρίου 2018, <https://www.amnesty.org/en/documents/eur25/9071/2018/en/>, Belanteri, Rea et al., "Sexual violence against migrants and asylum seekers. The experience of the MSF clinic on Lesbos Island, Greece". PloS one vol. 15,9 e0239187. 17 Σεπτεμβρίου 2020, doi:10.1371/journal.pone.0239187.
- 27 Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR), "Refugee women and children face heightened risk of sexual violence amid tensions and overcrowding at reception facilities on Greek islands", 09 Φεβρουαρίου, 2018, <https://www.unhcr.org/en-us/news/briefing/2018/2/5a7d67c4b/refugee-women-children-face-heightened-risk-sexual-violence-amid-tensions.html>, Γιατροί Χωρίς Σύνορα, 2021, ό.π., σσ. 11-12, Devon Cone, "Seeking Asylum in Greece: Women and Unaccompanied Children Struggle to Survive", Refugees International, 27 Φεβρουαρίου 2020, <https://www.refugeesinternational.org/reports/2020/2/21/seeking-asylum-greece-women-unaccompanied-children-struggle-survive>
- 28 DSC_GR_10, DSC_GR_15, DSC_GR_25.
- 29 DSC_GR_10, DSC_GR_15, DSC_GR_20, DSC_GR_21, DSC_GR_22, DSC_GR_23, DSC_GR_26.
- 30 DSC_GR_05, DSC_GR_10, DSC_GR_15, DSC_GR_22, DSC_GR_23.
- 31 DSC_GR_10, DSC_GR_11, DSC_GR_24, DSC_GR_25.
- 32 DSC_GR_26, DSC_GR_15, DSC_GR_20, DSC_GR_12.
- 33 DSC_GR_02, DSC_GR_18, DSC_GR_25.
- 34 Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR), Kenya Statistics Package, 31 Ιουλίου 2022, <https://www.unhcr.org/ke/wp-content/uploads/sites/2/2022/08/Kenya-Statistics-Package-31-July-2022.pdf> [Πρόσβαση 8 Σεπτεμβρίου 2022].
- 35 Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR), Kenya Statistics Package, 31 Ιουλίου 2022, <https://www.unhcr.org/ke/wp-content/uploads/sites/2/2022/08/Kenya-Statistics-Package-31-July-2022.pdf> [Πρόσβαση 8 Σεπτεμβρίου 2022].
- 36 Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR), Kenya Statistics Package, 31 Ιουλίου 2022, <https://www.unhcr.org/ke/wp-content/uploads/sites/2/2022/08/Kenya-Statistics-Package-31-July-2022.pdf> [Πρόσβαση 8 Σεπτεμβρίου 2022].
- 37 DSC_KE_01.
- 38 DSC_KE_02.
- 39 DSC_KE_02.
- 40 DSC_KE_01.
- 41 DSC_MX_10.
- 42 DSC_MX_05.
- 43 DSC_MX_10.
- 44 DSC_GR_17.
- 45 DSC_GR_21.
- 46 DSC_MX_02_2022.
- 47 DSC_MX_04_2022.
- 48 DSC_KE_10.
- 49 DSC_GR_11.
- 50 DSC_KE_14.
- 51 DSC_GR_17.
- 52 DSC_KE_07.
- 53 DSC_GR_15.
- 54 DSC_KE_11.
- 55 DSC_MX_09_2022
- 56 DSC_KE_10.
- 57 DSC_GR_12.
- 58 DSC_GR_14.
- 59 DSC_MX_11_2022.
- 60 DSC_GR_08.
- 61 DSC_KE_06.
- 62 DSC_GR_11.
- 63 DSC_MX_01_2022.
- 64 DSC_KE_07.
- 65 DSC_MX_10.
- 66 DSC_MX_11.
- 67 DSC_KE_17.
- 68 DSC_KE_06.
- 69 DSC_GR_22.
- 70 DSC_MX_11_2022.
- 71 DSC_GR_21.
- 72 DSC_GR_08.
- 73 DSC_GR_02.
- 74 DSC_GR_26.
- 75 DSC_GR_02.
- 76 DSC_MX_09_2022.
- 77 Michie, S., Atkins L, West R. The Behavior Change Wheel: A Guide to Designing Interventions, Silverback Publishing (2014), που παραθέτουν Michie, S. van Stralen M, West R. The behavior change wheel: A new method for characterizing and designing behavior change interventions. Implementation Science. (2011) 6:42.

Ευχαριστίες

Η παρούσα έκθεση εκπονήθηκε από το Κέντρο για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, το Φύλο και τη Μετανάστευση (CHRGM) στο Ινστιτούτο Δημόσιας Υγείας του Πανεπιστημίου της Ουάσινγκτον (Washington University). Συντάχθηκε από τις Kim Thuy Seelinger, Δρ. Νέλλη Καμπούρη και Ελευθερία Κότσιφα, με συμβολή από τη Julia Uyttewaal.

Η έκθεση βασίζεται σε ποιοτική έρευνα που διεξήχθη το 2020-2021 από τις Seelinger και Uyttewaal στο CHRGM, σε συνεργασία με τη διεπιστημονική ομάδα ερευνητριών σε Ελλάδα και Κένυα: Δρ. Νέλλη Καμπούρη (Πάντειο Πανεπιστήμιο), Ελευθερία Κότσιφα (επαγγελματίας ανθρωπιστικού τομέα), Καθηγητής Dulo Nyaoro, Harriet Achieng Ramogi, Serge Hounton (Moi University), Lydia Muthiani, Christine Alai και Nelly Warega (Utu Wetu). Η Sarah Lawrence ήταν επικεφαλής της συνολικής ποιοτικής ανάλυσης των δεδομένων, με την υποστήριξη των Uyttewaal και Luissa Vahedi (Washington University). Η δημιουργία και η ανάλυση της παγκόσμιας διαδικτυακής έρευνας έγινε υπό την καθοδήγηση της Seelinger, της Δρ. Julia Lopez (Washington University) και της Δρ. Shih-Ying Cheng (University of Illinois – Chicago), με τη συμβολή των Uyttewaal και Vahedi. Η Adriana Aramburu-Graypel του CHRGM παρείχε συνολική υποστήριξη στον συντονισμό του έργου. Οι ομάδες έλαβαν πρόσθετη ερευνητική βοήθεια από μεταπτυχιακές φοιτήτριες του Washington University (Ashley Antony, Nikia Crollard, Claire Dempsey, Ami Diallo), καθώς και από τη Leah Aoko στην Κένυα (Utu Wetu) και τον Ανέστη Αθανασιάδη στην Ελλάδα.

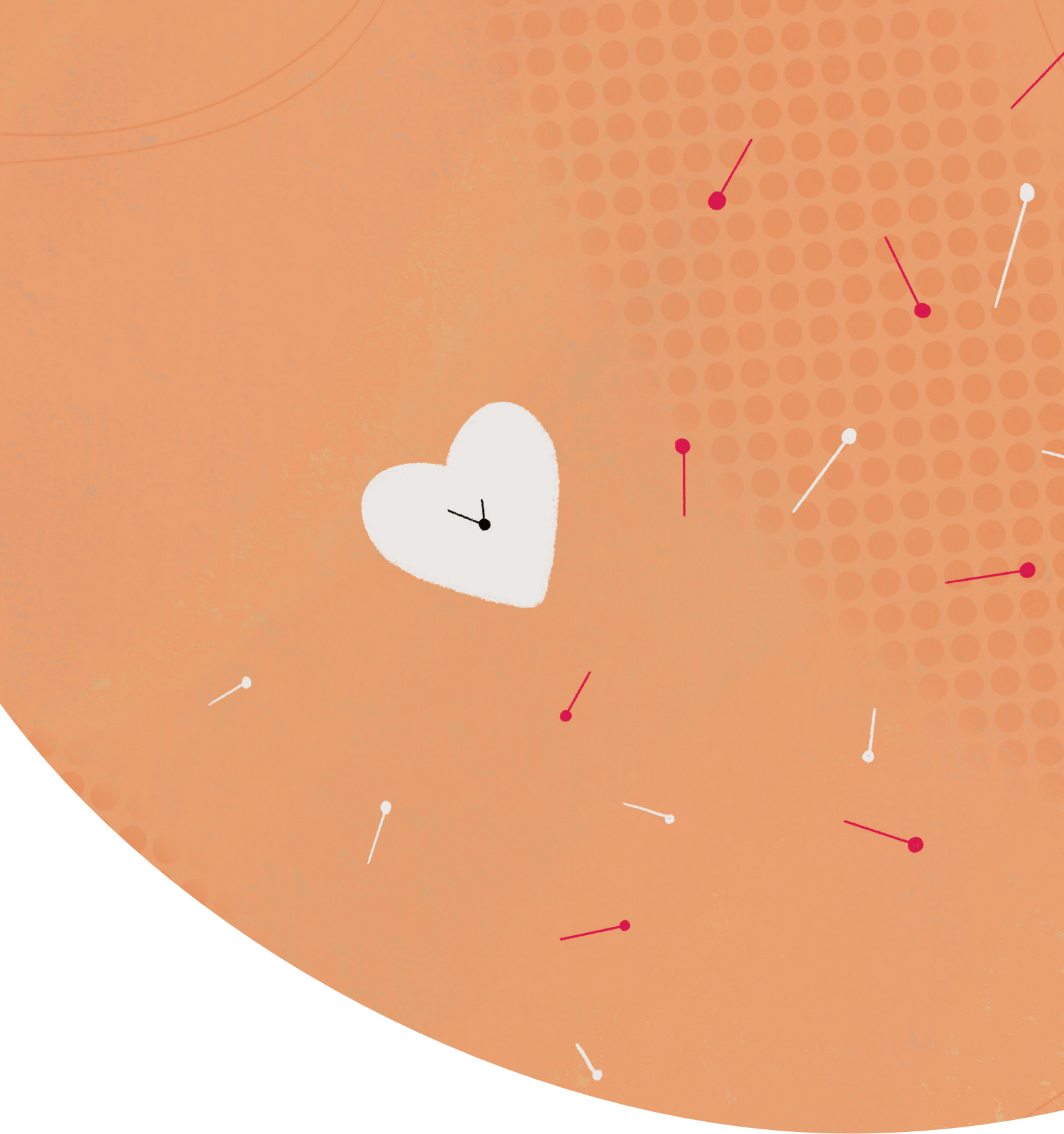
Θερμές ευχαριστίες, επίσης, στους συναδέλφους/τις συναδέλφισσες της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR) που διευκόλυναν πολλές πτυχές του έργου. Είμαστε ιδιαίτερα υπόχρεες στο Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στο Μεξικό, όπου οι συνάδελφοι υποστήριξαν το έργο αυτό από τη διερευνητική του φάση, το 2018-2019. Συγκεκριμένα, είμαστε ευγνώμονες για την υποστήριξη κατά τα πρώτα βήματα του έργου στον τότε Αντιπρόσωπο Mark Manly, καθώς και στον σημερινό Αντιπρόσωπο Giovanni Lepri, και, ομοίως, στον Υπεύθυνο για τον Τομέα Προστασίας, Josep Herreros, και στην Υπεύθυνη Συνεργάτιδα για την Προστασία Επιζωσών Έμφυλης Βίας (GBV), Sofia Cardona. Ευχαριστούμε, επίσης, ειλικρινά τους συναδέλφους/τις συναδέλφισσες της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στο Γραφείο της Κένυας, και στο τοπικό γραφείο της Kakuma, για το ενδιαφέρον και τη διευκόλυνσή τους. Ευχαριστούμε, επιπλέον, το Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα για τις συμβουλές και την υποστήριξη στις αρχές του έργου. Είμαστε, επίσης, ευγνώμονες στην Joanina Karugaba (Περιφερειακό Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για την Ανατολική Αφρική) και στην Ana Belen Anguita Arjona (Περιφερειακό Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για τη Μέση Ανατολή και τη Βόρεια Αφρική), οι οποίες παρείχαν έμπνευση και ενθάρρυνση από την έναρξη του έργου.

Καθ' όλη τη διάρκεια της σύλληψης και της υλοποίησης της έρευνας, η ομάδα του CHRGM καθοδηγήθηκε από τις Καθηγήτριες Lindsay Stark και Δρ. Julia Lopez (Washington University), την Καθηγήτρια Μαρία Στρατηγάκη (Πάντειο Πανεπιστήμιο), και τη Sofia Cardona (Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στο Μεξικό). Είμαστε απείρως ευγνώμονες σε αυτές τις συμβούλους για τη γενναιοδωρία του χρόνου και την παροχή της εμπειρογνομosύνης τους.

Η παρούσα έκθεση σχεδιάστηκε από την ¡HOLA Combo! (holacombo.com). Ο σχεδιασμός της ελληνικής έκδοσης έγινε από την Ευαγγελία Μπακογιάννη και τον Γιάννη Ζγέρα. Η μετάφραση από τα αγγλικά έγινε από την Ελευθερία Κότσιφα.

Η μελέτη και τα παραδοτέα αποτελέσματα του έργου χρηματοδοτήθηκαν από το Γραφείο για τον

Πληθυσμό, τους Πρόσφυγες και τη Μετανάστευση (Bureau for Population, Refugees and Migration, BPRM) του Υπουργείου Εξωτερικών των Ηνωμένων Πολιτειών, με συμπληρωματική υποστήριξη προς το Κέντρο για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, το Φύλο και τη Μετανάστευση από ανώνυμο δωρητή.

Center for Human Rights,
Gender and Migration
INSTITUTE FOR PUBLIC HEALTH AT WASHINGTON UNIVERSITY

CONSULTORÍA
PARA EL
DESARROLLO

